

İçindekiler:

Lenin, Parti ve Devrim	5
Lenin ve Kesintisiz Devrim	47
Ekim'in 100. Yılında Devrimin Güncelliği	77
Kadro, Parti, Devrim	93
Büyük Ekim Devrimi ve Marksizm'i Aşma İddiaları ..	101
1917 Köylü Devrimleri (çeviri)	119
RSFSC Anayasası	125

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz Sahibi: Nevzat Eraydın

Yazı İşleri Müdürü: Tahir Ozan
Aylık, Siyasi, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Fırat mah. 647/8 sak. Erkin
Yuva sitesi A blok, No:5 kat:8/35
Buca -İzmir

Baskı tarihi: Ekim- 2017

Basım yeri: Özdemir Matbaacılık
Maltepe mah. Gümüşsuyu cad. Odin
Topkapı semti No28/245 Zeytinbur-
nu /istanbul Tlf. 0212 577 54 92

**İzmir: Fırat mah. 647/8 sak. Erkin
Yuva sitesi A blok, No:5 kat:8/35
Buca -İzmir**

**İstanbul-Hasanpaşa mah. Derici
Zeynel sok. No:19 kat-3/8 Kadıköy
İst. yazışma: .PK. 15 Kadıköy/İst**

İletişim: bilgi@sozveeylem.com

Merhaba

Bu sayımızı, tarihin akışını değiştiren Ekim Devrimi'nin yüzüncü yıl dönümüne ayırdık.

Ekim Devrimi'nin, 1890'lerin son çeyreğinden zaferine kadar olan süreinde Lenin ve Bolşeviklerin mücadelesinin bir özetini sunmaya çalıştık. Özellikle Lenin'in Ne Yapmalı'da devrimin öncü partisinin kuruluşunu, gelişimini çeşitli cep-heleriyle ele alarak, bu deneyimin, işçi hareketinin savrulma ve dağılma içinde olduğu bugün, taşıdığı paha biçilmez önemi üzerinde yoğunlaştık.

Ekim Devrimi zaferiyle olduğu kadar yenilgisiyle de bütün dünya dengelerini altüst etti. Zaferiyle ilgili çok şey yazıldı ve söylendi, yenilgisi tarihin sonu ilan edilerek, zaferinden katbekat fazlası yazıldı, yazılmaya da devam ediyor. Yenilgiden güç alan burjuva kalemlerinin ve devrim dönüklerinin en çok saldırdıkları, Marksizm'in temel ilkeleri olan, parti, devrim ve proletarya diktatörlüğü oldu. Sosyalist cephede Sovyetler Birliği'nin çöküşü, ağırlıklı olarak kişilerin hata, zaaf ve hatta, ihanetleriyle açıklanmaya çalışıldı. Kişilerin tarihin yapımında önemli bir rol oynadıkları inkar edilemez, ancak tarihin akışı içinde ortaya çıkan zaferler gibi yenilgileri de kişisel hata, zaaf ve ihanetlerle açıklamak zavallılıktır.

Biz bu sayının kapsamı içinde Sovyetler Birliği'nin çöküşünde sadece kişilerin hata ve zaaflarından çok toplumsal koşullara değinmeye çalıştık.

İyi okumalar, gelecek sayıda buluşmak üzere.

SÖZ ve EYLEM
BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

Program

- 100. Yılında Ekim Devrini (Sunum)
- Laz. Marks
- Sokak Orkestrası
- Konuşmalar

Tarih : 12 Kasım 2017
Saat : 15.00
Yer : Fuar Gençlik Tiyatrosu
 Kültürpark - Basmane/İzmir

ekim devrimi 100 yaşında...

Lenin, Parti ve Devrim

Mustafa Sağlam

1900'lerin Başında, Rusya'da Sınıf Mücadelesi

1860'lı – 70'li yıllarda Avrupa'da burjuvazi ile proletarya arasında sert mücadeleler sürerken, Rusya'da Çarlığa karşı mücadele bayrağı Rus köylüsünün elindeydi. Rusya'nın hemen her yerinde irili ufaklı köylü isyanları birbiri ardınca patlak veriyordu.

Narodnizm* Rusya'da işte bu isyancı köylülüğün siyasal hareketi olarak ortaya çıktı. Narodnik düşünce, Rusya'da kapitalist gelişmenin batıdaki yolu izlemeden, kapitalizmi atlayarak Rus köylü komünü temelinde komünizmin kurulabileceği tezine dayanıyordu. Bu anlamda Narodnizm, Rusya'da kapitalist gelişmenin köylülük üzerindeki ayrıştırıcı etkisini göremediği, görmek istemediği için, sağlam bir toplumsal dayanaktan yoksundu. Bundan yoksun olduğu ölçüde de ütöpikti. Narodnik düşünce anlayışında, toplumsal olana dair nesnel olmayan bu iradi yaklaşıma, siyasal alanda da başka bir iradi yaklaşım – Çarlığın terör yoluyla yıkılması – eşlik ediyordu. Lenin'in belirttiği gibi Narodnikler teorik olarak gericiydiler. Çünkü teorileri, çökmekte olan bir ekonomik ilişkiye dayanıyordu. Buna karşın, Narodnik hareket, cesareti, fedakarlığı, dayanıklılığı ve adanmışlığıyla 1860'lı – 80'li yıllarda Rus siyasal hayatında önemli bir rol oynadı. Onların Rus siyasi hayatında oynadıkları bu rol, Lenin'in de belirttiği gibi dayandıkları teoriden değil, sahip oldukları devrimci mücadele ruhundan kaynaklanıyordu.

1900'lu yılların başında Avrupa işçi hareketi ideolojik, politik ve ör-

gütsel olarak gerilerken, kapitalistleşme sürecine geç giren Rusya da, işçi sınıfı hareketleri ve köylü isyanlarıyla çalkalanmaya başlamıştı. Bu, devrimin merkezinin Almanya'dan Rusya'ya kaydığına işaretliydi. Marks ve Engels bunu çok önceden gördüler. Manifesto'nun 1882 tarihli Rusça baskısının önsözünde şöyle yazdılar: "*Bugün Çar, Gacına'da devrimin esiridir ve Rusya Avrupa'da devrimci eylemin öncü gücü olmuştur.*"

Devrimin merkezinin gelişmiş kapitalist ülkelerden daha az gelişmiş ülkelere doğru bu yolculuğu, kapitalizmin gelişme düzeyiyle proleter devrim arasında doğrudan bir ilişki kuran eski anlayışın aşılmasını sağladı. Aslında kapitalizmin bir ülkedeki gelişme düzeyiyle, o ülkedeki proleter devrim arasında doğrudan bir ilişki olamayacağına yönelik tespit Marks ve Engels tarafından daha Alman İdeolojisi'nde ortaya konulmuştu: "*Demek ki bizim anlayışımıza göre tarihin bütün çatışmalarının kökeni, üretici güçlerle değişim tarzı arasındaki çelişkidir. Ayrıca bu çelişkinin bir ülkede, o aynı ülkede çatışmalara neden olması için aşırı ölçüde artmış olması da zorunlu değildir. Sanayileri daha çok gelişmiş ülkelerle rekabet, hatta sanayileri daha az gelişmiş ülkelerde bile böyle bir çelişkinin doğmasına yeter. (örneğin İngiliz sanayisi ile rekabetin ortaya çıkmaya zorladığı Almanya'daki gizil proletarya.)*" (Marx-Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay. s. 103)

Devrimin merkezindeki bu değişim şüphesiz gelişmiş kapitalist ülkelerde devrimin olamayacağı anlamına gelmiyor. Sadece kapitalizmin gelişme düzeyi ve burjuva devletin yetkinleşmesi ile işçi hareketinin karşılaştığı güçlüklerin büyüklüğüne işaret ediyor. Özellikle kapitalizmin emperyalizm aşaması ile birlikte burjuvazinin işçi hareketi üzerindeki ekonomik ve politik manevra kabiliyeti genişledi, bu da, burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki ideolojik, politik ve örgütsel hegemonyası güçlendirdi. Bu hegemonya ilk kez İngiltere'de Çartist hareket döneminde şekillendi ve sendikaların çalışma ve ücret koşullarında sağladığı geçici iyileşmeler üzerinden gerçekleşti. İşçi sınıfının büyük çoğunluğunun yaşama ve çalışma koşulları kötüleşse de, emperyalist sömürden nemalanan küçük bir azınlığın sınıf hareketindeki hegemon konumu sendikal hareketin sisteme entegrasyonunu olanaklı hale getirdi. Sendikal "başarı"yı siyasal alanda, sınıfın amacı ve politik örgütlenmesinin geri plana düşmesi izledi.

Dünya devriminin merkezi İngiltere'den Fransa'ya, oradan da Al-

manya ve Rusya'ya doğru bir yol izlerken, İngiliz sınıf uzlaşmacılığı da aynı yolla Fransa, Almanya ve Rusya'ya taşındı.

Rusya devrimin yeni merkeziydi ancak Rusya'da 1880'li yıllarda başlayan işçi hareketi henüz kendisini çalkantılardan kurtarmış değildi. Lenin, başlangıçtan Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin İkinci Kongresine kadar olan gelişimini üç döneme aşamaya ayırdı.

“Birinci dönem 1884'ten 1894'e kadar yaklaşık on yılı kapsar. Bu dönem sosyal demokrasinin teori ve programının oluştuğu ve sağlamlaştığı dönemdi. Rusya'da bu yeni eğilimin taraftarları parmakla sayılacak kadar azdı. Sosyal demokrasi, işçi hareketi olmadan varlığını sürdürüyor ve politik olarak gelişmenin embriyonal sürecini yaşıyordu.”

Bu ilk dönemde Rusya'da sınıf hareketinin genel durumu, işçi sınıfının oluşmaya ve gelişmeye başladığı hemen her ülkedeki durumun bir benzeriydi. İşçi sınıfı yeni yeni oluşmaya ve gelişmeye başlamıştı; ne kendi içinde- ekonomik anlamda da olsa- güçlü bir birliğe, ne de toplumsal bir etkiye sahipti. Hareket daha çok aydınların ve öğrencilerin oluşturduğu küçük grupların (Emeğin Kurtuluşu grubu, Blagoev grubu, Tochisky çevresi, Bruşnev grubu v.b) etkinliğinde yürüyordu. Sınıf bağlarının zayıflığı, yerellik ve amatörlük, bu grupların en önemli zaaf-larıydı ve bu yüzden de polis baskınlarına dayanamayıp dağılıyorlardı.

Bu dönemde Rus devrimci çevrelerinde ve özellikle Narodnik hareket içinde ön plana çıkan tartışma, yaklaşmakta olan devrimde proletaryanın mı, köylülüğün mü öncü rolü oynayacağı tartışmasıydı. Bu tartışmaya ilk Marksist yaklaşım Narodnik hareket içinden Plehanov'dan geldi. 1879'da Narodnik çevreden kopan Plehanov, yine aynı hareketten kopan bir grup arkadaşıyla (Vera Zasulich, Deutsch, Axseldrod) birlikte, 1883'te Rusya dışında Rusya'nın ilk Marksist grubu olan “Emeğin Kurtuluşu” grubunu örgütledi.

“Emeğin Kurtuluşu” grubu Rusya'da ortaya çıkan Marksist çevreler için hem teorik, hem de politik bir çekim merkezi oldu. Marksist düşünceyle tanışan hemen her çevre “Emeğin Kurtuluşu” grubuyla bağlantı kurmaya çalıştı. Ancak “Emeğin Kurtuluşu”nun bu çevreler üzerindeki etkisi, teorik etkinin ötesine geçemedi.

“İkinci dönem, 1894'ten 1898'e kadar üç – dört yılı kapsar. Bu dönemde Sosyal Demokrasi, bir toplumsal hareket ve politik parti olarak

sahnedeki görünür.”

Bu dönem hem işçi hareketinde bir canlanma , hem de sosyal demokrat hareketinde bir toparlanma dönemidir. 1896’da St.Petersburg’da başlayan grev dalgası, bütün Rusya’yı etkisi altına alarak yayıldı. Grev dalgası sınıf içinde ve toplumda yeni bir hareketlenmeye yol açtı. Grevler, bir yandan Rusya’daki Narodnik hareketi teorik ve siyasal olarak sarsarken, öte yandan sosyal demokrasinin önünü açtı. Sosyal demokrasi ile işçi sınıfı arasındaki bağ, zayıf da olsa kurulmaya başlandı. RSDİP bu teorik ve politik birikim üzerinde, 1898’de Minsk’te yaptığı kongreye kuruldu. Kongreye Petersburg, Kiev sosyal demokratlarını, Raboçaya Gazeta ve Yahudi Bund grubunu temsilen dokuz delege katıldı. Kongre Struve’nin* hazırladığı program niteliğindeki manifestoyu onayladı ve üç kişilik parti merkez komitesini seçerek dağıldı. Kuruluştan hemen sonra bütün MK üyeleri ve kongre delegelerinin sekizi tutuklanınca, partinin merkezi örgütsel varlığı da sonlandı. Partiden geriye bir tek “manifesto” kaldı.

Hareket yeniden bir ideolojik savrulma ve örgütsel dağılma dönemine girdi. İşçi hareketinin, 1896 grevlerinden aldığı güçle gelişmesini sürdürdüğü bir dönemde sosyal demokrasinin içine düştüğü bu durum, hareketteki sorunun sadece politik güçsüzlük değil, ideolojik ve örgütsel bir sorun olduğunu ortaya koyuyordu.

Lenin, 1898’de RSDİP’in kuruluşuyla başlattığı üçüncü dönemi, ise “dağınıklık, parçalanma, yalpalamalar” dönemi, olarak nitelendirir, Ve devam eder; *“Buluğ çağındaki insanların sesleri çatallaşır. Bu dönemde Rus sosyal demokrasinin sesi çatallaşmaya, yanlış tonlar vermeye başladı.....fakat parçalanmış ve gerileyen sadece önderlerdi; hareketin kendisi sürekli büyüyor, büyük ilerlemeler kaydediyordu.”* (Lenin, Seçme Eserler, cilt: II, İnter Yay, s. 191-192)

Rus sosyal demokrasinin biçimlenme dönemi olan bu üç dönem aynı zamanda Rusya’da yeni yeni yaygınlaşmakta ve güçlenmekte olan Marksizm’le burjuva ve küçük burjuva sosyalizmi arasında bir ideolojik mücadele dönemidir. Lenin 1884-1903’ü kapsayan bu dönemde üç farklı gruba karşı mücadele yürüttü.

Lenin’in Rusya’da sürmekte olan devrimci mücadeleye asıl müdahalesi ikinci döneme rastlar. 1883’te Lenin St. Petersburg’a yerleşti ve 1895 sonunda tutuklanana kadar mücadelesini burada sürdürdü.

Lenin'in Peterburg'a yerleştiği dönem, birbiriyle ilintisiz ve düzensiz bir biçimde faaliyet gösteren sosyal demokrat grupların – ki bu grupların çoğunluğu aydın ve öğrenciler tarafından oluşturulmuştu- ajitasyon ve propaganda yürütmek üzere işçi sınıfına yöneldiği bir dönemdi. Bu gruplarla ilişkiye geçen Lenin 1895'te bir grup yoldaşıyla (Martov, Patresov, Krupskaya) birlikte “ İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği”ni kurdu; kısa bir süre sonra tutuklanarak hapishaneye, oradan da Sibiryaya sürüldü. Petersburg'da kısa süren bu faaliyeti onda Ne Yapmalı fikrinin olgunlaşmasında önemli bir rol oynadı.

Lenin'in Rus devrimine ilk müdahalesi , Narodnizmin eleştirisiyle başladı. İlk eleştiri metnini kendisi de bir Narodnik olan ağabeyi Aleksandr'ın Çara suikast girişiminden dolayı yakalanıp idam edilmesinden sonra kaleme aldı. 1879'da “Bir Sosyal Demokratla Bir Populistin Arasındaki Tartışma” adlı broşürle başlattığı Narodnizm eleştirisini, 1894'te “Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlarla Nasıl Savaşılır” adlı kitabıyla noktaladı. Bütün bir külliyatla Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin kaçınılmazlığını, köylülüğün kaçınılmaz dağılışıını göstererek Narodnizmin teorik dayanaklarının çürüklüğünü ortaya koydu.

Yukarda da belirtildiği gibi Narodnizme karşı ilk mücadeleyi Plehanov başlatmıştı. Ancak, Lenin'in Narodnizme karşı mücadelesi, Plehanov'un mücadelesinden hem biçim hem de içerik yönünden oldukça farklıydı. Bu farklılığın anlamı ve önemi daha sonra, Lenin ile Plehanov'un yollarının ayrılmasından sonra ortaya çıkacaktı. Lenin, Plehanov gibi Narodnizmin dayandığı teorik temellere karşı sert bir saldırı yöneltirken, öte yandan ondan farklı olarak Narodnizmin sahip olduğu devrimci mücadele ruhunu ve örgüt geleneğini son derece önemsiyordu. Lenin'e göre “Narodnik örgütsel normlara” ve” Narodnik devrimci ruha” sahip olmadan devrimci bir parti yaratılamazdı.

Lenin ikinci mücadeleyi Sosyal Demokrat Harekette güç kazanan “Legal Marksizm'e” karşı yürüttü. Lenin'in deyimiyle legal Marksistler, “*Narodnizm'den kopmayı, bizim durumumuzda olduğu gibi, küçük burjuva – ya da köylü – sosyalizminden proleter sosyalizmine bir geçiş değil, burjuva liberalizmine geçiş olarak anlayan burjuva demokratlardı.*” (Aktaran H. E. Carr, Bolşevik Devrimi, Metis Yay. cilt I, s. 21)

Lenin Sibiryada sürgünde kaldığı dönem boyunca Narodnizme ve

“Legal Marksizme” karşı mücadelesini sürdürdü. Sürgünde yazdığı “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi” kitabı ile Rus sosyal demokrasisinin programatik temellerini attı. “Sosyal Demokratların Görevleri” adlı makalesinde ise Lenin ilk kez Rus sosyal demokrasisinin ideolojik-politik ve örgütsel birliğinin oluşması için bir plan ortaya koydu.

1900’ların başında Lenin’in müdahalesinin muhatabı sosyal – demokrat kimliği kullanmakla birlikte aslında Legal Marksistlerin görüşlerinin devamcısı olan “Ekonomistler” idi. Ekonomik mücadele ile siyasal mücadele arasında kesin sınır çizgileri çekilmesini talep eden Ekonomizm, 1899’da bir grup sosyal demokratın Credo**’yu yayımlamasıyla kendini duyurdu. Credo yazarları Rusya’da işçilerin ekonomik mücadeleyle yetinmesi gerektiğini, siyasi mücadelenin ise aydın ve burjuva libarellerin işi olduğunu ileri sürüyorlardı.

Lenin Ceredo’yu Ağustos 1899’da “Rus Sosyal Demokratlarının Bir Protestosu” nu yazarak cevapladı. Lenin’in yazısı sosyal demokrat hareketin sürgündeki on yedi temsilcisi tarafından onaylandı. Böylece Lenin, ekonomizme karşı kazandığı ideolojik zaferle birlikte Rus sosyal demokrat hareketin birliği yolunda ilk adımı da atmış oldu.

20. yy. başında Rus sosyal demokrasisi içinde Credo ile başlayan “çatallaşma” daha sonra ekonomizm olarak yeniden ortaya çıktı. 1903 sonrasında Menşevizm bu akımın sadece ideolojik- politik bir devamı değil, aynı zamanda örgütsel temsilcisi oldu. Sosyal demokrat hareketteki bölünmeyi ideolojik-politik alandan örgütsel alana taşıdı.

Bu dönemde Narodnikler, Legal Marksistler ve Ekonomistler ile sosyal demokratlar arasındaki tartışmanın özünü, Rus devriminin niteliği ve kapsamı oluşturuyordu. Rusya’da gelişmekte olan devrimin burjuva demokratik bir içeriğe sahip olduğu çeşitli siyasal partiler tarafından tartışmasız kabul görüyordu. Tartışma ve farklılaşma, farklı sınıfların bu devrimdeki rolü konusundaydı. Narodnikler Rusya’da kapitalizmin gelişmesini ve bunun köylülük içinde yol açtığı sınıfsal farklılaşmayı yadsıyarak devrimin bir köylü devrimi olduğunu savunurken, liberal burjuvazi (“Legal Marksist”ler), devrimin burjuva demokratik kapsamında kendi iktidarlarını görüyorlardı ve onun için mücadele ediyorlardı. Ekonomistler de, tıpkı liberal burjuvazi gibi iktidarı alma sırasının burjuvazide olduğunu, işçi sınıfının da burjuvaziyi destekle-

mesi gerektiğini savunuyordu. Bolşevik-Menşevik ayrılığından sonra Menşevikler de “Ekonomistlerin” görüşünü benimsediler. Aradaki fark ise Menşeviklerin, Sosyal Demokrasiye, “aşırı muhalefet partisi” rolü biçmeleriydi. Bir tek Lenin ve Bolşevikler Sosyal Demokrasinin başlangıçtan beri savunduğu tezi geliştirerek savundular. Lenin, ekonomik alanda kapitalist ilişkilerin adım adım feodal ilişkilerin yerini almasına, siyasal alanda bu iki sınıf arasında bir uzlaşma ve işçi sınıfına karşı ortak hareket etme temelinde bir gericiliğin eşlik ettiğinden hareketle, demokratik devrimde işçi sınıfının öncü rolü üstlenmesi gerektiğini; bunun hem demokratik devrimin zaferi, hem de bu devrimin kesintisiz gelişmesinin zorunlu koşulu olduğunu ileri sürerek Bolşeviklerin konuya yaklaşımını net bir biçimde ortaya koydu. Narodnikler ve Legal Marksistlerle Sosyal Demokratlar arasında başlayan bu tartışma daha sonra Sosyal Demokrat Hareketin bütün bir tarihine damgasını vurmuş ve bu hareket içinde derin ayrılıklara yol açmıştır.

Lenin’in Narodnizm’e, Legal Marksizm’e ve Ekonomizme karşı yürüttüğü bu mücadele, yer yer devrimci örgüt sorununu kapsasa da, esas olarak Rus devrimine ilişkin ütöplast ve burjuva görüşlerin bir eleştirisi, ideolojik bir yol temizliği idi.

Lenin, sürgün yıllarında bir yandan proleter devrimci bir partinin inşa planı üzerinde çalışırken, öte yandan bu planı en yakın yoldaşlarıyla (Martov, Potresov) yazışarak paylaşıyordu. 1897’de yazdığı “Rus Sosyal Demokratların Görevleri” adlı makalede ‘Rusya’nın hızlı kapitalistleşmesinin bir çöküntüye, bunun da sınıf hareketinde bir yükselmeye yol açmasının kaçınılmaz olduğunu’ belirterek, “Rus Sosyal Demokratlarının birinci ve en acil görevi”nin “kent fabrika işçileri arasında sağlam bir devrimci örgütün yaratılması” olduğunu vurguladı.

Lenin 1890 yılında sürgünden döndükten sonra, planını hayata geçirmek için yoğun bir faaliyetin içine girdi. Bu çerçevede aynı dönemde sürgünden dönen Martov ve Potresov’la birlikte yurtdışına çıkarak Plehanov’la görüştü. Görüşme olumlu sonuçlandı ve sosyal demokrasinin birliğini sağlamak amacıyla biri haftalık bir gazete (Iskra- Kıvılcım), öteki aylık bir teorik gazete (Zarya-Şafak ancak bir kaç sayı çıkartılabildi.) olmak üzere Rusya çapında iki gazetenin çıkarılması kararı alındı. Bu, Lenin’in parti inşasına yönelik ikinci ama sonuç belirleyici adımı oldu. Iskra, 1901 Aralığında yayın hayatına başladı.

Iskra ve Parti İnşası

Bütün Rusyayı kapsayacak merkezi bir gazetenin çıkartılması Lenin için parti inşa sürecinin en etkili ve somut adımıydı. Lenin için gazete sadece “kolektif bir propagandist ve kolektif bir ajitatör” ve “kolektif bir örgütçü” değil, aynı zamanda parti inşa sürecinin pratik bir adımıydı. Merkezi gazeteyi partinin ideolojik birliğinin sağlanmasının ve geliştirilmesinin, merkezle yereller arasında sağlıklı bir iletişimin kurulmasının, politik etkiyi yayma ve örgütsel bir ağ yaratmanın bir aracı olarak ele aldı. Hatta daha da ileri giderek, gazete vasıtasıyla oluşan ağın, ayaklanmanın yönetilmesi ve yayılması için vazgeçilmez önemde olduğunu vurguladı.

Ne Yapmalı’da merkezi bir gazetenin çıkartılması ile parti inşası arasındaki ilişkiye dair şunları yazdı. *“Asıl sorun da, güçlü politik örgütler kurmanın, bir merkez yayın organından başka bir yolu olmadığıdır.” ... “Ve ben bu gerçek bağın kurulmasına ancak, faaliyetin en çeşitli biçimlerinin sonuçlarını toplayarak, böylece bütün yolların Roma’ya çıkması gibi hepsi devrime çıkan bütün bu çok çeşitli yollarda ilerlemek için insanları teşvik eden biricik düzenli tüm-Rusya girişimi olarak genel bir gazete temelinde başlanabileceğinde ısrar etmeyi sürdürüyorum.”* (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt II, s. 174- 181)

Bütün bunları gerçekleştirmek üzere Iskra yayın hayatına başlarken kendini Lenin’in kaleminden şöyle tanıttı: “Rus sosyal demokratları arasında egemen olan kargaşayı ve kafa karışıklığını ortadan kaldıracak sıkı bir ideolojik birlik yaratmak gereklidir; bu ideolojik birlik, bir parti programıyla pekiştirilmelidir. İkinci olarak özellikle hakkında tam ve zamanında bilgi vermek ve periyodik yayınları Rusya’nın her yerine ulaştırmak olan bir örgüt yaratmak gereklidir. Ancak böyle bir örgüt ortaya çıktığında, bir Rus sosyal demokrat posta hizmeti kurulduğunda, parti sağlam bir varlık kazanacak, gerçek bir olgu ve dolayısıyla da etkin bir politik güç haline gelecektir.” (age s. 18)

Aynı duyuruda Lenin, Iskra’nın yayın ilkelerini de açıklıyordu. *“Birleşmeden önce, birleşebilmemiz için ilk önce kesinlikle ve kararlılıkla aramızdaki ayrılıkları belirlemeliyiz. Yoksa birliğimiz mevcut dağınıklığın üstünü örten ve kökten aşılmasını engelleyen bir kuruntu olacaktır. Yani gazetemizi çeşitli türden görüşlerin basit bir toplanma yeri haline getirmeye niyetimizin olmadığı anlaşılmalıdır. Tam tersine, gazeteye, son*

derece katı saptanmış bir yön vereceğiz. Bu yön tek sözcükle, Marksizm sözcüğüyle karakterize edilebilir.” (age, s. 18)

Lenin parti inşa planını ile açıklamalarını Iskra’da bir dizi makaleyle sürdürdü. “Hareketimizin En Acil Görevleri” ve “Nereden Başlamalı?” makalelerinde ayrıntılandığı planı, “Ne Yapmalı”da Rus Sosyal Demokrat Hareketi için bir tehdit haline gelen Ekonomizm’e karşı mücadeleye ile birleştirerek, bütün yönleriyle işledi.

Lenin’in adım adım geliştirerek Ne Yapmalı’ da son halini verdiği müdahale planı üç ana konuyu içeriyordu. Birincisi, ilk adım olarak hareketi yerellikten, amatörlükten kurtaracak Rusya çapında devrimci bir gazetenin çıkartılması.

İkincisi; politik ajitasyonun önemi ve karakteri sorunu; bu sorun aynı zamanda Sosyal Demokrat Harekette ortaya çıkan bölünmeye (Ekonomizm) karşı mücadelenin içeriği ve kapsamını da belirliyordu.

Üçüncüsü, Sosyal Demokrasinin örgütsel görevleri; Sosyal Demokrat Hareketin ideolojik, politik ve örgütsel birliğinin kurulması, Rusya çapında Merkezi bir savaş örgütünün inşası. Iskra’nın çıkartılmasıyla ilk adım atılmıştı. Sırada partinin birliğinin üzerinde yükseleceği zemin olan ideolojik mücadelenin kazanılması vardı.

Lenin Ekonomizme karşı yürüttüğü bu mücadeleyle (ekonomik mücadelenin önemi, siyasal mücadeleyle ilişkisi, kendiliğindenlik, bilinçli örgütlü eylem, siyasal bilincin oluşumu ve işçi sınıfına “taşınması” vb.) Söz ve Eylem’in önceki sayılarında ayrıntılı olarak ele alındı. Tekrardan kaçınarak, Lenin’in bu mücadelesinin devrimci sınıf partisinin oluşumu için ideolojik, politik bir yol temizliği olduğunu belirtmekle yetineceğiz. Bu yol temizliği ile partinin örgütsel birliğinin üzerine yükseleceği ideolojik birliği sağlamaya çalıştı. Çünkü Lenin’e göre “öncü savaşçı rolünü, ancak öncü teorinin kılavuzluk ettiği bir parti” yerine getirebilirdi. Ve buna hak kazanmak, bir öncü gibi davranmayı, işçi sınıfının öncü kesimlerini örgütleyerek, bilinçlendirmeyi gerektirir. “bir artçı teorisi ve pratiğinin üzerine “öncü” etiketi yapıştırmak yetmez.”

Parti ve Devrim

“Tarihte hiçbir sınıf, kendi içinden hareketi örgütleme ve yönetme yeteneğinde olan kendi politik önderlerini, kendi öncü savaşçıları yaratmadan egemenliğe ulaşmamıştır.” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay.

cilt. II, s. 25) Bu durum kapitalizm koşullarında bilinç ve örgütlenme bakımından hiçbir otomatik mekanizmaya sahip olmayan işçi sınıfı için çok daha yakıcıdır. Çünkü “iktidar savaşında proletaryanın, örgütten başka bir silahı yoktur.”(Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s. 267)

Kapitalizmden komünizme geçiş ile parti arasında bir zorunluluk ilişkisi vardır. Devrimin gerçekleşmesi proletarya diktatörlüğünün kurulması, sınıfsız topluma geçiş, bütün bu süreç partisiz olarak var olmaz. Bu durum Marksist teori içindeki partinin yeri ve rolünü belirler, bu rol basitçe bir araç olmaktan öteye, sınıf mücadelesi pratiğiyle de kanıtlanan bir sine qua non’dur.

Lenin, Ne Yapmalı’dan önce kaleme aldığı “ Hareketimizin En Acil Görevleri” broşüründe sosyal demokrasinin görevini “*işçi sınıfının politik gelişmesi ve politik örgütlenmesinin ilerletilmesi*” olarak belirleyerek, “ *bu görevi geri plana iten, bütün kısmi görevleri ve tek tek mücadele yöntemlerini buna tabi kılmayan herkesin yanlış yolda olduğunu “ve harekete ciddi zararlar” verdiğini ve bu görevi yerine getirmedi, devrimci bir örgüt kurulmadan “proletaryanın kendisini bilinçli sınıf mücadelesine yükseltmeyeceğini”, “böyle bir örgüt olmadan işçi hareketinin güçsüzlüğe mahkum” olduğunu vurguladı. (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s. 24- 25)*

Lenin genel olarak 1900 – 1903 yılları arasında, özel olarak da Ne Yapmalı’da yürüttüğü mücadeleyle, ideolojik, politik ve örgütsel temellerini attığı, işçi sınıfını devrime ve komünizme taşıyacak savaş örgütünün, partinin zorunluluğu ve parti - devrim ilişkisini şu 5 maddede özetledi:

“*Şunu iddia ediyorum: 1- Sürekliliği sağlayan istikrarlı bir önderler örgütü olmadan hiç bir devrimci hareket varlığını sürdüremez; 2- Hareketin temelini oluşturan ve harekete katılan, mücadeleye kendiliğinden çekilen kitleler ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüte duyulan gereksinim o kadar acil bir hal alır ve bu örgüt o ölçüde sağlam olmak zorundadır. 3- Böyle bir örgüt esas olarak, devrimci faaliyeti meslek edinmiş insanlardan oluşmalıdır; 4- Otokratik bir ülkede böyle bir örgüte üyeliği, ancak meslekten devrimciler, siyasi polise karşı mücadele sanatında profesyonelce eğitilmiş insanlar üye olabilecek şekilde ne kadar çok sınırlarsak, örgütün ele geçirilmesi o kadar zor olacaktır;*

5- *Gerek işçi sınıfından, gerek diğer toplumsal sınıflardan harekete katılma, içinde aktif olarak çalışma imkânına sahip olacak kişiler çevresi de o kadar geniş olacaktır.*” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s. 144)

Lenin aynı eserinde böyle bir partinin merkezi bir yapıya ve sıkı bir disipline sahip olması üzerine sık sık vurgu yaptı.

Devrimci bir sınıf partisi için ileri sürülen bu koşullar, Lenin’in kurmak için yola çıktığı partinin daha öncekilerden köklü bir biçimde farklı olduğunu gösteriyor.

Engels’in, “Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim”in önsözünde ‘Alman işçilerinin öteki Avrupa işçilerine göre başlıca iki üstünlüğünden biri olarak söz ettiği Almanların işçi hareketine, zaman bakımından, en son katılmış olmalarından dolayı İngiliz ve Fransız işçilerinin yanılğularından kaçınabilme imkânına sahip olmaları, Avrupa’da sınıf mücadelesine sonradan katılan Rus işçi sınıfı için bir kat daha geçerlidir. Rus işçi sınıfının Alman işçi sınıfına göre üstünlüğü, onların aynı zamanda Alman işçi sınıfının yanılğularından da kurtulabilme avantajına sahip olmalarıydı. Lenin bu avantajı yaratıcı bir biçimde kullanarak Marksist teoriyle, bu teoriyi hayata geçirecek örgüt arsındaki ilişkiyi yeniden kurdu.

Bu deneyim her şeyden önce şunu kanıtlıyordu. Bilimsel komünizmin yıkıcı ve kurucu gücünü kendi bünyesinde birleştiren, buna uygun konumlanan, buna uygun mücadele biçim ve yöntemlerini kullanabilen devrimci bir savaş örgütü, ancak devrimci bir teoriyle silahlanarak kurulabilirdi. İşçi sınıfı 1840’lı yıllardan başlayarak, gelişme halinde, böyle bir teoriye sahipti. Marks ve Engels’in ismiyle özdeşleşen, sınıf mücadelesi içinden kopup gelen bu teori, sadece tarihsel sürecin bilimsel bir açıklamasını sunmakla kalmıyor, aynı zamanda proletaryanın konumu ve komünistlerin görevlerini de aydınlatıyordu. Bu teori kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin en temel kavramları olan devrim, parti, devlet, proletarya diktatörlüğü ve proletarya enternasyonalizmi konusunda Lenin’e üzerinde hareket edebileceği sağlam bir zemin sunuyordu. Lenin, Marks ve Engels’ten devraldığı teorinin sadece sadık bir izleyicisi olmadı, Marksizm’i gerçek anlamda bir eylem kılavuzu olarak kullanıp geliştirdi. Özellikle 1890’ların başında Marksizm’e saldırının ana hedefi olan iki alanda – devrim ve parti teorisi alanında

- Marksizm'e önemli katkılar yaptı; başka bir deyişle, ona hayatîyet kazandırdı.

İkinci olarak, 1848 ve 1871 yenilgileri bir dizi diğer faktörler yanında yenilgide ana sorunun devrimci parti sorunu olduğunu ortaya koymuştu. Devrimci öncü rolünü ancak devrimci teoriyle silahlanmış devrimci bir parti yerine getirebilirdi. Ancak 1848 ve 1871 devrim deneyimleri bunun otomatik olarak gerçekleşmediğini ortaya koydu. Her iki devrim de Marksist teoriyi doğruladığı halde bu iki devrimde de Marksist parti ve kesimler (Komünistler Birliği ve 1. Enternasyonaldeki Marksist kesim kastediliyor) bu devrimlerde etkili bir rol üstlenemediler. Yani Marksist teori, ona hayatîyet kazandıracak kendi örgütüyle bütünleşemedi. Bu durum teori ile pratiği birbirine bağlayan devrimci örgüt arasında bir uyumsuzluğun olduğunu açık kanıtıydı. Bu uyumsuzluğun ortadan kaldırılması Lenin'in hareket tarzının ve örgüt teorisinin temelini oluşturdu.

Lenin'in, parti teorisini geliştirirken önem verdiği diğer bir deneyim de Rusya'da Narodnik hareketin örgütsel alanda yarattığı deneyim oldu. Lenin Narodnik hareketi teorik olarak, ütöplast ve hatta gerici olarak nitelendirirken, bu hareketin taşıdığı devrimci mücadele ruhuna ve oluşturduğu örgütsel deneyime devrimci bir temelde yaklaştı.

"Ekonomistler" in, Iskra 'yı, Narodnik gelenekten gelen "Halkın İradesi" partisinin yayın organı olmakla suçlamalarına, Lenin Ne Yapmalı'da şu cevabı verdi: Gerçekten ciddi bir mücadeleye girişmeyi düşünen hiçbir devrimci akım, böyle bir örgüt olmadan yapamaz...Marksizmi hiç anlamayanlar (...) kendiliğinden proleter kitle hareketinin oluşumunun bizi, "Halkın İradesi" nin sahip olduğu kadar iyi, hatta çok daha iyi bir devrimci örgüt kurma görevinden kurtardığını düşünebilirler." (Lenin, Seçme Eserler, cilt: II, İnter Yay. s. 154)

Bu teorik ve tarihsel deneyimin işçi sınıfının devrimci partisi ile ilgili birikimi, şöyle özetlenebilir:

Birincisi; Devrimci öncü rolünü ancak, devrimci teoriyi rehber edinmenin bir parti yerine getirebilir. Artçı bir teoriyle öncü bir savaş örgütü olunamayacağı gibi, önüne öncü ibaresi eklenerek de öncü olunamaz.

İkincisi, sınıf mücadelesini ulusal çapta üstlenecek olan böyle bir savaş örgütü, her savaş örgütü gibi, sıkı merkezi bir yapıya ve sıkı bir

disipline sahip olmalıdır. Tartışma, eleştiri, ve eylem birliği bu merkezi yapının ve sıkı disiplinin sürekliliğinin olmazsa olmazlarıdır.

Üçüncüsü, devrimci öncü parti merkezinde bütün yaşamını devrime adayan profesyonel devrimcilerin olduğu, en sıkısından daha gevşegine bir örgütler toplamıdır. Böyle bir örgütlenme olmadan partinin sağlamlığı ve devamlılığı olabildiğince garanti altına alınamayacağı gibi, parti ile sınıf arasında sağlam bir ilişki de kurulamaz.

Dördüncüsü, Parti, koşulların insanları yarattığı gibi, insanların da koşulları değiştirdiği materyalist görüşünden hareketle devrimci sürecin, (kendiliğindenliğe yada krizlere) pasif bir izleyicisi olmamalı, elindeki araçlarla mevcut sınıfsal dengeye aktif müdahale edebilmeli. Hareket tarzını, taktiğini, mevcut dengeyi bozmak üzerine kurmalı, işçi sınıfına bilinci kendi eylemiyle taşımalıdır.

Beşincisi, her türlü mücadele biçimini kullanabilecek, gerektiğinde bir mücadele biçiminden ötekine geçebilecek bir taktik esnekliğe ve ustalığa sahip olmalıdır.

Devrimci partinin devrimci niteliğinin bütün bu unsurları devrimlerin süzgecinden geçerek geldiler. Ama ne yazık ki Lenin'e gelinceye kadar devrimci teori kendine uygun bir devrimci örgütle buluşamadı. Ya Komünistler Birliği ve 1. Enternasyonalin kuruluşunda olduğu gibi, işçi hareketinin içinde bulunduğu koşullar buna izin vermedi, ya da 2. Enternasyonal partilerinde olduğu gibi teoriye uygun bir parti kurulamayınca, mevcut liberal partilere uygun yeni bir "Marksizm" yaratıldı. Marksizm bütün devrimci kimliğinden arındırılarak liberalleştirildi. Liberal partiye uygun liberal bir teori yaratılarak teori ve örgüt arasındaki uyumsuzluk tersinden çözüldü.

Lenin ve Bolşevikler, kendilerinden önceki teorik, tarihsel birikime dayanarak, Marksist teori ve bu teoriyi hayata geçirecek örgüt arasındaki uyumsuzluğu, devrimci teoriye uyumlu devrimci bir örgüt yaratarak aştı. Bu deneyime dayanarak sadece kaçınılabilecek hatalardan ve yanılğılardan sıyrılmakla kalmadı, aynı zamanda bu birikime teorik bir derinlik de kazandırdı. Rusya'da işçi hareketini "dağımlık ve yalpalama" döneminden alarak devrime taşıdı. Bu süreç, aynı zamanda, Marksist devrim ve örgüt teorisinin, devrimin güncelliği koşullarında geliştirilerek zenginleştirilmesidir de.

Lenin'in yürüttüğü bu faaliyet ilk sınavını, RSDP'nin Temmuz 1903'te Brüksel'de başlayıp Londra'da tamamlanan 2. Kongresinde verdi

RSDİP 2. Kongresi ve Kongre Sonrası

Kongreye 25 Sosyal Demokrat örgütü temsilen, kimi iki oy hakkına sahip, 43 delege katıldı. Bu 43 delegenin büyük çoğunluğunu St. Petersburg İşçi Sınıfının Mücadele Birliği ve Emeğin Kurtuluşu grubundan oluşan Iskra grubu temsil ediyordu. Iskra grubunun dışında Kongrede Yahudi Bund grubu (5 delege), Ekonomistler (3 delege) ve hiçbir gruba dahil olmayan, Lenin'in bataklık olarak nitelendirdiği grup (6 delege) ile temsil edildi.

Kongrede olup bitenleri aktarmak yazının kapsamı içinde olmadığından, biz ancak konuyla bağlantılı olarak önemli gelişmelere değinmekle yetineceğiz. Kongre başlangıcında Iskra grubu'yla Ekonomistler arasında, özellikle parti - sınıf ilişkisi ve proletarya diktatörlüğü - demokrasi konularında bir tartışmaya sahne oldu. Kongrede ilk ciddi kırılma parti tüzüğü'nün 1. maddesinin görüşülmesi sırasında yaşandı. Lenin'in tüzüğü'nün birinci maddesi ile ilgili önerisi; "*Parti üyesi, parti programını kabul eden ve hem mali yönden hem parti örgütlerinden birine bizzat katılarak partiyi destekleyen kişidir.*" ile Martov'un önerisi; "*Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin üyesi, parti programını kabul eden, parti mali yönden destekleyen ve parti örgütlerinden birinin yönetimi altında partiye düzenli olarak kişisel yardımda bulunan kişidir.*" karşı karşıya geldi. Martov'un önerisi kabul edildi. Her ne kadar bir tüzük maddesi üzerinde ortaya çıkmış olsa da, tartışmanın arka cephesinde devrim ve parti sorunu vardı. Martov'un kabul edilen önerisi devrimden reforma, devrimci partiden reformcu partiye örtülü bir geçişi.

Tüzüğü'nün tartışılmasından sonraki oturumlarda önce Bund grubu, özerklik isteminin kabul edilmemesi, ve sonra da Raboçeye Dyelo grubu, yurtdışı temsilcisi olarak kabul edilmemesini protesto ederek kongreyi terk etti. Bundan sonra, kongre fiilen Iskra grubunun Kongresi olarak sürdü.

Iskra grubunda ilk bölünme merkez yayın organı seçimi sırasında yaşandı. Lenin ile Martovun önerileri karşı karşıya geldi. Lenin'in önerisi kabul edildi, Iskra grubu, azınlık (Menşevik) ve çoğunluk (Bolşevik)

olarak bölündü. Esas “kıyamet” bundan sonra koptu. Lenin-Plehanov cephesinin karşısında Martov-Troçky cephesi oluştu. Martov kongre kararlarına uymayı reddederek, “köle olmadığını” ilan etti. Kriz Plehanov’un Menşevik safa geçmesiyle yeni bir boyut kazandı.

Plehanov, Lenin’i “sekte bir kast” yaratmakla “Bonapartizmi uygulamakla”, Martov; “partide sıkıyönetim ilan etmekle” suçladı. Troçky; Lenin’e, yöntemlerini “Jakobenlerin uzlaşmazlığının soluk bir karikatürüne” benzeterek saldırdı.

Çok geçmeden Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) içindeki Menşevik- Bolşevik bölünmesi uluslararası bir niteliğe büründü. Alman Sosyal Demokrat Partisi’nin (ASDP) tanınmış önderleri Kautsky, Bebel ve Rosa Menşevik saflarda yerini aldı. “Kautsky, Lenin’in Bolşevik görüşü savunan bir makalesini Neue Zeit’te yayınlamayı reddetmekle kalmadı, aynı zamanda Lenin’in tutumunu açıkça yeren bir mektubu yayınlanması için Menşevik Iskra’ya yolladı. Lenin’e en şiddetli saldırı Rosa’dan geldi. Rosa, Lenin’in “aşırı merkezizetçiliğini” bürokratik olmakla, demokratik olmamakla suçladı. Bu salvoların ardından, Alman Sosyal Demokrat Partisi’nin yöneticilerinden en kıdemlisi Bebel, taraflara arabuluculuk yapmayı önerdi. Menşevikler tarafından hemen kabul edilen bu öneriyi Lenin kesinlikle reddetti.

Bu uluslararası saldırı Lenin’de en küçük bir tereddüte bile yol açmadı. Suçlamaları tek tek yanıtladı. Lenin bu yeni durumu “*parti’nin parçalanması, tüzüğün paçavra haline getirilmesi*” olarak nitelendirdi. Ve partiyi bu durumdan ancak bir kongrenin çıkartabileceğini savundu. Ancak Lenin’in bu önerisi bütünüyle Bolşevik olan merkez komite tarafından desteklenmedi. Bu Lenin’in ilk “Bolşevik yalnızlığı” oldu.

Lenin için bu durum geçici bir başarısızlıktı ve “*Görevler doğru saptandığında, bu görevleri yerine getirmek amacıyla tekrar tekrar girişimde bulunmak için enerji mevcut olduğunda, geçici başarısızlıklar ancak küçük musibetler*”di ve bunların üstesinden gelinebilirdi, Devrimci deneyim ve örgütsel ustalık, edinilebilen şeylerdir. Yeter ki insan da gerekli özellikleri edinme isteği olsun!”. (Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s. 396)

Lenin’in ısrarlı tutumu sonucu Bolşevikler Ağustos 1914’te Cenevre’de bir araya gelerek “çoğunluk Komiteleri Bürosunu” kurdular. Aynı yılın Aralık ayında merkez yayın organı olarak Vperiyod’u (İleri) çıkı-

rarak bu “küçük musibetleri” aşmak için ilk adımı attılar.

Bu konferans, Lenin’in Ocak 1904’te parti üyelerine yaptığı; “*Biz bir parti olmadığını kabul etme cesaretini göstereceğiz ve gerçek bir partinin kurulması ve sağlamlaştırılması çalışmasına baştan, ta baştan başlayacağız.*” (age, s. 396) çağrısına Bolşeviklerin Bolşevikce cevabı oldu. Bölünmenin sersemletici etkisinden sıyrılan Bolşevikler 1905 Nisan ayında Londra’da RSDİP’in üçüncü kongresini topladı. Bu kongreyi protesto eden Menşevikler kendi kongrelerini Cenevre’de topladılar.

Örgütsel alanla ilgili bir sorun gibi ortaya çıkan ayrılığın zamanla örgütsel sorunlarla sınırlı olmadığı, Marksizm’in tüm ilkesel konularını, (devrim, parti, proletarya diktatörlüğü) kapsadığı ortaya çıktı. Bölünme Lenin’i haklı çıkardı. “Ne Yapmalı”da ortaya koyduğu parti- devrim, parti-teori, parti-sınıf ve parti-örgüt çerçevesinin doğruluğunu teyit etti. Sağlam temellere dayanmayan ideolojik birliği olmayan bir partinin siyasal, örgütsel ve taktik birliğinden de söz edilemeyeceği bir kez daha kanıtlandı.

Ama bu bölünmede asıl netliği sağlayan, partilerin bütün yönleriyle teori, politika, örgüt, taktik vb. sınındıkları 1905 devrimi oldu.

1905 Devrimi

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi içinde kavganın bütün hızıyla sürdüğü 1903’de işçi hareketinin 1900’lerin başında başlayan yükselişi devam ediyordu. Otokrasi baskı ve şiddetle durduramadığı bu yükselişi durdurmanın yeni yollarını arıyordu. Zubatov’lar (işçi dernekleri) bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıktı. Çarlık polisinin denetiminde kurulacak işçi dernekleriyle hareketin önünün alınabileceği, en azından işçilerin siyasetle uğraşmasının engellenebileceği varsayıyordu. Ama durum bunun tam tersi oldu. Bu dernekler işçileri siyasal mücadeleden koparmak bir yana, daha fazla siyasetin içerisine çekti. Bu Zubatov’ların en etkililerinden biri, başında papaz Gapon’un olduğu Saint Petersburg “Rus Fabrika ve Atölye İşçileri Meclisi”ydi. 1904 Aralık sonunda Putilov fabrikasında işten atılan dört işçinin işe alınması için başlatılan grev, bir anda tüm Petersburg’a yayıldı. 9 Ocak’ta binlerce işçi papaz Gapon’un öncülüğünde Çar’a dilekçe vermek üzere ellerinde taşıdıkları azizlerin resimleri ile Kışlık Saray’a yürüdüler. Askerlerin yürüyüşçülere ateş açması sonucu binlerce işçi öldü, binlercesi yaralandı.

Gapon'un katliama verdiği "*bizim artık bir çağrımız yok*" cevabı bütün Rusya'ya yayıldı.

Devrim bir grevle başladı, sırasıyla bölge grevi, genel grev, tek, tek barikat savaşları, sokak savaşları yolunu izleyerek en tepe noktaya, ayaklanmaya ulaştı. Bir kıvılcım büyük bir yangın üretti. İşçi hareketini, köylü hareketi izledi. Çok yaygın olmasa da köylüler aristokratların topraklarını işgal etti, çiftlikler yağmalandı. Köylüleri, ordu içerisindeki askerlerin isyanı izledi. Potemkin Zırhlısı isyan bayrağını açarak, devrimin sembolleri arasındaki yerini aldı.

Devrime bütün toplumsal sınıflar ve partiler hazırlıksız yakalandı. İşçiler de, köylüler de, Çar da, burjuvalar da hazırlıksızdı. Ama en hazırlıksız olanlar, bölünerek kendi içlerinde güç kaybeden sosyal-demokratlardı. Devrimde her şey vardı; cesaret, kahramanlık, fedakarlık atılganlık vb.; eksik olan tek şey bilinç ve örgüttü. Bu iki eksik devrimde var olan bütün olumlu nitelikleri, kahramanlığı yere sermeye yetti.

Devrim 1905 sonbaharında zirveye ulaştı, Çarlık, zirvedeki devrimi bir hile ile dize getirmek için hiçbir gerçekliği olmayan Buligin Duması'nı devreye soktu. Amaç devrimi boğmaktı; boğma işini burjuvalar ve Ekonomistler birlikte üstlendiler. Ama Duma istenilen işi göremeyince lağvedildi. Bu, devrimin daha da yayılması ve büyümesi anlamına geldi. Ekim ve Aralık'ta devrim en tepe noktaya ulaştı. İşçi sınıfı devrimi bir üst aşamaya sıçratarak, silaha sarıldı. 1905 Ocağından önce "Avrupa gericiliğinin kalesi ve halklar hapisanesi" olan Rusya, 1905'in Aralığında Avrupa'nın en demokratik ülkesi oldu.

Devrim sınıfların gerçek güçlerini, nereye kadar gidebileceklerini, aralarındaki ilişkilerin gerçek temelini ortaya koydu. Devrimle birlikte sınıfların eski durumu da değişti. Çarlık çatırdıyordu, burjuvalar çatırdayan çarlığa payanda görevini üstlenmişlerdi; işçi sınıfı ve köylülük de değişmişti. Artık işçiler 1905'in başında azizlerin resimlerini taşıyan işçiler değildi; silahlı mücadele yürütüyorlardı. Köylüler, köle değil, işgalciydi, askerler isyancıydı. Devrim, işçiler, köylüler ve askerler arasında fiili bir birlik oluşturdu. "İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti" adında yeni bir örgüt yaratarak proletaryanın dünya devrimine armağan etti.

Siyasal hareketlerde devrimin ateşi ve sınavından geçtiler. Devrim Sosyal Demokrat hareketteki bölünmenin geçici bir sorun olmadığını ortaya koydu. Sosyal-demokrat hareketin iki kanadını (Bolşevik- Men-

şevik) teorik, siyasal ve taktik olarak birbirinden ayırırken, pratik ve örgütsel olarak yakınlaştırdı. Bolşevikleri, Menşevikleri, Sosyal-devrimciler ve partisiz işçileri, kendi bünyesinde bir araya getiren Sovyetler, Bolşeviklerle Menşevikleri yeniden RSDİP içinde bir araya getirdi.

1905 Bolşevik Finlandiya Konferansı, Bolşevik ve Menşevik merkez komitelerinin bir araya gelerek birlikte bir parti kongresi toplanması kararını aldı. Birlik Kongresi olarak adlandırılan 4. Kongre, Nisan 1906'da Stockholm'de toplandı. İki grup arasındaki bu birlik ilişkisi 1905 Aralığında silahlı ayaklanmanın ezilmesinden sonra da devam etti. İkinci ortak Kongre 1907'de Londra'da toplandı. Bu kongre aynı zamanda Bolşevik ve Menşevik'ler arasında devrim döneminde kurulan "yarım birliğin" de son kongresi oldu.

Bolşeviklerin İlk Sınavı

Rusya'da kurulu dengeleri altüst eden 1905 devrimi, hem Rusya hem de dünya sınıf hareketinde önemli sonuçlar yarattı. En başta dünya devriminin yeni merkezinin Rusya olduğu fiilen kanıtlandı. Devrim, 1848 devrimlerinin batı Avrupa'da oynadığı rolle kıyaslanmasa da, benzer bir rolü Doğu'da oynadı. Sömürge ve yarı sömürge ülkeleri devrim dalgasının içine çekti. 1906 İran, 1908 Türk ve 1911 Çin devrimlerini tetikledi.

İkincisi, devrim İşçi Köylü Asker Temsilcileri Sovyeti örgütlenmesiyle proletarya diktatörlüğünün yeni biçiminin nüvelerini oluşturarak dünya komünist ve işçi hareketi tarihinde yeni bir sayfayı araladı.

Üçüncüsü, kendiliğinden sınıf hareketi ile bilinçli, örgütlü komünist hareket arasındaki ilişki sorununu fiili olarak ortaya koydu. Grev hareketinden ayaklanmaya doğru izlediği yolla, zaferin, kitlelerin kendiliğinden hareketinin yıkıcı gücü ile komünist hareketin bilinçli örgütlü yıkıcı gücünün birliğinde olduğunu; tek başına birinin sonuç almaya yetmediğini; kendiliğinden patlamaları devrimle taçlandırmanın partinin niteliği sorunu olduğu kadar, devrimci hazırlık sorunu olduğunu da pratikte gösterdi.

Dördüncüsü, devrim Rusya'da mevcut partilerin gerçek kimlikleri ile siyaset sahnesine çıkmalarını sağlayarak, sınıf niteliklerini gizleyebilmelerini olanaksızlaştırdı. Sınıflara kendi güç ve güçsüzlüklerini görme olanağını sağladı. İşçi, Köylü, Asker Temsilcileri Sovyetleri işçi

sınıfı ile köylülük arasındaki ittifakın pratik çözümünü sundu.

Beşincisi, RSDİP'deki bölünmenin tüzük maddesi ya da merkez organı seçimi sorunu olmadığını gösterdi, bölünmenin programatik ve taktiksel temellerini açığa çıkardı. O güne kadar gündeme gelmemiş sorunları (geçici devrimci hükümeti, kurucu meclis, Duma'ya katılım vb.) pratik olarak gündeme getirerek partiler için gerçek bir sınav alanı oldu.

Bolşevikler Aralık 1905'te Finlandiya Konferansı'nda "*silahlı mücadeleye hazırlığı ve proletaryanın silahlandırılması kararını*" alırken, Menşevikler aynı tarihlerde düzenledikleri Cenevre Konferansı'nda burjuvazi ve Çarlık karşısında kendilerini "aşırı muhalefet partisi" olarak konumlandırma kararı aldılar. Bu iki taktik Bolşevik Menşevik bölünmesinin gerçek niteliğini kavramak için yeterliydi. Menşevik taktik, İşçi sınıfını tıpkı 1848 devrimlerindeki gibi burjuvaziye mahkum ediyordu. Bu taktiğin karşısına Bolşevikler, köylülikle ittifak halinde," işçi sınıfının öncülüğünde ve hegemonyasında işçi köylü diktatörlüğü" taktiğiyle çıkararak zaferin yolunu ortaya koydular. Lenin Bolşeviklerin bu taktiğini 1905 devrimi deneyiminden yararlanarak şöyle ifade etti: "*Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız*". (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt-III, s. 138)

Devrimin ortaya koyduğu en önemli deneyimlerden biri, harekete önderlik sorunuydu. Devrime hazırlıksız yakalanan sosyal demokrasi kitlelerin mücadelesinin gerisinde kaldı. Lenin devrimde Sosyal Demokrasinin bu durumu şöyle hakkında şunları yazdı; "*Her zaman olduğu gibi pratik teoriyi önceledi.*" ... "*işçiler kitleler halinde işe sarıldılar, fakat bununla da tatmin olmadılar, yine sordular: Şimdi ne olacak? - ve enerjik eylemler talep ettiler. Sosyal -demokrat proletaryanın önderleri bizler, Aralık'ta, alaylarını -birliklerinin büyük bölümünü savaşa aktif katılmayan - saçma bir biçimde mevzilendiren ordu generallerine benziyorduk. İşçi kitleleri enerjik kitle eylemleri için talimatlar gelmesini boşuna beklediler.*" "Savaşa aktif katılmayan"generallerin şüphesiz en büyüğü, işçilere "*silaha sarılmamalı*" diye seslenen Plehanov'du. Lenin'in Plehanov'a cevabı; "*tam tersine daha kararlı, daha enerjik ve daha büyük bir gözüpeklikle silahlara sarılmalı, tek başına barışçıl grevin olanaksız olduğu, korkusuzca, amansızca silahlı mücadeleye başlamanın zorunlu olduğu kitlelere anlatılmıyordu.*"oldu. (Age s. 330)

Menşevikler için hazırlıksız yakalanmak bir sorun değildi, çünkü

onların görevi devrim değil, “aşırı muhalefet partisi” olmaktı. Ama Bolşevikler için hem ciddi bir sorun, hem de hayati bir deneyimdi. Bolşevikler hazırlıksızlığı bir mazeret olarak değil, önceden yapılması gereken, ama yapılmamış olanın yapılması olarak ele aldılar ve geç demeden ayaklanma hazırlığına giriştiler.

Grevden ayaklanmaya uzanan çizginin diğer bir özelliği de kitlelerin gerçek eğitiminin “ *hiçbir zaman bizzat kitlelerin bağımsız politik ve özellikle de devrimci mücadelesinden ayrı ve onun dışında gerçekleşemez*” olduğuydu. (age. s. 17)

Devrimin ilerlemesine bağlı olarak gelişen ve büyük bir devrimci enerjiye dönüşen bu eğitim aynı ölçüde bir etkiyi düşman saflarında yaratır. 1905 devriminde yaşanan da buydu. Devrim birkez daha gösterdi ki, devrimci enerji, kararlılık ve kahramanlık, düşman safta ve özellikle orduda bir bölünmeye ve saf değiştirmeye yol açar. Devrim sırasında kitlelerin kararlılığı ve cesareti ne kadar büyükse, devrimci partinin enerjisi ve yönetimi ne kadar etkiliyse, bölünme ve saf değiştirme de o kadar büyük olur. Savunma ve duraksama durumunda ise bunun tersi oluyor. Bu, iç savaşa hazırlanan bir parti için önemli bir ders ve deneyimdir.

1905 Aralığı’nda Moskova’daki ayaklanma, kitlelerin enerji eksikliğinden ziyade devrimci partinin enerji düşüklüğüne yenildi. Ayaklanma “sol” Sosyal Devrimciler ve Bolşeviklerin ortak kararıyla başlatıldı. Güçlerin dengesizliğine, hazırlığın yetersizliğine, bir de Menşevik Petersburg Sovyeti’nin başlatacağı genel grev*** -ki bu ayaklanmanın gündeme geldiği bir dönemde tam da yukarıda sözü edilen duraksamaya işaret eder- geri çekilince , Petersburg’daki ordu birlikleri Moskova’ya kaydırılarak ayaklanma bastırıldı.

İkincisi Sovyetlerin ortaya çıkışı ve niteliği üzerindeki tartışmaya ilişkindir. “*Mücadelenin ateşi içinde ilginç bir kitle örgütü yaratıldı, ünlü İşçi Temsilcileri Konseyleri, her fabrikada işçi temsilcilerinin meclisleri. Ve bu İşçi Temsilcileri Konseyleri Rusya’nın birçok kentinde gitgide bir Geçici Devrimci Hükümet rolünü, ayaklanmanın organları ve yöneticileri rolünü üstlendiler.*” (age s.-24)

Devrimle birlikte devrimin yükseliş aşamasında ortaya çıkan Sovyetler, Bolşevik ve Menşevikler arasında da yeni bir tartışmaya yol açtı. Menşevikler farklı partilerden işçileri bir araya getiren Sovyetlerde

Bolşevik partinin karıştını, Martov'un 2. Kongrede savunduğu partililerle partisizlerin bir arada olduğu partiyi gördüler, ona sarıldılar, onu yücelttiler. Bolşevikler ise biraz da bu Menşevik propagandanın etkisiyle partinin rolünü çaldığını düşünerek Sovyetlere soğuk durdular. Bu tartışmaya son noktayı yine Lenin koydu. Sovyetler mi, Parti mi? ikilemini 'hem Sovyetler, hem parti' olarak yanıtladı. Lenin' göre “*Sosyalistlerin ve devrimci demokratların yazıya dökülmemiş geniş bir savaş ittifakı*” olan İşçi Temsilcileri Sovyeti, bir “*işçi parlamentosu ve parlamenter ve proleter öz yönetim organı*” değildi.

“Bu organlar grev mücadelesinin organları olarak ortaya çıkmışlardı. Çok kısa süre içinde ve zorunluluğun baskısı ile hükümete karşı genel devrimci mücadelenin organları haline geldiler. Olayların gelişimi ve grevden ayaklanmaya geçiş sayesinde, karşı konulmaz biçimde, ayaklanma organlarına dönüştüler..... Bu partisiz kitle organlarını herhangi bir teori, herhangi birinin çağrıları, herhangi biri tarafından düşünülmüş bir taktik ya da parti doktrinleri değil, olguların şiddeti ayaklanma zorunluluğuna inandırmış ve bunları ayaklanma organları haline getirmiştir.

Bugün de bu tür organların oluşturulması, ayaklanma organlarının oluşturulması demektir, bu tür organlar oluşturma çağrısı, ayaklanma çağrısı demektir.” (age s. 358)

Lenin, Bolşevikleri Sovyetlerin abartılması tehlikesine karşı da uyardı. “Bu organların her zaman ve her koşul altında devrimci kitle hareketi için “zorunlu ve yeterli” olmadığı, bunların “ayaklanmayı sözcüğün gerçek anlamında örgütlemek için” yeterli olmayacağı, altını çizdi ve “ayaklanmayı hayata geçirmek amacıyla bir askeri örgütün zorunlu olduğu”nu vurgulayarak, Sovyetleri “*ayaklanmanın zaferi halinde oluşacak Geçici Devrimci Hükümet'in tohumları*” olarak nitelendirdi. (age s. 358-359)

Lenin'in sonradan 1917 Ekim devriminin bir provası olarak nitelediği 1905 devrimi Bolşevik parti için tam bir sınav oldu. Parti strateji ve taktiğini doğrulayan bu devrim aynı zamanda partinin yetmezlikleri, ve eksiklerini de ortaya koydu.

- 1905 Devrimi'nde Bolşevikler mücadele biçimleri konusundaki şu Marksist tezi büyük bir ustalıklarla uyguladılar. “*Sosyal-demokrasi kollarını bağlamaz, faaliyetini peşinen saptanmış herhangi bir planla ya*

da peşinen saptanmış herhangi bir politik mücadele yöntemi ile sınırlamaz, partinin mevcut güçlerine uygun düştüğü... ölçüde bütün mücadele araçlarını tanır.”

-Devrimin her aşamasında bu aşamanın gerektirdiği mücadele biçimlerini büyük bir ustalık ve esneklikle devreye soktular.

- Devrim ile birlikte gelen özgürlük ortamında partinin illegal çekirdeğini koruyarak, legal mücadele olanaklarını (gazete, bildiri, miting, gösteri vb.) sonuna kadar kullandılar.

-Devrim sırasında cezalandırmalar ve kamulaştırmalara giriştiler.

-Devrimin yükseldiği dönemde Duma seçimlerini aktif olarak boykot ettiler.

-Devrimin en tepe noktasında, 1905 Aralığında Moskova’da silahlı ayaklanmayı başlattılar.

-Yenilgiden sonra mümkün olduğunca mevzilerini koruyarak geri çekildiler. Yeniden en sıkı disiplin ve illegalite dönemine girdiler. Yeniden en küçük işlerden başlayarak, karınca adımlarıyla yol almaya giriştiler.

-Son derece sınırlı legal olanaklardan yararlanmaktan geri durmadılar, 1907 Duma seçimlerine katıldılar, Duma’da işçi sınıfının davasını savundular.

Bütün bu süreç Lenin’in Ne Yapmalı’da ortaya koyduğu parti teorisi ve pratiğinin parlak bir doğrulanması oldu. İdeolojik, politik ve örgütsel birliğini koruyan, deneyimli profesyonel savaşçılardan oluşan bir savaş örgütünün “küçük musibetler” karşısında geçici yenilgiler yaşasa da yok edilemeyeceğini ve zaferinin engellenemeyeceğini ortaya koydu.

Gericilik Yılları

1905 yenilgisi Rusya’nın toplumsal yaşamında daha koyu bir gericilik, işçi hareketinde bir geri çekilme, suskunluk ve Sosyal Demokrat harekette bir “dağılma, ideolojik ve politik çözülme” döneminin de başlangıcı oldu. Devrim yıllarındaki gibi, gericilik yıllarında da Rusya’daki siyasal partiler sarsılmaya devam etti. Bolşevik Parti’de ortaya çıkan Otvovizm ve Ultimatomculuk akımlarına Menşevikler içindeki yeni bölünmeler (partinin illegal varlığına son vermeyi savunan tasfiyeci akım) eklendi.

Lenin 1909’da kaleme aldığı “Doğru Yolda” yazısında partinin için-

de bulunduğu durumla ilgili şunları yazdı; “*Parti için bir dağılma, bir ideolojik, politik çözülme yılını, bir çözümsüzlük yılını geride bıraktık. Parti örgütlerinin tümü üye yitirdi, bazıları- özellikle de üyeleri arasında en az proleter bulunanlar - parça parça oldu. Devrimin yarattığı yarı-legal Parti kuruluşları birbiri ardından yok oldu. Parti içinde yıkımın etkisi altında olan bazı unsurlar için, şimdiye kadarki Sosyal Demokrat Parti’nin ayakta tutulup tutulmaması, onun davasının sürdürülüp sürdürülmemesi, yeniden illegaliteye geçip geçmemesi ve bunun nasıl yapılması gerektiği kuşkuyla karşılanır hale geldi ... Hiç kuşkusuz kriz salt örgütsel değil, aynı zamanda ideolojik-politik bir kriz.*”olduğunu belirterek, bu krizin ana nedeni; “*işçi Partisinin kendisini onlardan temizlemek zorunda olduğu, işçi hareketine esas olarak burjuva-demokratik devrimin yakın bir zaferini umarak katılmış ve gericilik dönemine dayanamamış olan ikircikli entelektüel ve küçük burjuva unsurlardır.*” olarak açıkladı. (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt IV s-13-14)

Lenin’in büyük bir öngörüyle 1905 devrimi sırasında partinin kapılarının işçilere açılmasını savunması sayesinde partinin varlığına kasteden bu akımların yıkıcı sonuçları bir nebze de olsa hafifletilebildi. Parti, işçi sınıfının yoğun olduğu ve mücadele geleneğinin güçlü olduğu işçi havzalarında tutunabildi.

Gericilik yılları da tıpkı 1905 devrimi gibi Bolşevik Parti için, yeni bir deneyim oldu. Yenilginin ardından en az zayıyla geri çekilmeyi, yeniden illegaliteye geçmeyi, yeni mücadele biçimlerini deneyerek, Duma’ya katılarak bu gerici kürsüyü mücadele için kullanmayı, partiyi küçük burjuva ögelerden arındırmayı ve sağlamlaştırmayı bu yıllarda öğrendi. Bu yıllar Lenin’in Ne Yapmalı’da ortaya koyduğu parti teorisi ve eylem planı için sınav yılları oldu. Parti bu sınavdan devrimin ve gericiliğin ateşinde çelikleşerek çıktı.

Bütün bu gericilik dönemi boyunca Bolşeviklerle Menşevikler arasında oluşan gönülsüz birlik 1912 yılına kadar sürdü. İşçi hareketinde yeni bir dönemin mayalandığı yıl olan 1912, gönülsüz birliğin de sonu oldu. Bolşevikler diğer gruplara, partiyi içine düştüğü atılıktan kurtarmak için Ocak 1912 de Prag’da bir parti konferansının toplanmasını önerdiler. Bu öneri bütün diğer parti grupları, (Menşevikler, Otvovistler, Tasfiyeciler, Troçkistler, Bundcular) tarafından reddedildi. Ama Bolşevikler geri adım atmayarak Konferansı topladılar. Konferans yeni parti merkez komitesini seçti ve 1907’den beri partinin ortak yayın organı

olan Pravda'yı parti merkez yayın organı olarak, Bolşeviklerin yönetiminde çıkarma kararı aldı. Troçki'nin girişimiyle Bolşeviklere karşı birleşen bütün diğer gruplar Ağustos 1912'de Viyana'da, Ağustos Bloğu adıyla anılan, bir konferans düzenlediler. Bolşevik karşıtlığı dışında hiçbir ortak noktası bulunmayan bu konferans hiçbir işlev göremeden dağıldı.

Bütün geriye çeken ayakbağlarından (Menşevikler, Ekonomistler, Bernsteinler ve Kautsky) kurtulup kendi yolunda yürüyen Bolşevikler, 1912 yılında yükselme trendine giren işçi hareketi ile yeniden buluştu. Bu buluşma Rusyada, 1917 Ekim devrimi'nde iktidarın fethi, dünya çapında, çürüyen ikinci Enternasyonale karşı, üçüncü Enternasyonalin kurulmasıyla sonuçlandı.

Halka İnceldiği Yerden Koptu

1917 Şubat devrimi patlak verdiğinde tarihçiler, bu devrimin hiçbir parti tarafından önceden bilinmediğinde hemfikirdiler. Lenin'in 1917'de Zürich'te işçi gençlik örgütünün düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşmada söylediklerini buna kanıt olarak gösterdiler. Lenin bu konuşmasını *"Biz yaşlılar belki gelecekteki devrimin bu tayin edici savaşlarını göremeyeceğiz. Fakat ben. İsviçre'de ve bütün dünyada sosyalist hareket içinde böylesine mükemmel biçimde çalışan gençliğin, gelecek proleter devrimde sadece savaşmak değil, aynı zamanda zafere kazanmak mutluluğunu da yaşayacağına olan umudumu büyük bir güvenle ifade edebileceğime inanıyorum"* sözleriyle bitirmişti. (Seçme Eserler, Cilt. III -29)

Şubat devrimi bu konuşmanın yapıldığı tarihten bir buçuk ay sonra patlak verdi. Tarihçilerin, Şubat devriminin önceden bilinemediğine dair tespitleri, kendiliğinden patlamaların nasıl, nerede ve ne zaman ortaya çıkacağına bilinemezliği anlamında doğru olsa da, Lenin ve Bolşevikler 1907 kapitalizmin krizi ve kapitalist dünyada sürmekte olan hummalı savaş hazırlığını dikkate alarak, dünya devriminin yeni bir dalgasının yaklaşmakta olduğuna sürekli olarak dikkat çektiler. Lenin daha 1908'de *"Dünya Politikasında Patlayıcı Madde"* makalesinde, *Avrupa ve Asya'nın çeşitli ülkelerindeki devrimci gelişmelere dikkat çekerek "proletaryanın uluslararası mücadelesinde önceki örnekleri çok daha aşan yeni bir safhanın çizgilerinin gayet açık bir şekilde"* belir-

ginleştğini vurguladı. (Seçme Eserler, Cilt. IV s. 307)

1914’de başlayan emperyalist paylaşım savaşı, dünya sosyal demokrat hareketi ve işçi hareketini iki yönde etkiledi: Dünya sosyal demokrat hareketinde 1900’lerin başında ortaya çıkan bölünme, evrim sürecini tamamlayarak, savaşın başlamasıyla birlikte burjuvazinin devrimci işçi hareketine yönelik en etkili silahı haline geldi. Sosyal demokrat hareketin ana gövdesi işçi sınıfından koparak burjuvazi ile bütünleşti. Savaşla birlikte en tepe noktaya ulaşan milliyetçilik ve şovenizm, işçi hareketinde eski yurtseverce yanılısamları yeniden dirilterek, işçi hareketinin “anavatan savunması” şiarı altında saf değiştiren sosyal demokrat hareketin arkasına eklememesine yol açtı.

Öte yandan savaş, kapitalist sistemin mevcut krizini derinleştirerek, dünya devriminin nesnel koşullarını daha da olgunlaştırdı. Savaş ilerledikçe bizzat savaşın yol açtığı acılar ve sefaletle birlikte işçi hareketinde egemen olan yurtseverce yanılıgılar da dağılmaya başladı.

Devrim, savaşın etkilerinin en fazla hissedildiği Rusya’da patlak verdi. Halka inceldiği yerden koptu. Rusya’nın özellikle batı cephesinde aldığı yenilgi egemen sınıf içindeki çelişkileri keskinleştirerek bir siyasal kaosa yol açtı. Hemen her askeri ve siyasal gelişme, hükümette bir bakanın istifasıyla sonuçlanıyordu. Bürokrasi iş göremez durumdaydı. Orduda itaatsizlik, isyan boyutlarına varmıştı. Savaşın yol açtığı acılar ve sefalet, kitlelerdeki öfkeyi daha da büyütüyordu. Devrim, egemen sınıf içinde kaosun büyüdüğü, kitle hareketlerinin yükseldiği böylesi bir devrimci ortamda kendiliğinden bir patlamayla ortaya çıktı. Tıpkı 1905 devrimi gibi grevlerden gösterilere, genel grevden silahlı ayaklanmaya doğru bir yol izledi. Lenin iki devrim arasındaki bu benzerliği tarihin tekerrürü olarak nitelendirdi.

Devrimin ilk kıvılcımı 21 Şubat’ta Putilov işçilerinin, işverenin lo-kavt ilan etmesi üzerine başlattıkları grevle çakıldı. Bu grevi kadınların 23 Şubat Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü’nde ekmek kıtlığını protesto etmek için sokaklara çıkması izledi. Bu gösteride 1907’de derlenen kızıl bayraklar yeniden ortaya çıktı.

Aynı gün Bolşeviklerin öteden beri örgütlü olduğu Vyborg bölgesi işçilerinin grevi başladı. Grev kısa sürede Petrograd’ın diğer işçi semtlerine yayıldı. 25 Şubat’ta Bolşevikler, genel grev çağrısı yaptı. Gösteri ve grevlerin büyümesi karşısında Çar, askeri birliklere gösterilerin bas-

tırılması emrini verdi. 27 Şubat'ta ayaklanma askeri birliklere sıçradı. 26 Şubat'ta işçilere ateş açan Volinski alayı, bir daha işçilere ateş açmama kararı aldı. Birçok askeri birlikte askerler kışlaları terk ederek işçilere katıldılar. 28 Şubat'ta işçilerin ve askerlerin katıldığı ayaklanma en tepe noktasına ulaştı. Silahlı işçi ve askerler, Peter ve Paul kalesini işgal ettiler. Yakalayabildikleri hükümet üyelerini tutuklamaya başladılar.

1905 devrimindeki gibi, ilk kez Petrograd'da ortaya çıkan işçi vekilleri Sovyetleri, kısa sürede askerleri ve köylüleri de içine alarak ülkenin tümüne yayıldı ve Rusya'nın tek gücü haline geldi. Artık iktidar fiili olarak işçi ve asker Sovyetlerinin elindeydi.

Ancak fiili iktidarın Sovyetlerde oluşu, iktidar sorununun çözümü için yeterli değildi. Sovyetlerin, Rusya'nın tek siyasi iktidarı olmasının önündeki başlıca engel bizzat Sovyetlerin toplumsal bileşimi ve bu bileşime egemen olan siyasetin, siyasi iktidarın niteliğine ilişkin görüşleriydi. Duma'da bir geçici burjuva hükümetin kurulmasını olanaklı hale getirerek ikili iktidarın oluşmasına yol açan bizzat Sovyetlerin bu bileşimi ve bileşime egemen olan Menşevik ve Sosyalist Devrimci görüşlerdi.

Menşeviklerin Sovyetlerdeki en etkili liderlerinden biri olan Tsereveli, iktidarla ve Sovyetlerin rolüyle ilgili görüşlerini şöyle özetliyordu : *“Burjuvaziyle bir uzlaşmaya varılması zorunludur. Devrimin izleyebileceği başka bir yol yoktur. Tüm iktidarın elimizde olduğu ve bir parmak hareketiyle hükümeti alaşağı edebileceğimiz doğru; ancak bu, devrimi bozguna uğratmak anlamına gelir.”* (Tony Cliff, Cilt-II s. 112)

Sovyetlerin 2 Mart 1917 tarihli toplantısında, “devrimi bozguna uğratmamak” adına Menşevik ve Sosyalist Devrimci (SD) çoğunluk oylarıyla iktidar Geçici Hükümet'e devredildi.

Şubattan Ekime; Sosyalist Devrim

Şubat devrimi gerçekleştiğinde Bolşevik liderlerin önemli bir kısmı ya Sibiry'a'da sürgünde, (Stalin, Kamenev, Murolov) ya da yurt dışındaydı (Lenin, Zinovyev, Buharin, vb.) Merkez Komitenin Rusya Bürosu üç kişilik bir komiteden oluşuyordu (Şliapnikov, Molotov, Zalutski). Petersburg komite üyeleri 26 Mart gösterileri sırasında tutuklanmıştı. Buna rağmen Bolşevikler Şubat Devrimi'nde özellikle Vyborg işçi bölgesinde önemli bir rol oynadılar. Çoğu grevi ve gösteriyi düzenleyen

Bolşeviklerdi.

Gerek Bolşevik Parti Merkez komitesi Rusya bürosu, gerekse Vyborg bölge komitesi Geçici Hükümet'e karşı tutarlı bir tavır izlediler. Sovyetlerin iktidarı alması gerektiğini savunarak Geçici Hükümet'e destek verilmesini reddettiler. Ancak bu durum devrimin izlemesi gereken yol konusunda Bolşevikler arasında kafa karışıklığı olmadığı anlamına gelmiyordu. Sovyetlerin iktidarı kendi elleriyle geçici hükümeti devretme kararı aldığı 2 Mart toplantısında, 40 Bolşevik temsilciden ancak 15'i karar aleyhine oy kullanmıştı. Petrograd Sovyet'inin toplantısında Bolşevik temsilcilerin iktidarı alması için Sovyetlere çağrıda bulunan bir karar tasarısının oylaması sırasında da aynı durum ortaya çıktı, Bolşeviklerin bir kısmı kendi karar tasarısına oy vermedi.

Geçici Hükümet'e karşı tavır konusunda Bolşevik Partide asıl yanılsama ve savrulma sürgündeki merkez komite üyelerinin (Stalin ve Kamenev ve Muralov) Petrograd'a dönmesinden büyüdü.

Parti içindeki bu çalkantılı durum 27 Mart'ta Petrograd'da yapılan Rusya geneli Bolşevik toplantısında tartışıldı.. Toplantının gündemini Geçici Hükümet'e karşı takınılacak tavır ve savaş konusundaki Kamenev'in görüşlerinin tartışılması oluşturdu. Stalin toplantıda Geçici Hükümet'e karşı tavrı "*Geçici Hükümet devrimi pekiştirdiği sürece ona destek verelim, karşı devrimci olduğu noktada ise ona destek verilmesini kabul edemeyiz*" olarak açıkladı. (İktidara Giden Yol s. 274)

Toplantıda karşı yönde görüşler ileri sürülse de çoğunluk Stalin'in önerisini destekledi. Kamenev'in savaşa karşı dile getirdiği Menşevik görüşler toplantıda hararetli tartışmalara yol açtı. Stalin ve Muralov, Kamenev'in görüşlerine katılmadıklarını açıklasalar da Konferans bu konuda bir karar alamadan dağıldı.

Lenin, Bolşevik Parti'de bu tartışmaların olduğu dönemde Zürih'teydi; tartışmaya Zürih'ten, uzaktan mektuplar dizisiyle katılmaya çalıştı. Ancak Lenin'in mektupları uzakta olması, ülkedeki durumu tam olarak görememesi ve Menşevikler ile oluşan olumlu havayı dinamitleyeceği gerekçesiyle Pravda yazı kurulu tarafından sansür edildi.

Bolşevik Partideki bu kafa karışıklığı ve savrulmalara yol açan şey, Rusya'da devrimci sürecin özgünlüğü nedeniyle -iktidar ikiliği- devrimin hâlâ burjuva demokratik aşamada olduğu yanılsamasıydı. Bolşevik Parti'deki bu kafa karışıklığı ancak Lenin'in Petrograd'a gelmesiyle

dağılmaya başladı.

Lenin 22 Martta 32 kişiden oluşan bir Bolşevik grupla Almanya'dan mühürlü bir trenle Rusya'ya döndü. Bu tren 1917, 3-4 Temmuz olayları sırasında Lenin'in Menşevikler tarafından Alman ajanı olmakla suçlanmasına ve hakkında tutuklama kararı çıkarılmasına yol açacaktı. Ancak bu yolu izleyerek Rusya'ya dönen sadece Lenin değildi. 5 Mart'ta Menşevik liderlerden Martov da aynı yolu izleyerek Rusya'ya döndü. Bu yolculukta 58 Menşevik, 48 Bund'cu, 34 SD, 18-25 Anarko komünist, 22 partisiz olmak üzere 257 kişi Martov'la birlikteydi.

Lenin 3 Nisan 1917 akşamı Petersburg Finlandiya Garına ulaştı. Garda Bolşevikler tarafından karşılandı, bekleyen kalabalığa kısa bir konuşma yaptı. Rus devrimini selamlayarak başladığı konuşmasını "Bugün değilse yarın tüm Avrupa emperyalizminin çökmesi her an beklenebilir. Sizler tarafından gerçekleştirilen Rus devrimi, bu süreci başlattı ve yeni bir devrin başlangıcı oldu. Yaşasın dünya sosyalist devrimi." sözleriyle bitirdi.

5 Temmuz'da Lenin, Sovyet oturumlarının yapıldığı Tauride sarayında Bolşevik, Menşevik ve bağımsızların oluşturduğu bir sosyal demokrat topluluğa seslendi. Bu toplantıda ilk kez Nisan tezlerini okudu. Tezler sadece Menşeviklerde değil, Bolşeviklerde de şok etkisi yarattı. Eski Bolşevik Bogdanov; " sayıklama, bir delinin sayıklamaları" diye bağırarak Lenin'in konuşmasını kesti, başka bir eski Bolşevik Goldanberg; Lenin'in, "30 yıldan beri boş olan Avrupa tahtına, Bakunin'in tahtına adaylığını koyduğunu" söyledi. Lenin sataşmalara aldırmadan salondan çıktı.

5 Nisan akşamı tezler Bolşevik yöneticilerin toplantısında yeniden okundu; Molotov, Kolantai, ve Şliapnikov dışında hiç kimse Lenin'i desteklemedi. Bu Lenin'in Parti içindeki ikinci büyük yalnızlığıydı. Birincisini, 1903 RSDİP 2. Kongresindeki Menşevik- Bolşevik bölünmesinde yaşamıştı. Ancak bu yalnızlık birincisinden daha az etkili oldu ve daha kısa sürdü. İki hafta sonra Parti'nin büyük çoğunluğu Lenin'le birlikteydi.

Lenin Uzaktan Mektuplar'ında, Şubat devriminin bir mucize olmadığını, bu devrimin gerçekleşmesinin arkasında 1905 devrimci deneyiminin ve emperyalist savaşın büyüttüğü devrimci durumun olduğunu, savaşın devrimde "rejisörlük rolü üstlendiğini" belirttikten sonra;

Rusya’da, biri burjuvazi ve burjuvalaşmış toprak sahipleri, diğeri işçi ve asker Sovyetleri olmak üzere ikili bir iktidarın oluştuğunu, ikinci iktidarın içinde bulunduğu bilinç ve örgütsel gerilik nedeniyle iktidarı kendi elleriyle burjuvaziye teslim ettiğini, iktidarın burjuvaziye geçişi –sınıfsal el değiştirmesi- anlamında devrimin birinci aşamasının “tamamlandığını”, sosyalist devrimin gündemde olduğunu, Bolşevik Parti içinde dillendirilen “devrimci anavatan savunması” görüşünün yanlış olduğunu, buna taviz vermenin sosyal şovenizme evet demek anlamına geleceğini, “devrimci anavatan savunmasının” ancak Sovyetlerin iktidarında söz konusu olabileceğini, “*Rusya’daki özgün durumun özelliğinin devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçişten ibaret olduğunu*”, bu koşullarda Geçici Hükümet’e en ufak bir desteğin söz konusu olamayacağını, Bolşeviklerin şiarının “Bütün iktidar Sovyetlere” olması gerektiğini, bunun Sovyetlerde bilinç ve örgüt bakımından devrimci bir değişim gerçekleşmesine bağlı olduğunu, partinin bu aşamadaki görevinin bu değişimi sağlamak üzere harekete geçmek olduğunu belirtiyordu. Mektuplar, çürümüş II. Enternasyonalin yerine yeni bir enternasyonalin kurulması çağrısıyla son buluyordu.

Pavda’da yayınlanmasından sonra Lenin’in tezleri partide tartışılmaya başladı. Tezlere ilişkin tartışma daha çok Lenin’le Kamenev arasında bir polemik olarak gelişti.

Sürmekte olan bu tartışma Partinin 24-29 Nisan tarihleri arasında toplanacak olan Bolşeviklerin Tüm Rusya Konferansı’nda sonuçlanacaktı. Lenin bu toplantıya tezlerini daha da ayrıntılandırarak hazırladı.

Lenin’in tezlerine karşı çıkanların (Kamenev, Rikov) temel dayanağını Rusya’da demokratik devrimin tamamlanmadığı ve Rusya’nın toplumsal koşullarının sosyalist devrim için uygun olmadığı savına dayanıyordu. Lenin toplantıda yaptığı konuşmada bu tezleri bir bir çürüttü.

Toplantı sırasında Stalin ve Zinovyev, Kamenev’e karşı Lenin’i destekleyen birer konuşma yaptı. Uzun tartışmalardan sonra konferans, Lenin’in Nisan tezlerini; geçici hükümetin desteklenmesi, bütün iktidarın Sovyetlere geçmesi, savaşa karşı iç savaşın savunulması, devrimci savunmacılık tezini kınanması, iktidar Sovyetlere geçmeden demokratik bir barışın olamayacağına, dair tezleri 7 çekimser oya karşılık oybirliğiyle onayladı. Toplantıda devrimci bir enternasyonalin kurulması konusu Zinovyev’in önerisiyle başka bir biçim aldı. Zinovyev’in, Zim-

merwald'cılarının 18 Mayıs'ta Stockholm'de yapacakları toplantıya katılma önerisi Lenin'in karşı oyuyla kabul edildi.

Konferans mevcut ulusal ve uluslararası durumda partinin yeni politikası ve taktiklerini belirledi. Bolşevik Parti, Konferanstan ideolojik, politik ve örgütsel birliğini güçlendirerek çıktı. Parti iki ay süren bir bocalamadan sonra yeniden Lenin'in etrafında kenetlendi. Artık parti ana görevine, konferansta alınan kararların hayata geçirilmesi görevine dönebilirdi. Şüphesiz konferansta alınan kararların belirleyici olanı bütün iktidarın Sovyetlere geçmesini öngören karardı. Bunun için yapılması gereken, Lenin'in deyimiyle, *“Sovyetlerin sayısını çoğaltmak, güçlerini artırmak ve partimiz içinde birleştirmekti.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI -89)

Konferans, Partinin yeni merkez komitesini de seçti. Lenin-104 oy, Zinovyev-101, Stalin-97, Kamanev-95, Miliutin-88, Nogin-76, Sverdlov-71, Smilga-53, Federov-48 oyla yeni MK'yi oluşturdu. (Tony Cliff , Cilt II s. 166)

Hem Bolşevik partide hem de SD ve Menşeviklerde Lenin'in tezlerine karşı çıkış şu iki noktada düğümleniyordu; birincisi, Lenin'in “bütün iktidar Sovyetlere” çağrısının bir silahlı ayaklanma çağrısı olduğu, ikincisi de bu çağrının doğrudan sosyalizme geçişi öngördüğüydü. Lenin bu çağrının doğrudan ve hemen bir ayaklanma çağrısı anlamına gelmediğini, “Rusya da iktidar ikiliğine yol açan koşulların –“proletaryanın sayısal zayıflığı, sınıf bilinci ve örgütlenmedeki yetersizliği”- ortadan kaldırılmadan yani, Sovyetleri geçici burjuva hükümete mahkum eden, SD ve Menşeviklerin Sovyetlerdeki üstünlüğüne son verilmeden Sovyetlerin iktidarı alamayacağını vurguladı. Lenin'e göre iktidar ikiliği uzun süre devam edemezdi; Çünkü; *“Bir devlet içinde iki devlet erki var olamaz. Onlardan biri çekilmek zorundadır, ve tüm Rus burjuvazisi daha şimdiden var gücüyle, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri'ni olası bütün araçlarla her yerde bir kenara itmeye, zayıflatmaya, bir hiçe indirgemeye ve burjuvazinin mutlak egemenliğini kurmaya çalışıyor.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI s. 61)

Burjuvazinin Sovyetleri ortadan kaldırma girişimi, ancak Sovyetlerde devrimci bir değişimin gerçekleşmesiyle önlenebilirdi. Bunu sağlayacak olan Sovyetlerde çoğunluğu kazanmaya yönelik sabırlı ve kararlı bir çalışmaydı.

İzleyen dönemde Bolşeviklerin faaliyetine yön veren iki temel belgi Sovyetlerde çoğunluğun kazanılması ve partinin silahlı ayaklanmaya hazırlanmasıydı. Bolşeviklerin Mayıs'tan Ekime kadar tüm faaliyetlerine bu iki belgi yön verdi.

Bu süre içindeki iç gelişmeler de Bolşeviklerden yanaydı. Menşevik ve SD'lerin desteğini arkasına alan burjuva Geçici Hükümet işçi, asker ve köylülerin istemlerinin hiçbirine çözüm üretememiş, tersine Sovyetleri etkisizleştirmeye çalışmıştı.

Boş vaatlerle yetinmeyen işçi, asker ve köylüler Bolşeviklerin önerdiği önlemleri kendi alanlarında fiilen uygulamaya geçtiler. Devrimden sonra hızla büyüyen fabrika komiteleri işyerlerinde ücretler, çalışma koşulları, işe alma ve çıkarma vb. konularda denetimi ellerine aldılar. Geçici Hükümetin savaş bakanı Kerenski'nin orduda disiplini sağlamaya yönelik tüm direktiflerine karşın askerler, Bolşeviklerin önerilerini – subayların seçimle belirlenmesi ve geri çağrılabilir olması – fiilen uygulamaya başlamışlardı. Köylüler için de durum farklı değildi. Köylüler tarım reformunun sürekli ileri bir tarihe (Kurucu Meclis'in toplanmasına) ertelenmesine tepki olarak işi kendi ellerine aldılar, toprakları işgal etmeye, büyük toprak sahiplerinin, ürünlerine, mülklerine ve araçlarına el koymaya, toprak kirasını düşürmeye başladılar. Geçici Hükümetin icraatı ise, işgalci köylülerin üzerine asker göndermek oldu. Geçici Hükümetin köylü isyanlarını askerle bastırmaya yönelmesi, köylülük üzerinde büyük etkisi olan SD'lerde sağ ve sol biçiminde bir bölünmeye yol açtı. Sol SD'ler Bolşeviklerle yakınlaştı.

Uluslararası durum da Bolşeviklerin lehineydi. Orduda dağılma ve devrimcileşme sürüyordu. Cephede Rus ve Alman askerler arasında kardeşleşmeler, burjuvaziyi rahatsız edecek boyutlardaydı. Kısaca Lenin'in, devrimin “rejisörü” dediği savaş, uluslararası durumu devrimcileştirmeye devam ediyordu.

Bolşevik Parti'nin Geçici Hükümetin müttefiklerin (İngiltere ve Fransa) baskısıyla yeniden savaş hazırlıklarına başlamasını protesto etmek için 10 Haziran'da barışçı bir gösteri düzenleme kararı, Menşevik ve SD ağırlıklı Sovyet Yürütme Komitesi tarafından yasaklandı. Bolşeviklerin geri adım atmasını fırsat olarak değerlendiren Sovyet Yönetimi 18 Haziran'da Bolşeviklere karşı bir gövde gösterisi düzenleme kararı aldı. 18 Haziran'da yaklaşık yarım milyon insan Petrograd sokakların-

daydı. Gösteri Menşevik ve SD'lerin umduğu gibi, Bolşeviklere karşı bir gövde gösterisi değil, tersine Bolşeviklerin bir gövde gösterisi oldu. Göstericiler, Bolşeviklerin “iktidar Sovyetlere,” kahrolsun 10 kapitalist bakan”, “gecekondulara barış, saraylara savaş” sloganlarını haykırdılar. Bu Sovyetlerde dengenin hızla Bolşeviklerden yana değiştiğinin ve devrimin kapıda olduğunun güçlü bir işaretiydi. Burjuvazi bunu kavramakta gecikmedi. Geçici Hükümet tıpkı 1905 ve 1917 Şubat devriminde olduğu gibi, devrimi, savaşla boğmak yoluna gitti. Kerenski 19 Haziran'da orduya Almanlara karşı saldırı emri verdi. Burjuvazinin hesabı, savaşın yaratacağı milliyetçi, şoven dalgadan yararlanarak Sovyetleri tümenden ortadan kaldırmaktı. Ancak hesap tutmadı, 1905 ve 1917 Şubatındaki gibi geri tepti.

Ordunun Almanlar karşısında hezimete uğraması, kitlelerde Geçici Hükümet'e karşı öfkeyi daha da büyüttü. Öfke 3 Temmuzda büyük bir patlamaya dönüştü. Aynı gün Kadetler, Sovyet yönetimiyle Bolşevikleri karşı karşıya bırakmak amacıyla hükümetten çekildiklerini açıkladılar. Kerenski Geçici Hükümetin başkanı oldu. Kerenski'nin niyeti, Bolşeviklerin 3 Temmuz gösterisini provoke edip, silahlı bir ayaklanma gibi göstererek, Bolşeviklere karşı bir saldırının başlatılmasını sağlamaktı. Bunda kısmen de başarılı oldu. Gösteri sırasında hemen her öfkeli kitle eyleminde yaşanan “taşkınlıklar” yaşandı. 4 Temmuzda Bolşevikler, provokasyonu boşa çıkarmak için eylemlerin sonlandırıldığını açıkladılar. Bu, karşı devrim için yeni bir saldırının başlangıcı oldu. Çarın karşı devrimci birlikleri Petrograd'a sevk edildi. Aynı anda Bolşeviklere karşı pogromlar başlatıldı. Pravda bürosu ve basıldığı matbaa, tahrip edildi. Lenin'in Alman ajanı olduğu söylentisi yayıldı. Bolşevik önderler hakkında tutuklama kararı çıkartıldı. Kamenev ve Kollontai ile birlikte Troçki de tutuklandı. Lenin ve Zinovyev yeniden illegaliteye geçtiler.

Daha önceki bütün devrimlerden sonra (1848 – 1871 devrimleri) burjuvazinin ilk işi, işçi ve devrimci birliklerin silahsızlandırılması olmuştu. Bu kural, 3 – 4 Temmuz izleyen günlerde Rus burjuvazisi tarafından da uygulandı. Geçici Hükümet, ayaklanma bahanesiyle devrimci işçi ve askerlerin silahsızlandırılması emrini verdi. Ancak bu kez silahlı işçi ve askerler, öncekiler gibi burjuvazinin tuzağına düşecek kadar deneyimsiz ve “toy” değillerdi. Karşı devrimin ise, işçi ve askerleri zorla silahsızlandırarak bir gücü yoktu.

Karşı devrimin işçi ve askerleri silahsızlandırma girişimi, küçük bazı

başarılar dışında bir sonuç vermedi. Silahlı işçi ve askerlerin büyük bir bölümü silahsızlanmayı reddetti.

3-4 Temmuz saldırılarının ardından 26 Temmuzda (26 Temmuz- 3 Ağustos) Bolşevik Partisi 6. Kongresi yapıldı. Bu Kongre, 1907 Kongresinden sonra düzenlenen ilk kongre idi. Bu kongrede Troçki'yle birlikte hareket eden Mejrayonzi (Bölgeler arası birleşik sosyal demokrat örgütü) grubundan Troçki ve Uritski, MK üyeliğine, Joffe de aday üyeliğe seçildi.

3-4 Temmuzda Bolşeviklere karşı düzenlenen pogromlara rağmen Bolşeviklerin Sovyetler içindeki yükselişleri, Rus burjuvazisi için ölüm çanlarının çaldığının habercileriydi. Bu kez devrimi boğma görevini Krenski yerine Genel Kurmay başkanı General Kornilov üstlendi. Kornilov İtilaf (İngiltere, Fransa) devletlerinin desteğini de arkasına alarak 26 Ağustosta yayınladığı bir genelge ile iktidara el koyduğunu duyurdu. Kornilov birlikleri Petrograd'a doğru yürüyüşe geçti.

27 Ağustos'ta Petrograd Sovyetinin Bolşevik fraksiyonu "bütün iktidar Sovyetlere" şiarı altında işçi ve askerleri Kornilov'a karşı silahlandırma kararı aldı. Kızıl Muhafızların sayısı kısa sürede 50 bine ulaştı. Bu gelişme karşısında Petrograd Sovyet'i de sessiz kalamadı. Kornilov ayaklanmasından kısa bir süre sonra Petrograd Sovyeti 31 Ağustosta "Sovyetlere sorumlu" bir hükümet kurulabileceği kararını oy çokluğuyla kabul etti. Aynı doğrultuda bir karar, VTSIK'nın köylü temsilcileri Sovyetleriyle yaptığı ortak oturum ve Moskova Menşevik Komite toplantısında da alındı. Lenin ve Bolşevikler, burjuvazinin içinde yer almadığı, (SD ve Menşeviklerin oluşturacağı) böyle bir uzlaşmayı, Sovyetlere karşı sorumlu olma ve Bolşevikler için tam görüş özgürlüğü şartıyla destekleyebileceklerini, bunun aynı zamanda devrimin barışçıl gelişmesi için de son bir şans olduğunu belirttiler. (age. s. 216)

Lenin bu koşullarda bile Kerenski hükümetinin desteklenmesinin mümkün olmadığını vurguladı; *"Kerenski Hükümeti'ni şimdi bile desteklemeyeniyiz. Bu ilkesizlik olur. Şu sorulacak: Kornilov'a karşı mücadele etmemeli mi? Elbette etmeli! Fakat bu bir ve aynı şey değil, burada bir sınır var. Bu sınır, "uzlaşmacılığa" düşen, kendini olayların akışına kaptıran bazı Bolşevikler tarafından aşılmaktadır."* Seçme Eserler, Cilt-VI s. 213)

Kornilov darbesi Sovyetlerin müdahalesiyle önlendi; ne var ki,

Menşevik ve SD'lerin burjuvaziden kopuşu çok kısa sürdü. Bolşeviklerin önerisi burjuvaziyle yeniden uzlaşan Menşevik ve SD'ler tarafından reddedildi. Bu devrimin barışçı gelişmesinin de sonu oldu.

Kornilov darbesinin önlenmesinin ardından Bolşeviklerin Sovyetlerdeki gücü hızla büyüdü. Eylül başında Petrograd Sovyetinde üstünlük Bolşeviklere geçti. Darbeden sonra serbest bırakılan Troçki, Petrograd Sovyeti başkanı oldu. Bu Sovyet bünyesindeki "askeri devrimci komite" yeniden organize edildi. Troçki bu komitenin de başkanlığını üstlendi. Petrograd Sovyetini Moskova ve diğer sanayi bölgelerindeki (Kiev, Kazan, Bakû, Nikolayev vb.) Sovyetler izledi. Bolşevikler ülke çapında 216 Sovyet'te üstün durumdaydı. Partinin Temmuzda 240 bin olan üye sayısı, Ekimde 350 bine yükseldi. Kerenski'nin umudunu bağladığı Baltık donanmasında bile üstünlük sol SD'ler ve Bolşeviklerdeydi. Bolşeviklerin en güçsüz olduğu köylerde bile, Ekimde 203 köylü grupları vardı. (İktidara Giden Yol s. 293).

Lenin, hızla Bolşevikler lehine değişen toplumsal ve siyasal gelişmeleri dikkate alarak Eylül 1917'de MK'ya krizin olgunlaştığı ve hemen silahlı bir ayaklanmanın hazırlıklarına başlanması için harekete geçilmesi gerektiğini belirten üç mektup yazdı; *"Bolşevikler şimdi, iki başkentte İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinde çoğunluğu elde ettikten sonra, devlet iktidarını kendi ellerine alabilirler ve almalıdır. Alabilirler, çünkü iki başkent halkının devrimci unsurlarının aktif çoğunluğu, kitleleri beraberinde götürmeye, düşmanın direnişini aşmaya, onu bizzat yenmeye, iktidarı ele geçirmeye ve korumaya yeter... Kurucu Meclis de "beklenemez", çünkü Petrograd'ın teslim edilmesiy-le Kerenski ve ortakları Kurucu Meclis'i herhangi bir zamanda giimle-tebilirler. Sadece bizim Partimiz, iktidarı ele geçirdikten sonra Kurucu Meclis in toplanmasını garantileyebilir."*

"Bolşeviklerin "biçimsel" çoğunluğunu beklemek saflık olur. Hiçbir devrim bunu beklemez. Kerenski ve ortakları da beklemiyor, Petrograd'ın teslimini hazırlıyorlar. ... İktidarı şimdi ele geçirmesek tarih bizi affetmeyecektir.

Aygıtımız mı yok? İşte aygıtımız: Sovyetler ve demokratik örgütler. Uluslararası durum tam da şimdi, İngiltere ile Almanya arasında ayrı barışın öngününde bizden yanadır. Tam da şimdi halklara barış sunmak muzaffer olmak demektir.

Moskova'da ve Petrograd'da iktidar aynı zamanda ele geçirilmelidir (kimin başlayacağı önemli değil; hatta belki de başlangıcı Moskova yapabilir). Mutlaka ve hiç kuşkusuz muzaffer olacağız.” (Seçme Eserler, Cilt-VI s. 223-225)

Lenin “Kriz Olgunlaşmıştır” başlıklı üçüncü mektubunda, şu anda devrimi gerçekleştirebilecek tek partinin sahip olduğu devrimci örgüt ve sınıf desteğiyle Bolşeviklerin olduğunu “Çok verilenden çok isterim!” sözüyle vurguladı.

Lenin'in Merkez Komite'ye yazdığı bu üç mektup parti - sınıf ilişkisine dayanan devrim teorisinin parlak bir açıklamasıydı. Lenin daha Ne Yapmalı'da bu teoriyi “bilimsel komünizm ile işçi hareketinin birliği olarak ortaya koydu. 1905 Devriminin ortaya çıkardığı yeni örgüt biçimini – Sovyetler - dikkate alarak teorisini daha da somutladı. 1917 Şubat devriminden sonra bütün iktidar Sovyetlere sloganının hemen ve doğrudan bir silahlı ayaklanma çağrısı olmadığını, Sovyetlerde Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin üstünlüğüyle gerekçelendirdi. Ekimde Sovyetlerdeki güç değişiminin Bolşeviklerden yana geçmesiyle, tereddüt etmeden silahlı ayaklanma çağrısı yaptı. Çünkü; Sovyetlerde çoğunluk - örgütlü kitlenin çoğunluğu - Bolşeviklerden yanaydı ve bu devrimin zaferi için gerekli iki koşulun, parti ve aktif çoğunluğun oluştuğuna işaret etmekteydi.

Bolşevik Parti içinde ayaklanmaya ilişkin bu tartışmanın arka planını devrim teorisine ilişkin Bolşevik ve Menşevik tezler oluşturuyordu. Lenin zaferi, parti ve onu izleyen kitlenin Sovyetlerdeki çoğunluğuna dayandırırken, Menşevik tez, devrimin zaferini halkın sayısal çoğunluğunun kazanılmasına bağlıyordu. Bolşevik parti içinde silahlı ayaklanmaya itiraz edenlerin ileri sürdüğü görüşler - Kurucu Meclis ya da Sovyet Kongresi'nin beklenmesi - bu Menşevik tezin başka bir versiyonuydu.

Lenin, temel sınıflarını burjuvazi, proletarya ve küçük burjuvazinin oluşturduğu kapitalist bir toplumda, sayısal çoğunluğa dayalı devrim anlayışının iki önemli faktörü; küçük burjuvazinin bu toplumdaki yeri ve konumu ile burjuva ideolojisinin hegemonyanın, özellikle geri kitleler üzerindeki gücünü göz ardı ettiklerini vurguladı. Kapitalist toplumda “*Küçük-burjuva öyle bir ekonomik konumda bulunur, yaşam koşulları öyledir ki, kendini kandırmadan edemez, elinde olmadan ve kaçınıl-*

maz olarak kâh burjuvaziye, kâh proletaryaya doğru çekilir. Ekonomik olarak bağımsız bir “çizgi”ye sahip olamaz. Geçmişi onu burjuvaziye, geleceği proletaryaya çeker. Yargısı onu buna, önyargısı (Marx’ın ünlü ifadesiyle) diğerine çeker.” (age.-191) Ne kadar güçlü olursa olsun hiçbir devrimci süreç bu yalpalamayı ortadan kaldıramaz. Öte yandan burjuvazinin ideolojik hegemonyası devrimci bir durumda bile tümüyle etkisizleştirilemez; bu etki alışkanlıkların gücü ile kendini devrimden sonra bile uzun bir süre korur. Bu iki ana faktöre bağlı olarak hiç bir devrim toplum içinde sayısal bir çoğunluğu elde edemez.

Lenin *“halkın içinde çoğunluğa sahip değiliz, bu önkoşul olmadan ayaklanmanın hiçbir şansı yoktur”* söylemini şöyle yanıtladı:

“Böyle birşey söyleyebilen insanlar, ya gerçeği çarpıtıyorlar, ya da koşullar ne olursa olsun, devrimin gerçek koşullarını hiç mi hiç dikkate almadan, daha baştan, Bolşevik Partinin bütün ülkede tamı tamına oyların yarısından bir fazlasını alacağı güvencesini isteyen ukalalardır. Bu tür güvenceleri tarih hiçbir zaman, tek bir devrimde bile sunmamıştır ve zaten kesinlikle sunamaz da. Böyle bir talep ileri sürmek, dinleyenlerle alay etmek demektir ve sadece, kendinin gerçeklikten kaçışını gizler.” (age. s. 314)

Lenin’in mektupları MK’da yoğun tartışmalara yol açtı. *“Kamenev ve Zinovyev Lenin’in teklifine (ayaklanma teklifine-y) karşı çıktılar. Troçki ise alternatif bir plan sundu; buna göre harekete geçmek için Sovyetlerin desteği şarttı. Bu tür önemli kararların geniş bir şekilde ve her yönüyle görüşülmesi gerektiğini düşünen Stalin ise, Lenin’in mektuplarını partinin geniş tabanlı ve büyük örgütlerinin görüşüne sunmayı teklif etti.”* (İktidara Giden Yol s. 293)

Parti içindeki tartışmanın kangrene dönüşmesi ve mektuplarına cevap verilmemesi karşısında Lenin elindeki son kozunu oynadı, ayaklanma kararının hemen alınmaması durumunda parti MK’sından istifa edeceğini açıkladı;

Merkez Komitesi’nden istifamı talep etmek zorundayım, ki şimdi yaptığım budur, alt Parti örgütlerinde ve Parti Kongresinde ajitasyon özgürlüğümü saklı tutarım.

Çünkü Sovyetler Kongresi’ni *“bekleyip” anı kaçırırsak devrimi mahvedeceğimize ta derinden inanıyorum.*” (age. s. 232-241)

Silahlı ayaklanma konusunda Merkez Komiteye yazdığı mektuplar-

dan bir cevap alamayan Lenin 9 Ekim’de gizlice Petrograd’a geldi. 10 Ekim’de Merkez Komitesi toplantısına katıldı. Lenin’in toplantıda bulunması MK’nin ayaklanma kararını onaylaması için yeterli oldu. Kamenev ve Zinovyev’in karşı oy kullandığı oylamada ayaklanma kararı 10 oyla onaylandı. Aynı toplantıda Lenin, Zinovyev, Kamenev, Troçki, Stalin Sokolnikov ve Bubnov’dan oluşan bir “siyasi büro” (merkez) kuruldu. Böylece Bolşevik Partide politbüro geleneği de başlamış oldu.

11 Ekimde ayaklanma kararına karşı çıkan Kamenev ve Zinovyev’in kararı eleştiren bir mektubu parti örgütlerine göndermesiyle tartışma partiye taşındı.

Tartışma ve oylama 16 Ekim’de toplanan Merkez komitesi genişletilmiş toplantısında (plenum) devam etti. Ayaklanma karar önerisi iki karşı, iki çekimser, ondokuz oyla yeniden onaylandı. Plenum’da ayaklanma hazırlıklarını tamamlamak üzere Bubnov, Stalin, Cerjinski (Dzerjinski), Sverdlov ve Uritski’den oluşan “askeri devrimci komite” kuruldu. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I s. 98) Bu komite, ayaklanma hazırlığını Ekim’de Petrograd Sovyet’inde kurulan ve başında Troçki’nin bulunduğu “devrimci askeri komite” ile eşgüdümlü olarak yürüttü.

Kamenev ve Zinovyev ayaklanma kararını protesto ederek MK’dan de istifa ettiklerini açıkladılar. Protestolarını 18 Ekim’de ayaklanma kararını parti dışı basında ifşa ederek sürdürdüler. Lenin grev kırıcı olarak nitelendirdiği Kamenev ve Zinovyev’in partiden atılmalarını istedi; Lenin’in önerisi, kendisinin katılmadığı 20 Ekim MK toplantısında ele alındı, MK ihraç istemini onaylamadı ancak, Kamenev ve Zinovyev’in MK ve parti kararlarına karşı demeç vermesini yasaklayan bir karar alındı.

Lenin 24 Ekim’de MK’ya, harekete geçmeye çağıran bir mektup daha gönderdi; *“Yoldaşlar! Bu satırları 24 Ekim akşamı yazıyorum. Durum son derece kritik. Şimdi ayaklanmayı herhangi bir şekilde geciktirmenin gerçekten ölüm anlamına geleceği gün gibi ortada....Tarih bugün muzaffer olabileceken (ve kesinlikle muzaffer olacakken) yarın birçok şeyi yitirme, evet hatta her şeyi yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak devrimcilerin geç kalmasını affetmeyecektir.... 25 Ekim’de yapılacak şüpheli oylamayı beklemek de fesatlık ya da şekilciliktir, halk bu tür sorunları oylamayla değil, şiddetle çözme hak ve yükümlülüğüne sahiptir, halk devriminin kritik anlarında bizzat kendi temsilcilerine,*

hatta en iyi temsilcilerine yönü gösterme, onları beklememe hak ve yükümlülüğüne sahiptir.... Hükümet yalpalıyor. Son darbe indirilmelidir ne pahasına olursa olsun! Eylemin gecikmesi ölümdür.” (age. s. 343-44).

Lenin'in mektubu Merkez Komitesi toplantısında görüşüldü, 25 Ekim sabahı harekete geçmek üzere “*askeri devrimci komite*” üyeleri arasında görev bölümü yapıldı, *Cerjinski demiryollarının, Bubnov posta-telgraf idaresinin kontrolü, Sverdlov Kışlık Saray'ın ele geçirilmesi ve geçici hükümetin tutuklanması, Milyutin, levazım işlerini üstlendi.* (N.K. Krupskaya- Lenin'den Anılar – Odak Yay. Cilt III s. 16-17)

Lenin'in talimatı uyarınca Rusya Sovyetleri (VTsIK) ikinci Kongresi beklenmeden 25 Ekim sabahı harekete geçildi, Kışlık Saray ele geçirildi, geçici hükümet üyelerinin bir kısmı tutuklandı,

Moskova'da ayaklanma Petrograd'a kıyasla daha çetin geçti, sekiz gün süren bir çatışmadan sonra şehrin yönetimi ele geçirildi. Ayaklanmanın başarısından sonra Bolşevik Parti, Sol Sosyalist-Devrimci'ler (sol SD) ile görüşerek kurulacak yeni hükümette görev almalarını teklif etti. Sol SD'ler Bolşeviklerin bu önerisini reddedince Bolşevik Parti kendi hükümetini oluşturdu. “Halk Komiserleri Konseyi” adı verilen Bolşevik hükümette konsey başkanlığına Lenin, İçişleri halk komiserliğine Rikov, Dışişleri halk komiserliğine Troçki, Milliyetler Halk komiserliğine Stalin getirildi, Ordu ve donanma işlerini Antonov, Krilenko ve Dibenko'dan oluşan bir komite üstlendi. Ulaştırma Halk komiserliği demiryolu işçileri Merkez komitesi ile bir anlaşmaya ulaşılabileceği beklentisiyle boş bırakıldı. (age s. 27)

25 Ekim akşamı Tüm Rusya Sovyetleri (VTsIK) toplantısı açış konuşmasında Lenin delegelere Geçici Hükümetin devrildiğini ve Sovyetlerin iktidarı aldığını açıkladı.

Ekim Devrimi, Lenin'in öngördüğü gibi dünya devrimini tetikledi. Avrupa'da işçi sınıfı bir çok ülkede (Almanya, Avusturya, İtalya, Macaristan) kısa ömürlü Sovyet iktidarları oluşturdu. Devrim Doğunun sömürge halklarının ayağa kalkmasını sağladı. Avrupa devrimleri burjuvazi ve Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin ortak müdahalesiyle yenildi. Sovyet iktidarı içerde Çarlık ordu kalıntılarından oluşturulan karşı devrimci güçler ve emperyalist orduların saldırılarıyla karşı karşıya kaldı. Bolşevikler büyük acıların ve kahramanca mücadelelerin ar-

dından iç savaş ve emperyalist kuşatmadan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ni kurarak zaferle çıktı. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği kuruluşundan çöküşüne kadar olan dönem içinde, içerde karşı devrimci faaliyetler ve emperyalist kuşatma altında varlığını sürdürdü. Sonunda bir dizi nesnel ve öznel hata ve zaafarla yıkamadığı dünyaya yenik düştü.

Lenin "Ekonomi Konseyleri 1. Kongresi'nde yaptığı konuşmada sunuları söyledi:

"Tek başına kendi gücümüzle bir ülkede sosyalist devrimi tamamen gerçekleştiremeyeceğimiz gerçeğine gözlerimizi kapamıyoruz -bu ülke Rusya'dan daha az geri bir ülke olsaydı bile, korkunç acılarla dolu, zor ve yıkıcı dört savaş yılından sonraki koşullardan daha kolay koşullarda yaşıyor olsaydık bile, Rusya'da gerçekleşmekte olan sosyalist devrime güçlerin apaçık dengesizliğine işaret ederek sırt çeviren, burnundan ötesini göremeyen biridir; bir dizi güç dengesizliği durumlarının ortaya çıkmadığı bir ölçüde önemli tek bir tarihsel devrimin olmadığını unutan eski kafalı, dünyadan bihaber bir insandır. Güçler mücadelenin seyri içinde, devrimin büyümesi ile birlikte büyürler. Ülke muazzam devrimler yoluna girmişse, bu ülkenin ve bu ülkede muzaffer olmuş işçi sınıfı partisinin kazanımı, bugüne kadar soyut, teorik olarak ortaya konmuş görevleri artık pratikte ele almış olmamızda yatar. Bu deneyim unutulmayacaktır. Ne olursa olsun ve Rus ve uluslararası sosyalist devrim belirleyici dönüm noktalarında ne kadar büyük zorluklardan geçerse geçsin, bu deneyim bugün sendika birliklerinde ve yerel örgütlerde bir araya gelmiş olan ve ülkenin bütününde bütün üretimi düzene sokma işine girişen işçilerin elinden alınamayacaktır. Bu deneyim sosyalizmin kazanımı olarak tarihe geçmiştir ve geleceğin uluslararası devrimci sosyalist binasını bu deneyime dayanarak kuracaktır." (Seçme eserler .cilt-7- s. 406)

Evet bu deneyim tarihe mal olmuştur, ne burjuvazinin topu tüfeği ne de Marksizm dökneklerinin salyalı çırpınışları bu deneyimi tarihten söküp atamayacaktır.

Sonuçları ne kadar ağır ve sarsıcı olursa, her yenilgiyi yeni zaferlerin kaldıracına dönüştürmeyi çoktan öğrenmiş olan işçi sınıfı, bu yenilgiyi de, yeni ve ileri zaferlerin kaldıracına dönüştürecektir.

Bu gün dünya işçi hareketi Ekim devriminin zafer kazandığı dö-

nemden çok farklı koşullar altındadır. Burjuva devlet o günden bugüne katbekat yetkinleşmiş, edindiği deneyimle sınıf mücadelesine, daha bu mücadele belirli bir düzeye gelmeden önceden müdahale eden önleyici bir devlet haline gelmiştir. Burjuvazinin işçi hareketine ekonomik ve ideolojik olarak kitleme ve düzene tabi kılma olanakları kabiliyeti büyümüştür. Kapitalist sistem yaşadığı yıkıcı krizlerden edindiği deneyimle krizlerin yıkıcı etkisine karşı dayanıklılığını artırmıştır. Bu tablo daha da uzatılabilir. Söylemek istediğimiz burjuvazinin işçi hareketine karşı manevra kabiliyetinin arttığıdır. Buna karşın hem kapitalist ekonominin belkemiği olan imalat sanayindeki daralma hemde hizmetler sektöründeki genişleme birleşiminde önemli değişmelere ve yeni bölünmelere yol açarak, işçisinin savaşım kapasitesini olumsuz yönde etkilemiştir. İşçi sınıfı kapitalizmin tüketimi artırıcı tuzaklarla ipoteklenmiş ve işini kaybetme korkusuyla esir alınmış durumdadır. Ayrıca sınıfın sendikal örgütleri mücadeleyi ücret artışı ile sınırlandırarak, siyasal örgütler ise parlamenter mücadeleyi temel alarak düzeni çine çekilmiştir. Daha da önemlisi Sovyetler Birliğini'nin çöküşüyle işçi sınıfının gelecek umudu kararmıştır. vb. vb. Ancak sınıf hareketi bütün bu olumsuzluklara rağmen bulduğu her delikten sızarak kendini açığa vuruyor.

Bütün bu olumsuz koşullara karşın bugün kapitalizm 1900'lerin başındakine benzer bir durum yaşıyor. Krizin yıkıcı etkilerinin savuşturma becerisine rağmen kriz kapitalizmin yakasını bırakmıyor. Savaş hazırlığı bizzat savaşın içindedir. Bütün önceki devrimlerde olduğu gibi, kriz ve savaş devrimci bir yükselişin eşlik etmesi kaçınılmazdır.

Tamda bu nedenle Ekim devriminin engin deneyimi, özellikle de bu deneyimin parti ile ilgili kısmını yeniden ele almak ve bilince çıkarmak devrimci bir görev olarak önümüzde duruyor.

Ekim deneyiminin Devrimci parti ile ilgili olan kısmının ana noktaları özetle şöyle sıralanabilir

Birincisi; partinin oluşumuyla ilgilidir, işçi birlikleri, işçilerin kendi çabalarıyla ya da farklı siyasal örgütlerin katkısıyla kurulabilir. İşçi sınıfının siyasal amaçları için birliği söz konusu olduğunda bu ancak devrimci teoride, siyasal hedeflerde ve taktik yaklaşımlarda ortaklığı gerektirir. Özellikle 1. Enternasyonal, Paris Komünü ve 2. Enternasyonal deneyimi ideolojik, siyasa hedef ve taktik yaklaşım konusunda ilkesel bir birliğe sahip olmayan oluşumların bir yaraya merhem olmadığını kanıtlamıştır.

İkincisi, Bolşevik deneyim işçi sınıfına bilinç taşımanın bir aydın fa-

aliyeti olmadığını,-aydınların işçi sınıfına dağınıklık ve kafa karışıklığından başka bir şey taşımamışlardır- devrimci partinin eylemselliğine bağlı partisel bir işlev olduğunu göstermiştir.

Üçüncüsü, Kapitalizmin krizleri ve bu krizlere bağlı olarak ortaya çıkan kendiliğinden hareketler işçi hareketine müdahale olanaklarını artırsa da, devrimci bir parti kendisini bu beklenti üzerine kuramaz. Böyle bir beklentinin açınılmaz sonucu hazırlıksız yakalanmaktır.

Dördüncüsü Devrimci parti sağlam ve istikrarlı bir önderler örgütüne, devrimci faaliyeti meslek edinmiş yetenekli bir üyelik standardına, sıkı merkezi bir yapıya ve sıkı bir disipline sahip olmalıdır. Ancak böyle bir parti, devrimin ön gördüğü devrimci hazırlığı yürütebilir, hareketin her evresine uygun mücadele biçimlerini kullanabilir, bir mücadele biçiminden diğerine geçebilir, “küçük musibetleri aşarak hareketin sürekliliğini sağlayabilir en nihayetinde işçi sınıfının aktif çoğunluğunu yanına çekerek zaferi elde edebilir.

Ekim devriminden önceki bütün devrimlerde ana sorun, devrimci teorinin, Marksizm’in kendi devrimci örgütüyle buluşamamasıydı. Marksist teoriyi doğrulayan ve geliştiren bu devrimlerde Marksist örgütler öncü rol oynamak bir yana, örgütlü bir varlık gösterememişlerdir. Bolşevik partisi, devrimci teoriye devrimci örgüt kazandırarak, bu sorunu çözdü ve devrimi zaferle sonuçlandırdı. Bugün sınıf hareketinin önündeki ivedi görev devrimci teoriyle devrimci örgütü yeniden buluşturmasıdır.

(*) Rusça’da halkçılık anlamına gelen Narodnizm, Rus siyasal köylü hareketlerinin ortak adı oldu. Hareket sonradan birçok parçaya bölünse de hep bu genel başlık altında anıldı. Bu hareketin en önemli temsilcilerinden biri “Zemlya i Volya”ydı. (Toprak ve Özgürlük)

** Credo: “inanıyorum ki”, Hıristiyanlıkta inanç beyanı anlamında kullanılır.

***250.000 işçiyi temsil eden Petersburg Sovyeti 14 Ekim 1905’te kuruldu, 50 gün yaşadı, ilk başkanı Menşevik Krustalev Nossa idi. Kasım sonunda tutuklandı; yerine Troçki seçildi, o da Aralık başında tutuklandı.

Lenin ve Kesintisiz Devrim

F. Demirci

1848-49 Avrupa devrimleri; bir yandan işçi sınıfını tarih sahnesine taşırken, öte yandan da burjuvazi ile eski gerici sınıf (feodalite) arasındaki uzlaşmayı teorik bir olasılıktan çıkartarak pratikte olanaklı kıldı. Feodalizme karşı mücadele söz konusu olduğunda işçi sınıfının devrimci enerjisine başvuran burjuvazi, işçi sınıfı mücadele silahını kendisine çevirdiğinde elini eski düşmanına, feodal sınıfa uzattı. Artık işçi sınıfı burjuvazi için güvenilir bir yedek değil, tehlikeli bir düşmandı. Bu durum sınıf mücadelesinin yönünde ve niteliğinde de önemli bir değişime yol açtı. İki mülk sahibi sınıf, gelişen mülksüz sınıfa karşı aynı cephede birleşti. Bundan böyle feodal sınıf, işçi sınıfına karşı mücadelede burjuvazinin ana dayanaklarından biri oldu.

Marks ve Engels işçi sınıfının 1848- 49 devrimlerindeki pratik mücadelelerinden esinlenerek devrimin ardışık sürekliliği tezini dillendirdiler. Bu tezin üç önemli dayanağından birincisi, burjuvazinin 1789 Fransız devriminden başlayarak gericileştiği, modern dünyada sınıf mücadelesinin esas olarak işçi sınıfı ile burjuvazi arasında cereyan ettiği, bunun 1848-49 devrimleriyle teyit edildiği; ikincisi, işçi sınıfına karşı eski ve yeni gerici sınıfların -feodal soyluluk ile burjuvazinin- uzlaşma içinde oldukları; üçüncüsü, feodalizmin, feodal kalıntıların tasfiyesinin burjuvazi için bir devrim değil, bir reform sorunu olduğudur. 1848 devrimlerinden başlayarak 1900'lu yılların sonlarına doğru Avrupa'nın pek çok ülkesinde, çoğu durumda aristokrasinin burjuvazileşmesiyle, feodalizm reformcu bir tarzda tasfiye edildi.

Lenin, Marks ve Engels'in sürekli devrim tezini, kapitalizmin hatırı

sayılır gelişmesine rağmen, hâlâ feodal sınıfın, çarlığın iktidarda olduğu Rusya'daki sınıf mücadelesine uygulayarak, demokratik devrim ve sosyalist devrimi tek bir devrimci süreç olarak ele alan “kesintisiz devrim” tezini geliştirdi. Lenin'in Rusya koşullarında geliştirdiği bu tez, 1905 ve 1917 Şubat devrimlerinde ana hatlarıyla doğrulandı. 1905 devrimi Lenin'in işçi sınıfının öncülüğü ve hegemonyasına dayalı işçi köylü demokratik diktatörlüğünün kesintisiz bir biçimde sosyalizme yükselmesi tezini sadece doğrulamakla kalmadı; İşçi, Köylü ve Asker Sovyetleri'ni yaratarak ona somut bir biçim ve içerik de kazandırdı.

Lenin'in 1848 devrim deneyimlerinden hareketle (burjuvazinin kendi devrimine ihanet eden gerici bir sınıf haline gelmesi ve işçi sınıfına karşı feodal sınıfla kol kola girmesi) çarlığın iktidarda olduğu, **“Kapitalist meta üretiminin gittikçe egemen hale geldiği”** bir ülke olan Rusya için ileri sürdüğü ve şüphesiz feodal sınıfın iktidarda olduğu kapitalist gelişme yolundaki diğer ülkeleri de kapsayan kesintisiz devrim tezi, Ekim Devrimi sonrasında somut koşullarından arındırılarak, aşamalı devrim teorilerinin teorik temeli haline getirildi. Bu teorik temel üzerinde burjuvazinin feodal sınıfla uzlaşarak iktidarı aldığı ülkelerde, burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı söylemi üzerinden aşamalı devrim teorileri geliştirildi. Buna sömürgelerde kapitalizmden arındırılmış (kapitalist olmayan yol) “anti-emperyalist” devrim teorileri eşlik etti. Daha sonra bu teori, burjuvazi içindeki ayrışmayı temel alan anti-faşist ve anti-tekel “devrim” teorileriyle çeşitlendirildi. Devrimin en temel sorunu olan iktidar sorunu, sınıfsal temelden kopartılarak, karşıt sınıfların bazı katmanlarını içeren ittifak politikaları oluşturuldu. İşçi sınıfı ve sömürge halkları sınıf uzlaşmasına dayalı bu teorik keşmekeş ve buna dayalı ittifak anlayışlarının bedelini ağır yenilgilerle ödedi.

Aşamalı devrim teorileri, farklı biçimlerde de olsa sosyalist harekette bugün de, egemen konumdadır. Devrimin niteliği sorununun, sınıfın siyasal hareketinin ideolojik ve örgütsel bağımsızlığının en temel sorunu olduğundan hareketle, bu sorunu tarihsel bir perspektif içinde ele almanın zorunlu olduğunu düşünüyoruz.

Marks ve Engels 1848 – 1849 Alman burjuva devrimi deneyiminden hareketle, yaklaşmakta olan devrimde proletaryanın, burjuvazi ve küçük burjuvazinin bir yedeği konumundan çıkarak gerçek devrimci rolünü oynayabilmesi için kendi bağımsız örgütlenmesini gerçekleştirmesi gerektiğini, “ ... az çok mülk sahibi tüm sınıflar egemen konumlarından uzaklaştırılincaya dek, proletarya devlet gücünü ele geçirinceye ve

yalnızca bir tek ülkedeki değil, dünyanın tüm önde gelen ülkelerindeki proleterlerin birliğini, bu ülkelerin proleterleri arasındaki rekabetin ortadan kalkmış olduğu ve hiç değilse belli başlı üretici güçlerin proleterlerin elinde toplanmış bulunduğu noktaya ulaşınca dek devrimi sürekli kıılma”nın (1) proletaryanın görevi olduğunu belirterek, yaklaşan devrimde proletaryanın sloganının “sürekli devrim” olması gerektiğini ortaya koymuşlardı.

Gerek Marks ve Engels’in, gerek Lenin’in yaklaşımında “sürekli devrim teorisi” hem herhangi bir ülkedeki devrimin sürekliliğini, hem de bu devrimin başka ülkedeki devrimlerle birlikte dünya devrimine büyümesini içermektedir. Başka bir deyişle, sürekli devrim sloganı sadece bir ülke proletaryasının değil, dünya proletaryasının sloganıdır.

Devrimin kendi içindeki sürekliliği, yalnızca geri bir ülkede sosyalizm yolunun açılması zorunluluğundan kaynaklanmıyor; bundan da önemlisi kapitalizmden komünizme yürüyüşte, tarihsel sürecin bir zorunluluğu olarak ortaya çıkıyor.

Burjuva devrimleri açısından, devrimde süreklilik zorunluluğu yoktur. Tam tersine proletaryanın “kendisi için bir sınıf” durumuna yükseldiği ve sınıf mücadelesinin esas olarak burjuvazi ile feodal sınıf arasında bir mücadele olmaktan çıkarak, proletarya ile burjuvazi arasında mücadeleye dönüştüğü koşullarda, burjuva devrimlerin gericileşmesi sınıf savaşımının bir zorunluluğudur.

Bu koşullarda tek tek burjuva devrimlerin gerici bir karakter kazanması da, tek tek ülkelerdeki işçi sınıfının devrimci bir konuma yükselmesine bağlı değildir. Bunun için işçi sınıfının konumunda dünya çapında bir sıçramanın ortaya çıkması yeterlidir. Örneğin 1848 Fransız devrimi, burjuva devrimleri tarihinde böyle bir dönüşümün (gericileşmenin) dönüm noktasıdır. Bu devrimle birlikte tarihsel olarak burjuva demokratik devrimler dönemi kapanmıştır. Bundan sonraki bütün burjuva devrimleri, devrimde işçi sınıfının kendi bağımsız rolünü üstlendiği oranda, artan ölçüde uzlaşmacı ve “gerici” doğmuşlardır. Dünya çapında sınıf mücadelesinde burjuva – feodal karşıtlık, yerini esas olarak proleter – burjuva karşıtlığına bırakmıştır ve burjuvazi silahını ölmekte olan sınıftan – feodal sınıf – doğmakta olan sınıfa – işçi sınıfı – çevirmiştir.

Kapitalizmin, emperyalizmin tam ve doğru bir çözümlemesine dayanan, Lenin’in kesintisiz devrim tezi “İki Taktik” te konulduğu bi-

çimiyle, genel olarak kapitalizmden sosyalizme geçişin bir teorisi değil, Rusya'nın o günkü koşullarının değerlendirilmesine dayanan bir çözümlerdir ve ancak bu çerçevede, kapitalist ilişkilerin varlığına rağmen feodal sınıfın iktidarda olduğu ülkelerle sınırlı bir geçiş teorisi olma özelliğine sahiptir. Lenin'in şu sözleri bu saptama için yeterince açıklayıcıdır. *“Avrupa’da sosyal demokrat çalışmanın gerçek siyasal içeriği, devletle tüm egemenliği elinde tutan burjuvaziye karşı proletaryayı iktidar savaşına hazırlamaktır. Rusya’da ise sorun sadece modern bir burjuva devleti yaratmaktır. Bu devlet (çarlığın demokrasi üzerinde zafer elde etmesi durumunda bir junker monarşisine, (1905 devrimindeki gibi - ya da demokrasinin çarlık üzerinde zafer kazanması durumunda) köylü demokratik cumhuriyete benzeyecektir. Bugünkü Rusya’da demokrasinin zafer kazanması, ancak köylü yığınlarının, hain liberallerin değil ama devrimci proletaryanın önderliği altında gitmesiyle mümkündür. Tarih henüz bu soru hakkında kararını vermiş değil, Rusya’da henüz burjuva devrimleri tamamlanmamıştır.”* (2)

Lenin'in “Demokratik devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği” kitabında ayrıntılı olarak geliştirdiği kesintisiz devrim tezinin ana dayanak noktalarını şöyle sıralamak mümkündür;

1- Kapitalizmin emperyalist aşamaya ulaşmasıyla birlikte sosyalizmin maddi koşulları tüm dünya ölçüsünde olgunlaşmış, böylece proleter devrimleri tarihin gündemine girmiştir.

2- Kapitalizmin eşitsiz gelişimi ve bununla açıklanan çeşitli ülkelerde yoğunlaşması ve keskinleşmesine bağlı olarak devrim başlangıçta bir ya da birkaç ülkede zafere ulaşabilir.

3- Ekonomide ve devlette tekelci egemenliğe denk düşen sistemin ana politik eğilimi siyasi gericiliktir. Burjuvazinin, emperyalizm çağında, burjuva demokrasisine bağlı kalması olanaksızdır. Feodal gericiliğin iktidarda olduğu ülkelerde burjuvazi, proleter devrimden korkusuyla feodalizmle tam ve kesin hesaplaşma yeteneğini yitirmiştir. Feodalizm karşı savaşında sonuna kadar gitmeye kararlı tek güç proletaryadır.

4- Bu ülkelerde varlığını koruyan feodal ilişkiler sınıf mücadelesinin serpilip gelişmesinin önündeki başlıca engeldir. Ama bu feodal ilişkilerle kapitalist ilişkilerin iç içe, yan yana bulunması geçici bir olgudur, feodal sömürünün yerini kapitalist sömürünün alması kaçınılmazdır. Bu, iki biçimde gerçekleşebilir: a) Reform yolu ile – feodal toprak sahibinin kapitalist toprak sahibi haline gelmesi, b) Devrim yolu ile – feodal

ilişkilerin tam ve kesin tasfiyesi.

5- Bu ülkelerde “devrim toplumsal ve ekonomik doğası bakımından bir burjuva devrimdir”. Devrimin ilk ağızdan hedefi feodal gericiğin (çarlık, krallık, monarşi vb.) devrilmesidir. Toprağı feodallerin elinden alıp köylüye verecek olan bu devrim, aynı zamanda bir köylü devrimidir.

6- Proletaryanın amacı sosyalizmi kurmaktır. Siyasi iktidarın feodal sınıfın elinde olduğu bir ülkede proletarya bu amacına varmak için feodal ilişkilerin temizlenmesi işini üstlenmek zorundadır. Bu görev proletarya için geçici süreli ama zorunlu bir görevdir. Bu devrimi zaferle sonuçlandırmadan (işçi-köylü devrimci demokratik diktatörlüğünü kurmadan) proletarya sosyalizm amacını gerçekleştiremez.

7- Bu devrimde proletaryanın ana bağlaştığı köylülüktür. Köylülük bu devrimden aynı zamanda en çok çıkarı olan sınıftır. Proletaryayla köylülüğün bağlaşıklığı devrimin kesin zaferinin, proletaryanın hegemonyası ise devrimin kesintisiz gelişiminin olmazsa olmaz koşuludur.

Lenin’in kesintisiz devrim formülasyonunda ana noktalardan biri, devrimin ilk ağızdaki hedefinin feodal iktidarı devirmek, diğeri ise devrimin kesintisizliği için proletaryanın köylülük üzerindeki hegemonyasını gerçekleştirmek zorunluluğudur.

Bu belirlemelerden sonra şimdi de Rusya’da devrimin gelişimini ele alalım:

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin (RSDİP) programı Avrupa’daki diğer partilerin programından farklı olarak minimum ve maksimum program hedeflerini içeriyordu. Rusya’da çarlığın yıkılarak yerine işçi sınıfıyla köylülüğün ittifakına dayalı, toprağı köylüye verecek, ulusal sorunu UKKTH çerçevesinde çözecek demokratik bir cumhuriyetin kurulmasını öngören minimum programda işçi sınıfıyla ilgili önlemler sekiz saatlik işgünü ve siyasal özgürlüklerin tanınmasıydı. Devrimin kesintisiz bir biçimde gelişerek proletarya diktatörlüğünün kurulması maksimum programı oluşturuyordu. Nihai amaç ise komünizmdi. Bu program ilk sınavını 1905 devriminde verdi ve devrim zafere ulaşmasa da, program devrimden doğrulanarak çıktı. İkinci sınavını 1917 Şubatında verdi. 1917 Şubat devrimi RSDİP’nin programını hem doğruladı hem de aştı. İşçi köylü ittifakı “İşçi, Köylü Asker Sovyetleri” nezdinde kuruldu; bu ittifak Çarlığı yıktı ama sonuç Lenin’in öngördüğü gibi işçi sınıfı ile köylülüğün iktidarıyla (işçi köylü demokratik diktatörlüğü)

sonuçlanmadı. Sosyal-devrimciler (SD) ve Menşeviklerin desteğiyle burjuvazi iktidara yerleşti. Meşhur iktidar ikiliği oluştu. Lenin bu sürecin özgün karakterini Nisan Tezleri 'nde ele aldı. Nisan Tezlerine değinmeden önce Şubat devrimi öncesi Rusya 'yanın sosyo-ekonomik durumuna ve sınıf ilişkilerine kısaca değinmemiz gerekiyor.

1917 Şubat burjuva demokratik devrimi öncesi Rusya'nın somut durumu neydi? Rusya'da kapitalizm orta derecede gelişmiş olmasına karşın devlet iktidarı, feodal soyluluğu temsil eden çarlığın elindeydi. Rusya'da var olan sınıflar (burjuvazi, proletarya, köylülük vb.) tarafından yürütülen mücadele, bu sınıfların her birinin birbirinden farklı olan amaçlarına karşın çarlığın devrilmesine yönelikti. Bunun anlamı Lenin'in usanmadan tekrarladığı gibi "*Rusya'da devrimin ekonomik ve toplumsal doğası bakımından bir burjuva devrim*" (3) olmasıdır.

Özünde bir burjuva devrimi olan bu devrim karşısında Rusya proleteriyasının önünde iki yol vardı; ya, özünde bir burjuva devrimi olan çarlığın devrilmesi savaşımına, kendisini gelecekteki "sosyalist devrime hazırlama" gerekçesi ile "aşırı muhalefet partisi" olarak konum almak, böylece gelecekteki sınıf savaşımı uğruna bugünkü sınıf savaşımının dışında kalmak, ya da demokratik köylülüğün önüne geçerek çarlığı yıkmak, devrimin kesintisiz gelişimini güvence altına alarak sosyalizm hedefine ulaşmak. Lenin'e göre Çarlığa karşı mücadele eden diğer sınıflardan farklı olarak, proletaryanın amacı sosyalizmdir. Ancak proletarya bu amacına sınıf savaşımından yan çizerek, kenarda mutlu günün gelmesini bekleyerek değil, onun bizzat içinde ve önünde yer alarak, bu savaşımı bizzat örgütleyerek ulaşabilirdi.

Lenin'in "Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği" broşürünün özünü oluşturan bu "iki taktik" Rus devriminde Menşevikler ile Bolşevikler arasındaki ayrılığın gerçek temelidir.

Rusya'nın o günkü objektif ve subjektif koşullarının "*işçi sınıfının hemen ve tam kurtuluşunu olanaksız kıldığı*" (4) somut durumdan hareketle, Lenin sosyalizm amacına varabilmek için, proletaryanın geliştirmekte olan burjuva devrimine katılmakla kalmayıp, bu savaşımı "**kesin devrimci amaca**" (5) (işçi –köylü devrimci demokratik diktatörlüğü) bağlayarak, çarlığa karşı savaşımında kesin zaferden çıkarı olan köylülük üzerinde hegemonyasını kurmak zorunda olduğunu, feodal gericiğin iktidarda olduğu bir ülkede sosyalizmi başka bir yoldan gerçekleştirmenin olanaksızlığını belirtmiştir.

Çarlığa karşı savaşında yer alan güçlerin sınıfsal konumlarını ve amaçlarını göz önünde tutarak Lenin, “Rusya’nın ekonomik ve politik düzeninin burjuva demokratik doğrultuda oluşup dönüşme”sinin kaçınılmaz olduğunu ve bu dönüşümün iki farklı biçimde sonuçlanabileceğini belirtmiştir: “a) ya her şey çarlığa karşı devrimin kesin zaferiyle sonuçlanacaktır, b) ya da kesin zaferi sağlayacak olan güçler yeterli olmayacak ve her şey burjuvazinin en tutarsız, en bencil öğelerinin çarlıkla uzlaşmasıyla sonuçlanacaktır.” (6)

Lenin’in geliştirdiği ve Rusya koşullarına uyguladığı kesintisiz devrim tezinin özü, özünde birbirinden farklı olan iki savaşımın – çarlığa karşı burjuva demokratik devrim savaşımı ile burjuvaziye karşı sosyalizm savaşımı – tek bir devrimci süreç olarak birleştirilmesidir. Bu devrimci süreçte, çarlığa karşı işçi-köylü devrimci demokratik diktatörlüğü amacıyla yürütülen savaşım proletarya açısından, onun sosyalizm amaçlı savaşımına bağımlı “belirli süreli ve geçici bir görev”dir. (7)

Daha önce de belirttiğimiz gibi proletaryanın hegemonyası bu iki süreci tek bir devrimci süreç olarak birbirine bağlayan maddi bağıdır.

Lenin, Bolşeviklerin taktiğinde burjuva demokratik ve sosyalist devrim olarak yer almış olan bu formülasyonun içeriğini ve birbiriy-le olan ilişkisini şöyle açıklamıştır: “İşçiler ile ilgili bölümde toplumsal reformlarını aşmak hakkına sahip değiliz, köylüler bölümünde ise, toplumsal devrimci taleplerde durmamız gerekiyor. Başka bir deyişle, işçilerle ilgili bölümde kesinlikle minimum bir programla sınırlanmış durumdayız, köylüler bölümünde ise maksimum bir program getirebiliriz ve getirmeliyiz. Açıklayalım : her iki bölümde de ileri sürdüğümüz şeyler bizim ivedi taleplerimizdir, bizim nihai amaçlarımız değil. Bu nedenle her ikisinde de günümüz (burjuva) toplumu temelinde kalmak zorundayız... İşçilerle ilgili olan bölümde, kendimizi yürürlükte olan burjuva düzeninde yapılacak kısmi iyileştirmelerle sınırlamak zorundayız. Köylüler bölümünde ise serflik düzeninin tüm kalıntılarını temizlemek için çabalamak zorundayız... Burjuvazinin iktidarını deviren toplumsal devrim bizim nihai amacımızı başaran proleter devrimi olduğu içindir ki, işçilerle ilgili bölümde yer alan ivedi taleplerimiz arasında toplumsal devrim taleplerini koyamayız. Köylülük bölümünde ise toplumsal devrimci talepleri koyuyoruz. Çünkü serf sahibi toprak sahiplerinin egemenliğini yıkan toplumsal devrim (...) yürürlükte olan burjuva düzeninde olanak dahilindedir.” (8) Bu yaklaşım, yazının sonunda eklediğimiz Lenin’in RSDİP’nin 2. Kongresine sunduğu program taslağında

net bir biçimde görülmektedir. (Bak ek:-1 Lenin'in kongreye sunduğu program taslağı)

Rusya'daki somut durum, işçi sınıfının önüne -üzerine yorum gerektirmeyecek kadar açık- çözülmesi zorunlu farklı iki görevi koyuyor: Çarlığın yıkılması ve "demokratik bir cumhuriyetin" kurulması (minimum program) ; burjuva düzeninin yıkılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması (maksimum program).

1917 Şubat devrimine kadar Bolşeviklerin eylemine yön veren ana taktik, minimum programla ortaya konan çarlığın yıkılması, işçi-köylü devrimci demokratik diktatörlüğünün kurulmasıdır.

1917 Şubat Devrimi ve Bolşeviklerin Stratejisinin Değişmesi

1917 Şubat-Mart devrimleriyle birlikte çarlık yıkıldı, ama somut durum Bolşeviklerin öngördüğü biçimde gerçekleşmedi. Burjuvazinin iktidarının yanında ve onunla yan yana var olan işçi sınıfının ve köylülüğün fiili iktidarından oluşan bir iktidar ikiliği ortaya çıktı. İktidar ikiliği çok kısa bir süre devam etti. İşçiler ve köylüler kendi elleriyle iktidarı burjuvaziye teslim ettiler. Burjuvazinin iktidarı ele geçirmesiyle birlikte devrimin burjuva demokratik anlamda kendi azami sınırlarına ulaşma olasılığı ortadan kalktı ve devrimin çözeceği öngörülen görevleri çözülmeden kaldı.*

Lenin 1917 Şubat devriminde ortaya çıkan bu yeni durumdan hareketle, yeni durumda partinin ana şiarının sosyalist devrim olması gerektiğini ortaya koydu.

Rusya'nın koşullarındaki hangi değişim böyle bir strateji değişikliğine yol açmıştı ?

Şubat devrimi kendi görevlerinin hiçbirini çözememiştir (toprak sorunu, ulusal sorun, sekiz saatlik işgünü vb. olduğu gibi kaldı). İşçi sınıfı ve yığınların durumunda hiçbir iyileşme sağlanamadığı gibi, devrimden sonra açlık, Rusya'nın bir numaralı sorunu haline geldi. Devrimle birlikte yığınların bilinç düzeyinde bir değişiklik olmasına rağmen, bu değişim bilinçte bir sıçrama noktasına varamadı. Bunun en açık kanıtı fiili iktidarı elinde tutan Sovyetlerin büyük çoğunluğunun (Menşevikler ve SD'lerin etkisi altındaki işçi, köylü ve askerlerin – Sovyetlerin çoğunluğunun) kendi isteğiyle burjuva hükümeti desteklemeye devam etmesidir. "*Rusya'da proletaryanın siyasal yetersizliği, yetersiz bilinç*

ve örgütlenme derecesi, madalyonun öteki yüzü işte budur.” (9)

Ne var ki tüm bu gerçekleşmeyenlere karşın Rusya'nın toplumsal yapısında köklü bir değişim gerçekleşmiş, iktidar feodallerin elinden burjuvazinin eline geçmişti. Lenin'in yeni stratejisini dayandırdığı ana nokta işte budur.

Lenin bu yeni durumu kavrayamayan, eski tezde ısrar eden Bolşeviklere karşı şu temel argümanları ileri sürerek kendi tezini savundu. Önce Rusya'nın eski ve yeni durumu arasında bir karşılaştırma yaparak değişenin ne olduğunu ortaya koydu.

Lenin, 1917 Devrimi öncesi ve sonrası somut durumu ele alarak bu yeni taktiği şöyle açıkladı: *“O tarihlerde (1917 Şubat devrimine kadar olan süre kastediliyor) burjuva devriminin öngününde ya da tamamlanmamış bir burjuva devriminin akışı içinde bulunuyorduk ve görev her şeyden önce bu devrimi krallığın yıkılmasına kadar götürmektir. Şimdi krallık yıkılmış bulunuyor. Rusya'nın, başında Kadetler, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler bulunan bir demokratik cumhuriyet haline geliş ölçüsünde burjuva devrimi tamamlanmıştır.... Yalnız proletarya ve köylüler krallığı devirebilirler, o çağda bizim sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi bu olmuştur. Ve bu ilke doğru idi. 1917 Şubat ve Mart ayları bu ilkeyi bir kez daha doğrulamaktan başka bir şey yapmadı. Yalnız proletarya en yoksul köylüleri (...) yöneterek savaşı demokratik bir barışla sona erdirebilir (...) ve sosyalizme doğru mutlak olarak zorunlu olan, acil bir hale gelen adımları atabilir. Şimdi sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi budur.” (10)*

Lenin'in bu tezine karşı çıkanların dayandıkları ana nokta; 1917 Şubat devriminin öngörüldüğü gibi (*“Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü”*) biçiminde gerçekleşmediği, bu devrimin önüne koyduğu hiçbir sorunu çözemediği, dolayısıyla henüz *“burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı”* tezidir. Bu tez dün ve bugünde demokratik devrimi savunanların dayandıkları en temel argüman olmaya devam ediyor.

Bu noktada sözü Lenin'e bırakalım:

“Her devrimin temel sorunu, iktidar sorunudur. Bu sorun aydınlatılmadıkça devrimde kendi rolünü bilinçli bir biçimde oynamak ve hele devrimi yönetmek söz konusu edilemez.

Devrimimizin, bir iktidar ikiliğine yol açmış olmak gibi büyük bir özgünlüğü var. Önemi her şeyden önce kavranması gereken bir olgu

bu: onu anlamadan ileri gitmek olanaksız. Eski “formül”leri, örneğin bolşevizmin eski formüllerini tamamlayıp düzeltmesini bilmek gerek, çünkü bu formüller genellikle doğru çıkmakla birlikte, somut uygulamaları farklı oldu. Bir iktidar ikiliğini eskiden ne kimse düşünür, ne de düşünebilirdi.” (11)

“Bugünkü Rusya’ya özgü olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı proletarya ve köylülüğün yoksul katlarına devredecek olan ikinci aşamasına geçiştir.” (12)

“Şubat - Mart 1917 devriminden önce devlet iktidarı, Rusya’da eski bir sınıfa, başında Nikola Romanov’un bulunduğu feodal toprak soylularına aitti.

Bu devrimden sonra, iktidar başka bir sınıfa, yeni bir sınıfa, burjuvaziye ait bulunuyor:

İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamında olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirtisidir.

Burjuva devrimi, ya da burjuva demokratik devrim, Rusya’da, bu bakımdan tamamlanmıştır.

Şimdi, burada, kendilerine ‘eski bolşevikler’ demekten hoşlanan karşı-görümlülerden yükselen itirazları duyuyoruz: her zaman burjuva demokratik devrimin ancak “proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı” son bulabileceğini söylemedik mi? Bu, tam tersine, henüz başlamış bir olay değil midir?

Yanıt veriyorum: Bolşeviklerin fikirleri ve sloganları, bütünü içinde, tarih tarafından doğrulanmışlardır; ama somut gerçek olaylar, bizim önceden görebildiğimizden başka şekilde oldu: daha özgün, daha çeşitli biçimde geçti.

Bunu bilmemek ya da unutmak, yeni ve canlı gerçeğin özgünlüğünü incelemek yerine, ezberlenmiş bir formülü ahmakça yineleyerek, partimizin tarihinde bir kere daha tatsız can sıkıcı rol oynayan bu “eski Bolşevikler” gibi davranmak olurdu.

“Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı”, Rus devriminde daha önceden gerçekleşmiş (*belli bir biçimde ve belli bir noktaya kadar) bulunuyor, çünkü bu formül sadece sınıflar arasındaki ilişkiyi öngörüyordu, bu ilişkiyi, bu işbirliğini gerçekleştiren somut siyasal bir kurumu değil. Hayatın gerçekleştirdiği “işçi ve asker vekilleri*

Sovyetleri”, işte, “proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı”

Her kim ki, bugün “Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü”nden başka söz etmez, hayatın gerisinde kalır ve bu yüzden de, pratik olarak, proletarya sınıfının mücadelesine karşı küçük-burjuvaziye geçer ve “bolşevik” devrim-öncesi meraklı şeyler arşivine, (“eski Bolşevikler” arşivlerine de denilebilirdi) kaldırılması gerekir.” (13)

Lenin, Kamanev’in, “Lenin yoldaşın genel şemasına gelince, bu şema, şu burjuva demokratik devrimin tamamlanmış olduğu tezinden hareket etmesi bakımından ve bu devrimin derhal sosyalist devrime dönüşmesine dayanması yüzünden bize kabul edilmez bir şema olarak görünüyor” biçimindeki, bugün de karşımıza çıkan o çok meşhur “demokratik devrim tamamlanmamıştır” itirazını ise şöyle yanıtlar.

“Burada iki büyük yanlış var. Birincisi, burjuva demokratik devrimin tamamlanmış ya da tamamlanmamış olduğunu anlama sorunu yanlış konulmuştur. Sorun şeylerin yalnız bir yanını dikkate alan, nesnel gerçeğe uygun düşmeyen soyut ve yalın bir biçimde konmuştur. Kim ki sorunu böyle koyar, kim ki bugün “burjuva demokratik devrim tamamlanmış mıdır?” diye sorar, en azından, son derece karışık ve hiç olmazsa iki yön içeren bir gerçeği anlamak olanağından kendini yoksun kılar; teoride bu böyle. Pratikte ise acınacak bir şekilde küçük burjuva devrimciliğine teslim olur.” (14)

TKP ve Aşamalı Devrim

Lenin’in söyledikleri bunlardır. Ama Lenin’in sorunu bu kadar net ortaya koymasına rağmen “burjuva demokratik devrim tamamlanmamıştır” tezi, Ekim devrimi sonrasında burjuvazinin iktidarda olduğu, ancak feodal kalıntıların belli ölçüde varlığını koruduğu (bu kalıntıların kesin biçimde ortadan kaldırılmaması 1848 devrimleri sonrası burjuva yönelimin genel kuralıdır) birçok kapitalist ülkede sosyalist devrimden kaçışın ve aşamalı devrim teorisine yönelmenin temel argümanı olmuştur. Bu argümana en çok sarılanlardan biri de Türkiye Komünist Partisidir. 1920’lerde TKP tarafından burjuva hükümeti desteklemenin incir yaprağı görevini gören bu tez, 1960’lı yıllardan sonra neredeyse Türkiye devrimci hareketinin tümü tarafından benimsenmiştir.

Lenin, İktidar sorununu her devrimin temel sorunu olarak nitelendir-

miş ve bu konuda netleşmeden proletaryanın devrimde kendi devrimci rolünü oynayamayacağıının altını çizmiştir. Ama ne yazık ki Türkiye komünist ve devrimci hareketi bu konuda bir netleşmeyi bugün bile sağlayamamıştır.

Nedeni, tıpkı Şubat 1917’de olup biteni kavrayamayarak “*eski bolşevik tezi*” tekrarlayan “*Bolşevikler*” gibi, 1920’de, Türkiye’de olup bitenin Türkiye komünistleri tarafından kavranılmamasında yatmaktadır.

Bu noktada 1917 Şubat devrimiyle 1920 Türk burjuva devrimi arasında bir karşılaştırma yapmak konuya daha da bir açıklık getirecektir. Karşılaştırmanın gerçekçi olabilmesi için her iki ülkenin o günkü somut durumlarının ele alınması zorunludur.

Ama önce 1905 ve 1908 devrimlerinden başlamak gerekiyor. Rusya ve Osmanlı’da iktidarda feodal sınıfın elinde olmasına karşın hem kapitalizmin gelişme düzeyi, hem de sınıf mücadelesinin niteliği ve mücadeleye deneyimi açısından oldukça farklılık gösteriyordu. Rusya, hem kapitalist gelişme açısından Osmanlıyla kıyaslanamazdı, hem de işçi hareketi nicelik ve nitelik olarak kıyas kabul etmeyecek bir düzeydeydi. Ayrıca Rusya’da 1900’lerin başında hızlı bir gelişme ve siyasallaşma dönemine giren işçi hareketinin arkasında ayaklanmacı bir köylü hareketi vardı. Siyasal açıdan ise hem köylü (Narodnik hareket) ve hem de işçi hareketi (Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi) kendi bağımsız devrimci örgütlenmeleriyle sınıf mücadelesinde etkili bir konumdaydı. Rusya’da işçi sınıfı ve köylülüğün bu örgütlülüğü 1905 devriminin niteliğini ve gelişimini belirledi. Devrim zafere ulaşmasa da, işçi köylü ve asker Sovyetlerini yaratarak Rusya tarihinde yeni bir dönemi başlattı. Grevden genel greve, sokak gösterilerinden barikata çeşitli mücadele yöntemlerine baş vurdu ve mücadeleyi sınıf mücadelesinin en üst biçimi olan silahlı ayaklanmayla en tepe noktaya taşıdı.

1908 Jön Türk devrimi, 1905 devrimini geriden izledi. Devrimde ne köylülük, ne de işçi sınıfı örgütlüydü; ayaklanan da, silaha sarılan da devrimin öncüsü de burjuvazi idi ve kitleler onun sadık izleyicileriydi. Ama bütün bu farklılıklara rağmen her iki devrim de feodal sınıfla burjuvazinin uzlaşması ile Meşrutî Monarşiyle sonuçlandı. Benzerlik sadece bu kadarla kalmadı, her iki ülkede de devrim bir özgürlük ortamının doğmasına, sınıfların siyaset arenasında boy göstermesine yol açtı.

Hürriyet, Müsavat ve Uhuvvet (Özgürlük, Eşitlik ve Adalet) sloga-

nıyla büyüyen ve yayılan devrim Osmanlı toplumsal ve siyasal yaşamında o güne kadar görülmemiş bir hareketlilik getirdi. Abdülhamit'in sürgüne gönderdiği bütün muhalifler (Türk, Kürt, Ermeni, Grek, Yahudi, Bulgar, Arap, Arnavut vb.) İstanbul'a geri döndü. İstanbul hummalı bir siyasal faaliyetin merkezi haline geldi. 1908 – 1913 tarihleri arasında Osmanlı imparatorluğunda birbiri ardı sıra ulusal ve sınıfsal temelde parti ve dernekler kuruldu.

1908'le esmeye başlayan özgürlük rüzgarı çok kısa sürdü.1908 Ağustos – Eylül arasında, daha çok İttihat ve Terakki iktidarını destekler mahiyetteki grevler olmasına rağmen grevler 25 Eylül 1908'de çıkartılan Tatil-i Eşgal Kanun-u Muvakkati yasasıyla engellendi. Özel işletmeler de içinde, kamu niteliği taşıyan işyerlerinde grev ve sendikayı, gösteri, basın ve dernek kurma özgürlüğünü, yasaklayan yasa, 27 Temmuz 1909'da parlamentodan geçirilerek kalıcılaştırıldı.

1908 devriminin yarattığı iklim, ilk darbeyi 31 Mart ayaklanmasıyla aldı. İttihat Terakki iktidarına yönelik padişah darbesi bir hafta gibi kısa bir sürede bastırılrsa da, bu yeni bir gerici dalganın başlangıcı oldu.

Ayaklanmanın bastırılmasının ardından Abdülhamit tahttan indirildi. Kanun-i Esasi'de yapılan değişikliklerle padişahın yetkileri sembolikleştirildi. Burjuva iktidar bir adım daha güçlendi. Özgürlük ortamı bir anda tersine döndü. Sendikaların ve sınıf örgütlerinin yasaklanmasından sonra ırk ve ulus temelinde dernek kurmak da yasaklandı. "Gayri Müslim"lere zorunlu askerlik hizmeti uygulamaya sokuldu. "Azınlık" okulları denetim altına alındı. Bunlar ve benzeri önlemler özgürlük vaadinin de sonu oldu. Abdülhamit terörü, İttihat Terakki terörüyle yer değiştirdi.

1908 devrimi, 1848 ve 1905 devrimlerinden farklı bir çizgi izlemedi; tersine onların yolundan yürüdü. Burjuvazi zaferini feodallerle bölüştü. İşçi sınıfı karşısında eski ve yeni egemen sınıflar uzlaştı ve devrim gerici doğdu. Sınıfsal uzlaşma Rusya'da 1908 Stolipin anayasasıyla sonuçlandı. Rusya yeniden koyu bir gericiliğin içine girdi. Osmanlıda da 1908 anayasası ile başlayan ve özgürlüğe susamış ezilen, sömürülen sınıf ve katmanları özgürlük, eşitlik, kardeşlik umuduyla burjuvazinin peşinden sürükleyen süreç benzer bir biçimde sonuçlandı. Bu iki devrim de 1848 devrimleriyle başlayan ve burjuvazinin işçi sınıfına karşı feodal sınıfla el ele vererek devrimci barutunu yitirerek, gericileştiği yolundaki Marksist tezi bir kez daha doğruladı.

Yeniden 1917 Rusya'sı ve 1920 Türkiye'sine dönersek, yukarda ya-

zılanları tekrar etmeden eklenecek olan; Türkiye (Osmanlı) yarı sömürge bir ülke idi ve kapitalizm henüz yeni yeni gelişmeye başlamıştı. Sanayi burjuvazisi hemen hemen yok gibiydi; buna karşın görece gelişmiş bir ticaret burjuvazisi vardı. İşçi sınıfı hem nicel olarak, hem de nitel olarak henüz gelişmemişti. Ayrıca burjuvaziye karşı sendikal anlamda bile bir mücadele deneyimine sahip değildi. İşçi sınıfının siyasi örgütlenmesi de henüz başlangıç aşamasında ve oldukça dağınıktı. Burjuvazi açısından ise durum çok daha farklıdır. Henüz kapitalist gelişmenin başlangıç döneminde olmasına karşın, bununla kıyaslanamayacak ölçüde güçlü, örgütlü ve deneyimli bir burjuva hareket söz konusudur. 1920'lere doğru Müdafai Hukuk hareketi olarak yeniden örgütlenen burjuva hareketin geçmişinde, 1908 gibi bir burjuva devrimci deneyim, İttihat ve Terakki gibi radikal bir örgütlenme ve feodalizme, işçi sınıfına ve ulusal mücadelelere karşı örgütlü bir savaşım geleneği vardır.

Rusya'da burjuva devrimin gerçekleştiği dönemde Türkiye'deki somut durum şöyledir:

Türkiye I. Paylaşım Savaşı'ndan emperyalist Almanya ile birlikte yenik çıkmış, Mondros mütarekesi ile imparatorluğa ait toprakların büyük bir kısmını kaybetmişti; geri kalan topraklar (Misak-ı Milli) üzerinde de emperyalist paylaşım sürmekteydi. Feodal iktidar ise emperyalizme tümüyle teslim olmuş durumdaydı. Misak-ı Milli sınırları içinde birden çok mücadele aynı anda yaşanıyordu. Feodaller her bakımdan kaybettikleri belli olan iktidalarını biraz daha sürdürebilmenin, burjuvazi feodal sınıfın iktidarına son verip kendi iktidarını kurmanın peşindeydi. Nesnel olarak bu iki sınıfın karşısında yer alan işçi sınıfı, köylülükle birlikte tıpkı Rusya'daki gibi "toplumsal ve ekonomik doğası bakımından burjuva" olan "milli demokratik devrim" için mücadele etmek durumundaydı. Emperyalist işgale karşı mücadele ise çıkarları ve hedefleri birbirine karşı olan burjuvazi ile işçi sınıfı ve halkın ortak mücadele alanını oluşturuyordu. Bu aynı dönemde Misak-ı Milli sınırları içinde sürmekte olan başka bir mücadele de Ermeni, Pontus ve Kürt ulusal mücadeleleridir. Bu mücadeleler karşısında, biri yıkılmakta olan ve yeni egemen sınıfın eteklerine yapışan iki egemen sınıf (padişahlık ve burjuvazi) tam bir dayanışma içinde hareket ediyordu. Bu mücadele arenasında feodaller en güçsüz olanlardı, çünkü gerek savaş, gerekse burjuva etkiler yüzünden yönetme gücünü tümüyle kaybederek İstanbul'a sıkışmıştı. En örgütlü ve güçlü olan ise burjuvaziydi; feodallerin kaybettiği devlet gücünün önemli bir kısmını ele geçirmiş durumdaydı.

Savaş sonrası emperyalist devletlerin giriştikleri işgal hareketi burjuvaziye iktidar için gereksinim duyduğu bir kitle hareketini de sağladı. İşçi sınıfının devrimci örgütlenme çabaları 1900'lerin başına kadar uzansa da, esas olarak 1908'den sonra başladı. 1910'da İttihat Terakki'nin terörüyle kesintiye uğrayan bu çabalar 1918'den sonra yeniden hızlandı. Özellikle İstanbul (ağırlıklı olarak Grek (Rum) , Türk, Ermeni ve Yahudi kökenli işçilerin katıldığı “Beynelmilel İşçi İttihadı”(Bİİ), “Selanik İşçi Federasyonu”, “Türkiye Sosyalist Partisi”, “Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Partisi” (TİÇSP), “Türkiye işçi birliği” ve Ankara çevresinde (Hafî TKP, Yeşil Ordu) vb. gibi örgütlü işçi ve halk hareketinin nüveleri oluşmaya başladı. Buna birde önemli bir askeri güce sahip anti- emperyalist nitelikli halk hareketi olarak nitelenebilecek Çerkez Ethem kuvvetlerini (Kuvva-i Seyyare) eklemek gerekiyor. İşçi Hareketinin örgütsüz ve güçsüz durumuna karşın, Ekim devrimin etkisiyle Anadolu'da milliyetçilikle iç içe de olsa komünizm lehine yaygın bir sempati oluşmuştu. Bu da komünist örgütlenme ve müdahale için elverişli bir ortam yaratıyordu.

Bu ortam içinde işçi sınıfı, ancak bağımsız örgütlenmesini yaratarak ve kendi bağımsız politikasını hayata geçirerek, burjuvazinin emekçi yığınları aldatıp da yedeğine alma çabalarını boşa çıkartarak devrimci rolünü oynayabilirdi. Ama somut durum çok farklı gelişti. İşçi sınıfı kendi bağımsız örgütlenmesiyle sınıf savaşımı içinde yer aldığı halde bağımsız bir politik hat izleyememiştir; çabasının ana yönünü köylü hareketini ve ulusal hareketleri etkilemek, onunla ittifak kurmak ve demokratik devrimi** sonuna kadar götürmek doğrultusunda harcayacağı yerde, burjuvaziyle ittifak peşinde koştu. Burjuvazinin yedeği rolünü oynamanın ötesine geçemedi ve öncülüğü, izlediği kuyrukçu politika ile gönüllü olarak burjuvaziye bıraktı.

Farklı sınıfların ve halkların içinde yer aldığı bu mücadelede ilk gelişme 1920'de burjuvazinin iktidara yükselmesiyle gerçekleşti. Burjuvazi Ankara'da topladığı meclisle feodallerle girdiği iktidar mücadelesinin galibi olduğunu ilan etti. Geride iktidarın sağlamaştırılması kalıyordu. Bunun için ilk hedef Ermeni, Pontus ve Kürt ulusal hareketleriydi. Ermeni sorunu 1907-1916 arasında Ermeni halkına uygulanan soykırım ve tehcirden oluşan “etnik temizlik” operasyonlarıyla büyük ölçüde “halledilmişti”. Geriye kalanı “Misak-ı Milli” içi ve dışı operasyonlarla yeni burjuva iktidar üstlendi. Ermenilerin ardından hedefte özerklik isteyen Kürtler ve bağımsızlık için mücadele eden Pontuslular

vardı. Burjuva cumhuriyetin “Merkez Ordusu” adıyla ilk ordu birliği bu iki halkın mücadelesini ezmek, halkların imhası için oluşturuldu. 1920 Haziranında Koçkırı’de Kürtlere karşı başlatılan imha harekâtı, aynı yıl Pontus’a yönelik imha hareketleriyle sürdü. Harekât Kürtlerin ezilmesi ve 1923’de Pontus halkının tehciri ile sonuçlandırıldı.

Aynı dönemde işçi halk hareketine karşı ezme ve imha planları devreye sokuldu. Mustafa Suphi ve TKP merkez komitesinin büyük çoğunluğu Karadeniz’de katledildi, Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nın üyeleri Çerkez Ethem’e yardım ettikleri gerekçesiyle tutuklandı, parti kapatıldı. Son olarak Çerkez Ethem kuvvetleri dağıtıldı.

Sınıfsal konumu ve genel çıkarları gereği birleşmesi gerekenleri (TKP, HİF, Çerkez Ethem Kuvvetleri, Ulusal mücadeleler) birleştirecek devrimci bir merkez olmayınca, burjuvazi bu durumdan yararlandı, karşıt güçleri bir bir dağıtarak iktidarını pekiştirdi. Hem feodallerle burjuvazi –işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki iktidar mücadelesi burjuvazinin lehine kesin olarak çözüldü, hem de, burjuvazinin emperyalist devletlerle anlaşma zeminini güçlendi. Bu zemin üzerinde emperyalist devletler bir bir geri çekilerek, burjuva iktidarla Lozan’da nihai anlaşmayı bağıtladı, 1920’de kurulan burjuva iktidar pekiştirilerek teyit edildi.

Bu kısa belirlemelerden sonra yeniden Lenin’e dönersek: Yukarda Lenin’den yaptığımız alıntılar şu şekilde yazarsak sanırım teşbihte hata yapmadan, meselenin özünü açıklamış oluruz.

“Nisan 1920’den” önce devlet iktidarı, “Türkiye’de” eski bir sınıfa, başında “Vahdettin’in” bulunduğu feodal toprak soylularına aitti.

Bu devrimden sonra, iktidar başka bir sınıfa, yeni bir sınıfa, başında “Mustafa Kemal’in olduğu” burjuvaziye ait bulunuyor.

İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamında olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirtisidir.

Burjuva devrimi, ya da burjuva demokratik devrim, “Türkiye’de”, bu bakımdan tamamlanmıştır.”

Bütün bileşenleriyle Türkiye komünist hareketinin bu yeni durumu kavrayamaması, komünist harekette burjuva kuyrukçu bir politikanın izlenmesine ve iktidar perspektifinin kaybolmasına, yol açmıştır.

Türkiye’de komünist hareketin doğuşu, gelişimi, burjuvazi ve işçi sınıfıyla ilişkisi apayrı bir inceleme konusudur ve yapılmalıdır. Biz bu

yazının kapsamı içinde 1920-21 arası dönemde, yani burjuvazinin iktidarını kesin bir biçimde ilan ettiği dönemde Türkiye'deki komünist parti ve grupların (TKP –Mustafa Suphi, Hafi TKP-Ankara ve TİÇSP, sonradan İstanbul Komünist Grubu (İKG)- Şefik Hüsnü grubu) programatik hedefleri ve eylemlerinin gerçek içeriğine ilişkin temel bazı noktalara değinmekle yetineceğiz.

Önce şunu belirtmeliyiz ki Osmanlı'da örgütlü komünist faaliyet Ermeni Sosyal Demokrat Partisinin (Hınçakyan-Hınçak) kurulmasıyla başlar. Hınçakyan 1887'de liderliğini Nazarbergyan'ın yaptığı altı öğrenci tarafından Cenevre'de kuruldu. Hınçak (Çan) partinin yayın organıydı ve parti çoğunlukla bu isimle anıldı. Rus sosyal demokrat hareketinin, özellikle Plehanov'un etkisindeki Hınçakyan'ın programı, tıpkı RSDİP'nin programı gibi, minimum (yakın amaç), maksimum (uzak amaç) olmak üzere iki bölümden oluşmuştu. Minimum programda, Osmanlı imparatorluğunda yaşayan Ermeni halkının “siyasal ve ekonomik kölelik zincirine vurulmuş”, siyasal özgürlüklerden büsbütün yoksun” olduğu vurgulandıktan sonra, “kısa erimli” amaç “geniş tabanlı bir demokrasinin kurulması, siyasal özgürlüğün ve ulusal bağımsızlığın” kazanılması olarak belirtiliyor. Üç parçaya bölünmüş Ermenistan'ın (Osmanlı, Rus ve İran Ermenistan'ı) bağımsız bir büyük Ermenistan olarak birleştirilmesi, bu programın ayrılmaz bir parçasını oluşturuyordu.. Hınçakyan, bunu gerçekleştirmenin yolunu da silahlı mücadele olarak belirlemişti. Hınçakyan programdaki hedeflerine ancak imparatorluk-taki bütün halkların kendi sosyal demokrat örgütleriyle katılacağı bir mücadele ile varılabileceğini varsayıyordu. Bir anlamda Hınçakyan'ın savunduğu, farklı ulusları bir arada temsil eden federal bir sosyal demokrat parti ve federatif bir cumhuriyetti. Partinin uzak amaç programı da ikircimsiz, olarak sosyalizmdi ve şöyle formüle edilmişti; “*Özel mülkiyet bütün insanlığın türlü biçimlerdeki köleliğine dayanmaktadır. Bugün dünyayı yöneten azınlığın temel ilkesi ve başlıca niteliği budur. Bu acı ve haksız duruma ancak sosyalist örgütlenme, halkın doğrudan iktidarını kurup koruyarak, herkese toplumsal işlerin düzenlenmesine gerçekten katılma olanağını vererek, çare bulunabilir...Bu temel inançlar doğrultusunda Hınçak grubu sosyalisttir. Ülküsü ve uzun erimli amacı Ermeni halkının ve ülkesinin yararına sosyalist örgütlenmeyi gerçekleştirmektir.*” (15)

Yukarda ismini saydığımız ve 1923 sonrasında TBKP adı altında birleşerek, TKP adıyla faaliyetine devam eden Komünist parti ve grup-

ların program ve belgelerine baktığımızda kimi muğlaklıklara ve anlaşılması güç kavramlara rağmen açıkça asgari ve azami program ayrımı anlamına gelebilecek bir ayırımdan söz etmek mümkün gözüküyor. TKP programının 3. maddesinde partinin amacı “*Fırka, halkçılığın en yüksek şekli olan amele ve rençper şuralar cumhuriyetinin tesisi yolunda yorulmaksızın çalışmak ve bunun için evvel emirde tebligat ve neşriyatı ile mağdur sınıfların hakimiyetlerini tesis eden bu şekli hükümeti kendilerine sevdirmeyi vazife bilir.*” olarak belirtiliyor. (16)

Kendine özgü bir program metni olmayan, programatik yaklaşımı en muğlak ve sosyalizme en uzak olan İKG'nun konuyla ilgili yaklaşımı TİÇSP'nin tüzüğü'nün 1. maddesinde şöyle belirtiliyor. “*İlmi sosyalizm esaslarına göre Türkiye işçi ve çiftçilerinin siyasi, iktisadi hukuk ve menfaatlerini siyanet (koruma) ve müdafaa için Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi*” unvanı ile bir siyasi parti teşkil edilmiştir” (17) Görüldüğü gibi bu yaklaşım bir sınıf partisini değil, daha çok sosyal içerikli bir derneği ifade ediyor.

Bu konuda en tutarlı programa sahip olanın Hafi TKP olduğu görülüyor. Hafi partinin programında partinin amacı: “*2-TKP kapitalizm ve emperyalizm tegallübünden (zorbalığından) bütün mazlum milletlerin ve sınıfların kurtulması için bütün kuvvetiyle mücadele edecektir. 5- Türkiye Bolşevikleri şura hükümetlerinin intihabatında (seçiminde) şimdilik burjuva ve mütegalibe sınıfını hakk-ı intihaptan (seçim hakkından) mahrum eder.*” (18) olarak belirtiliyor. Programın devamında net bir biçimde özel mülkiyetin ilga edileceği vurgulanıyor.

Ama ne yazık ki programlarla eylem birbirini desteklemiyor. Engels program ile partinin eylemi arasındaki ilişkiyi şöyle tanımladı: *Genelde bir partinin programı, partinin ne yaptığından daha az önemlidir. Ama yeni bir program, her şeyden önce, kamuoyu önünde açılan bir bayraktır ve dış dünya partiyi o programa bakarak değerlendirir.*” Lenin bu ilişkide eylemin rolünü daha da öne çıkardı: “*Herhangi bir örgütün niteliğini belirleyen eyleminin içeriğidir*” Bu iki alıntıyı dikkate alarak şimdi de sözü edilen parti ve grupların eylemlerine bir bakalım:

Yukarda sözü edilen partiler ve grup, Bolşeviklerin 1917 Şubat devriminden sonra izlediği taktiğin tam tersini izledi. Bolşevikler 1917 Şubat devriminden sonra kurulan burjuva hükümeti – SD ve Menşeviklerin bakan vererek katıldığı, işçi köylü Sovyetlerinin büyük çoğunluğu bu hükümeti desteklediği halde – kesinlikle desteklemeyip burjuva hükümete karşı sosyalist devrim şiarını yükseltirken ve gerici Kornilov

ayaklanması sırasında bile bu tavrını kararlılıkla sürdürürken; TKP, emperyalizm ve feodal gericilik ile uzlaşan, kendi devrimini ileri götüremeyeceği, demokratik görevleri çözemeyeceği pratikte açığa çıkan burjuva iktidarı büyük bir şevkle desteklemeye devam etti.

Her üç partinin belgelerinde bu partilerin baştan beri burjuva iktidarı gericilikle savaştığı ve anti emperyalist olduğu gerekçesini ileri sürerek desteklediklerine dair onlarca alıntı bulunabilir. Hatta bu alıntılarının karşına, özellikle burjuva devletin komünistlere karşı saldırılarının arttığı dönemlerde burjuva iktidarı yerden yere vuran onlarca tersi alıntı çıkarılabilir. Ancak bu tersi söylemler hep gelip geçici olmuş, bu partilerin burjuva iktidarı destekleme biçimindeki temel yönelimleri değişmemiştir. Alıntılara boğulmaktan kaçınarak, söz konusu partilerin burjuva iktidarı desteklediklerine ilişkin verileri partilerin en yetkili kişilerin ağzından okuyucuyla paylaşmaya çalışacağız.

TKP'nin 10 Eylülde Bakü'de yapılan kuruluş kongresinde kongrenin aldığı kararlarda şöyle denilmektedir: "4- Anadolu'da devam eden milli inkılap hareketinin umum dünya emperyalizmine karşı mücadelesiyle bütün dünya proletarya hareketine yardım ettiğine kaniiz. Bu milli hareketin memleket dahilinde inkişafı, derinleşmesi, sınıf şuurunun meydana gelmesine ve yarınki içtimai inkılaba müsait bir muhit yaratacağı muhakkaktır. 5- Türkiye İştirakiyun Fırkası bir taraftan Türkiye'de emperyalizme karşı olan bu hareketin derinleşmesine yardım etmekle beraber, diğer taraftan zahmetkâr halkın asıl maksadı ve son emeli olan çalışanlar hakimiyetini elde etmek esaslarını hazırlamak için bezl-i mesai (elinden geldiği kadarını yapmak- usanmadan çalışmak) edecektir." (19)

Mustafa Suphi de TKP'nin faaliyet amacını benzer sözlerle açıklamaktadır. "Türkiye İştirakiyun Teşkilatı'nın hedef-i mesaisi muzmahil (çökmüş) Osmanlı İmparatorluğu'ndan müdrik (olgun), muktedir (güçlü) ve insaniyetkâr bir sosyalist Türkiye Cumhuriyeti çıkarmaktır. Bunun meydana gelmesi ise batsız halkımızın her türlü zulüm zincirlerini kırarak saltanat ve hakimiyeti kendi koluna almasıdır. İstanbul ile kat-ı alaka (ilişkilerin kesildiği) edildiği bu zamanda ise şu mefkurenin ilk esaslarını atmaya Anadolu kıyamcılarının (M. Kemal hareketi kastediliyor-y) tevessül edecekleri (girişecekleri) ümidindeyim." ... "Bizim bu esaslar etrafında yükselttiğimiz şiarlardan birincisi "müstevlilerin (işgalcilerin) Anadolu ve İstanbul'dan kovulmasıdır. Ve bunun için Türkiye İştirakiyun Teşkilatı Anadolu kıyamını (kalkışmasını) idare eden

ordularımıza her suretle yardıma karar vermiştir.”(20)

Aynı destek taahhüdünü Mustafa Suphi'nin Mustafa Kemale yazdığı mektuplarda da görmekteyiz. (21)

Her iki alıntıda da TKP'nin, Kemalist hareketi desteklemenin ötesine geçerek, sosyalizmin kurulmasına yönelik stratejisini burjuvazinin iktidarı üzerinden tarif ettiği anlaşılıyor.

İKG Lideri Şefik Hüsnü'nü Türkiye'deki siyasi gelişmeleri değerlendirdiği *“Türk Milliyetçiliğinde Devrimci Dalganın Geri Çekilmesi”* başlıklı yazısında TBMM'inde M. Kemal'e karşı oluşan muhalefeti (*“Terakkiperverler, İttihatçılar, İkinci Grup, bağımsızlar vb.”*) İngiliz sermayesinin uşakları olarak nitelendiriyor. Bunların galip gelmesi halinde *“emperyalizme karşı mücadelenin tümüyle terk edilmesi”* tehlikesinin ortaya çıkacağını ve feodalizmin tasfiyesinin zorlaşacağını ileri sürerek bu durumda komünistlerin görevinin; *“feodalizmin devrimci bir şekilde tasfiyesini desteklemek için yoğun bir kampanya yürütmek ve bunun anti- emperyalist önemini vurgulamak”*, *“ milli (CHP kastediliyor-y) partinin sağ kanadı içinde yer alan eski partilerin (‘Terakkiperverler, İttihatçılar vb.) etkisine karşı şiddetle mücadele etmektir.”* (22)

İKG'nin Şefik Hüsnü'den sonraki ikinci lideri olan Sadrettin Celal, Komintern'in 4. Kongresinde yaptığı konuşmada TKP'nin ideallerinden ödün verme pahasına Kemalist hükümeti desteklediğini göğsünü gererek açıklamıştır: *“TKP, emekçi kitlelerin emperyalizme karşı mücadelesinde, burjuva milliyetçi hükümeti her zaman desteklemiştir. TKP ortak düşman karşısında programından ve idealinden geçici ödümler vermeye bile razı olmuştur.”* (23)

Burjuvazide anti- emperyalist bir damar arayan Şefik Hüsnü “burjuvazinin devrimci barutunu tükettiği” 1848 devrimlerinden yetmiş küsur yıl sonra hâlâ burjuvazinin feodalizmle devrimci bir tarzda hesaplaşabileceğini varsayabiliyor. Üzerinde yorum yapılamayacak kadar net bir kuyrukçuluk , hatta ondan da öte, burjuvaziyle bir bütünleşme, bir teslimiyet!

Hafî TKP'ye gelince bu parti program konusundaki devrimci konumunu burjuva hareketin desteklenmesi konusunda da belirli ölçüde korudu, En azından diğerlerinden olumlu olarak ayrışmayı sürdürdü. 14 Haziran 1920'de yayınladığı beyannamede İstanbul'daki feodal ve Ankara'daki burjuva iktidara karşı tutumunu şöyle açıkladı: *“Türkiye*

Komünist Partisi vaziyet-i hazırda, ...bir tarafta İngiliz siyasetine alet olan Hürriyet ve İtilafçılar; (İstanbul hükümeti kastediliyor-y) diğer tarafta halk için onlardan hiç farkı olmayan ve fakat maske ile meydana çıkan eski İttihatçılar (Ankara hükümeti kastediliyor-y) olduğuna kanaat ve bu kanaati resmen ilan ve her iki hükümetle hiçbir alakası olmadığını beyan eder.” (24)

Hafı TKP'nin örgütlenmesinde Türkiye'deki Sovyet konsolosları Şerif Manatov ve Angarsski Upmal'ın önemli roller üstlendiği biliniyor. Bu konsolosların her ikisi de faaliyetleri nedeniyle istenmeyen adam olarak Türkiye'den sınır dışı edildiler. Upmal'ın, Komintern'e verdiği 5 Mart 1921 tarihli raporu Türkiye'de komünist hareketin durumu hakkında çok önemli bilgiler içeriyor. Upmal raporunda; Türk komünistlerinin “henüz savaşta çelikleşmemiş, belirli bir tasatsızlık, çocuksu, ve ikircimli” olduğunu belirterek, onların “Anadolu’da gericilik dalgasından sonra mutlaka ve yakın bir zamanda yeniden örgütlenmeyi, saflarını sıklaştırmayı ve her renkten Halkçılar gibi kendisine yakın, ama yine de yabancı devrimci unsurlardan arınmayı başaracaklar ve çalışmalarına devam edeceklerdir.”

“Türk komünist hareketini: temel güç birikimi, örgüt hücrelerini ve Türkiye’de eksik olan ve yığınların henüz yükseltemediği kendi fikirsel öncü kadrosunu teşkilatlandırmayı gerektiren uzun bir süreç bekliyor. Bu öncü kadronun Sovyet Rusya tarafından suni olarak sera ortamında yetiştirilmesi eninde sonunda yeni yenilgilere sebep olarak yalnız zarar verecektir.” dedikten sonra, raporunu şöyle bitiriyor: “Türkiye’nin küçük deneyimi Lenin yoldaşın görüşünü bir kez daha doğruladı. Doğuda komünist hareket daha doğusundan itibaren billur gibi temiz olmalıdır ve o yalnız kanatlarını açmakta olan genç Türk burjuvazisine, yani Mustafa Kemal hükümetine karşı ardıcıl devrimci, dış emperyalizm ve iç feodalizm onun Türkiye’nin tam efendisi olmasını engellediği kadar devrimci tavır alırsa böyle olabilir.” (25) Upmal bu raporda komünistlerin M. Kemal hükümetine karşı devrimci tavır alınmasını önerirken, Komintern tam tersini, komünistlerin M. Kemal hükümetini daha çok yıllar boyunca desteklemesi gerektiğini vadediyordu.

Özellikle 1924’ten sonra Komintern’in geliştirdiği “burjuvazinin feodal gericiliğe karşı savaşımını destekleme, onun işçi sınıfına ve halka karşı aldığı tedbirlere karşı çıkma” biçiminde özetlenebilecek taktik TKP’yi bu kuyrukçu politikalarda ısrar etmekte yüreklendirdi. Bu ünlü “turnusol kağıdı” taktiğinin ne kadar kulağa hoş gelse de, işçi sınıfının

kendi bağımsız mücadelesine son vererek burjuva kuyrukçuluğuna yol açtığı, Menşeviklerden sonra TKP'nin pratiği ile de bir kez daha kanıtlandı.

Burjuvazinin öncülüğü ele geçirmesi ile 1920 burjuva devrimi, Lenin'in emperyalizm döneminde burjuvazinin, işçi sınıfından ölümcül korkusuyla kendi devrimini sonuna kadar götüremeyeceği, bu devrimi sonuna kadar götürecektir gücün köylülükle bağlaşıklık halindeki proletarya olduğu tezini bir kez daha doğruladı. Feodal gericilik ve emperyalizmle uzlaşan burjuvazi, eski toplumun birçok kalıntısını (orduyu, feodal kurumları vb.) olduğu gibi korudu. Bu kurumlara dayanarak işçi ve halk hareketini ezdi. Kendi iktidarını sağlamlaştırdığı, güvence altına aldığı ölçüde ve yalnızca bu ölçüde feodalizmin tasfiyesi ve burjuva iktidar için zorunlu oluşumların oluşturulması işine girişti. (anayasa, yasalar, bunların gereksinim duyduğu kurumlar).

İşçi sınıfının ve köylülüğün devrimci eylemini, girişimini ve enerjisini geliştireceği korkusuyla, dönüşümün (reformlar) tam ve kesin olmayan bir biçimde süreç içinde ve tedrici olarak gelişmesine büyük özen gösterdi. İktidara geldikten ancak üç yıldan fazla bir süre sonra padişahlığı kaldırdığını açıkladı. Feodal toprak mülkiyetini ortadan kaldırmanın, tarımda feodal mülkiyete saldırının özel mülkiyete karşı bir saldırıya dönüşeceği korkusuyla feodal kurumları olduğu gibi korudu. Feodal toprak sahiplerinin süreç içinde ve adım adım kapitalist toprak sahiplerine dönüşmesinin sağlanması için gerekli önlemleri aldı. Kürt halkının ulusal mücadelesini denetim altına tutabilmek için Kürdistan'ın geri yapısına, ağalık kurumuna dokunmadı; tersine bu kurumu devlet bünyesine katarak güçlendirdi. Kürt ulusal sorunu karşısında inkar ve imha politikasını geliştirerek sürdürdü.

Feodal gericilikle uzlaşma içinde baştan “piç” doğan burjuva devrimi, kendi doğal açılımını yaşayamadı, yaşayamazdı. Ama tüm bunlara karşın *“bir devrimin temel sorunu olan iktidar sorunu”* çözüldü. *İktidar burjuvazinin eline geçti. İktidarın bu el değişimi ile burjuva devrimi, çözmesi zorunlu görevlerin çözüldüğü anlamında değil, iktidarın sınıfsal el değişimi anlamında – klasik anlamında – tamamlandı.*

Ancak bütün bunlar Türkiye Komünistlerinin “her devrimin temel sorunu, olan iktidar sorununu” net bir berraklıkla çözmesini ve devrimci rolünü üstlenmesini sağlamaya yetmedi. Eski tez, tarih içinde farklı versiyonlarla yeniden güncelleştirilerek devrimci hareketin sonraki nesillerine aktarıldı.

Türkiye Komünist hareketinin ortaya çıktığı koşullardan devraldığı ve devrimci hareketin yeni nesillerine devrettiği bu olumsuzluklardan birincisi; komünist hareketle ulusal mücadeleler arasındaki ilişki ve ulusal mücadelelere yaklaşım sorunudur. Türkiye’de Komünist hareketin biçimlenmeye başladığı dönem aynı zamanda ulusal mücadelelerin de (Ermeni, Pontus, Kürt) yükseldiği, bu mücadelelerin gerek feodal gerekse burjuva iktidarlar tarafından katliamlara ve tehcire tabi tutulduğu bir dönemdi. 1920 Temmuzunda Ankara’da, Eylülünde Bakü’de ve İstanbul’da Komünist örgütler kurulmasından çok değil 5 sene önce Ermeni soykırımını gerçekleştirilmişti. 1920 yılında ise Karadeniz’de ve Koçkırı’da Pontus ve Kürt pogrom ve tehcirleri sürmekteydi. Buna rağmen, bu durum TKP ve diğer komünist gruplar tarafından sadece görmezlikten gelinmemiş, tersine soruna yaklaşımda burjuvazinin bakış açısı temel alınarak ulusal mücadelelere dinci- gerici ve emperyalist ajanı damgası vurulmuştur. 10 Eylül 1920 TKP kongresinde ulusal sorun üzerine sunulan raporda Ermeni sorunu hakkında şunlar yazmaktadır. *“Ermeni meselesi birinci defa olarak Berlin muahedesine konulan (1878) bir madde ile meydana çıkmıştır. İngiltere Rus Çarizmine karşı Hindistan yolu üzerinde kuvvetli bir Ermenistan teşekkülünü istiyor. Taşnak Fırkası Londra’da kuruluyor.... Dökülen kanların sebebi budur.” Rapor “şark meselesi budur” cümlesiyle bitiyor. (26)*

Komünist Enternasyonal’in IV. Kongresinde konuşan İKG temsilcisi Sadrettin Celal (Antel) aynı görüşü farklı cümlelerle tekrarlıyor. *“...Hükümet büyük bir sitayişle ilan ettiği Misak-i Milli’yi sabote etmeye hazırlanıyor. Hemen bugünden itibaren Türkiye Komünist Partisi Misak-i Milli’yi gerçekleştirmeyi bizzat üstleniyor.” (27)* Komünist hareketin Kürt ve Pontus mücadelesine bakışı da bundan farklı değildir. Hepsi gericidir ve İngiliz eserdir. Komünist hareketin doğuşunda harekete musallat olan bu millici yaklaşım o derece içselleşmiştir ki, bugün de aynı cümlelerle tekrarlanabilmektedir.

İkinci önemli nokta, burjuva iktidarın ilerici olduğu görüşüdür. Her şeyden önce tarihsel-toplumsal olarak ileri olanla, siyasal olarak ilerici olanı birbirine ayıramayan bu görüş, tarihsel gelişme ve sınıf savaşımı gerçeğiyle uyuşmamaktadır. İleri kavramı tarihsel-toplumsal bir kavram, ilerencilik ise siyasal bir kavramdır. Bu kavramlar herhangi bir tarihsel kesitte üst üste düşseler de aynı şeyi ifade etmediklerinden, birbirinin yerine kullanılamazlar. Örneğin 1789 Fransız devriminde bu iki kavram üst üste düşmüşlerdi. Fransız devriminin getirdiği toplumsal

formasyon, hem feodalizmden tarihsel-toplumsal olarak ileri bir formasyonu temsil ediyordu, hem de toplumun bütün sınıflarını temsil ettiği ve onları eski toplumun cenderesinden çekip alan “özgürlük ve eşitliği” gerçekleştirdiği için de ilericiydi. Ancak 1848 ve daha sonraki burjuva devrimleri için aynı şey söylenemez. 1789 da düşman olan feodal sınıflar bu kez “ittifak”, “ittifak olan sınıflar (işçi ve köylüler) ise düşman oldular. “İttifak” ve düşman değişince, ilerencilik-gericilik de yer değiştirdi. Burjuvazi ile proletarya arasındaki mücadele sınıf mücadelesinin ana eksenini olunca, kapitalizm hâlâ feodalizme göre ileri bir tarihsel-toplumsal formasyon olarak kalsa da, burjuvazi ilerici tüm karakterini yitirerek gericileşti.

Kapitalizmin emperyalizm aşamasında burjuvaziye ilerencilik atfeden görüşün en kaba biçimi, ilerencilik, kapitalizmin proletaryayı da geliştirdiği teziyle açıklanmasıdır. Bu tez TKP 10 Eylül Bakü kongresi kararlarında şöyle formüle edildi: *“Anadolu’da devam eden milli inkılap hareketinin (Kemalist hareket kastediliyor-y) umum dünya emperyalizmine karşı mücadelesiyle bütün dünya proletarya hareketine yardım ettiğine kaniiz. Bu milli hareketin memleket dahilinde inkişafı (gelişmesi), derinleşmesi sınıf şuurunun meydana gelmesine ve yarınki içtimai (toplumsal) inkılabına müsait bir muhit hazırlayacağı muhakkaktır.”*

İşçi sınıfını geliştirmesi için kapitalizmin bir desteğe hele hele komünistlerin desteğine hiç ihtiyacı yoktur. Kapitalizm işçi olmadan, onun artı emeğine el koymadan var olamayacağı gibi işçi sınıfını geliştirmeden de varlığını sürdüremez. İşçi sınıfının varlığı ve gelişimi burjuvazinin ilerici-gericiliğiyle değil, sermayenin hareket yasalarıyla bağlantılıdır ve sınıfların, insanların ve siyasi hareketlerin istencinden bağımsız olarak işler. Kapitalizmin dünya egemenliği çağında işçi sınıfının güçlülüğü, ya da güçsüzlüğünü işçilerin sayısı ile açıklamak, güçsüzlüğü burjuva kuyrukçuluğunu örtmek için bir incir yaprağı olarak kullanmaktır. Evet 1920’lerde işçi sınıfı hem sayı hem de nitelik olarak güçsüzdü. Ancak güç, sayıdan çok nitelikle ilgilidir. Sayılar ancak bilinç ve örgütlenişle buluşurlarsa terazinin kefesinde bir ağırlık teşkil ederler. Başka türlü işçi sayısının 2,5 milyon olduğu koskoca bir imparatorlukta Bolşevik devrimin gerçekleştirilmesi nasıl açıklanabilir?

Yukardaki alıntı üçüncü önemli noktaya işaret ediyor. Alıntudan da anlaşılacağı gibi 1908’de ilerici olan burjuvazi 1920’de bu niteliğine bir yenisini ekleyerek, hem de dünya emperyalizmine karşı savaşım vererek, anti-emperyalistliğe terfi ediyor.

Anti-emperyalist burjuva fikrinin sırrı “milli burjuvazi” kavramında yatıyor. “Milli burjuvazi” kavramının ardında ise sınıf mücadelesiyle pazar mücadelesinin birbirine karıştırılması vardır. Pazar kavgası yani rekabet, sermaye hareketinin olmazsa olmazlarından. Sermaye başka sermayeler olmadan var olamayacağı gibi, onlarla rekabet içinde olmadan da var olamaz. Burjuvazi arasındaki pazar kavgası, milli ya da milli olmayanlar arasındaki bir kavga değil, rekabete dayalı ekonomik temelli, siyasi, asker, diplomatik vb. çatışmalı, uzlaşmalı, bir güç kavgasıdır. Güçsüz kapitalist devletlerin güçlü olanlara bağımlılığı (emperyalizm) bu güç ilişkisi üzerinden gerçeklik kazanır. Sistemin uluslararası örgütlenmesini belirleyen de bu güç ilişkisidir. Bu yüzden emperyalist dönemde birbirinden ve sistemden yalıtık kapitalist devletler var olamayacağı gibi, milli ve anti-emperyalist burjuvazi de var olamaz. Ancak bu durum kapitalistler arasında olduğu gibi, kapitalist devletler arasında da rekabet ve rekabetten doğan bir çatışmanın var olmayacağı anlamına gelmez.

Bu belirlemelerin ışığında yeniden 1919’ların Türkiye’sine dönersek;

Belirgin özellikleri gericilik, uzlaşmacılık, bağımlılık ve şoven bir ulusçuluk olan burjuva devrimin anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketi olarak nitelenmesi tam bir paradokstur. Üstelik ikili bir paradokstur. Birincisi, kendisi ulusal kurtuluş mücadelelerine karşı olan ve onları ezen bir hareket ulusal hareket olarak nitelendirilemez; ikincisi, emperyalist çağda kapitalist egemenliği öngören bir hareket anti-emperyalist olamaz. Bu paradoksun hâlâ sosyalizm etiketi altında kabul ediliyor olması ise burjuva ideolojisinin, Kemalizm’in gücüdür.

Bu yanılığın temelinde işgale karşı mücadeleyle, anti-emperyalist mücadelenin birbirine karıştırılması vardır. Burjuvazi önderliğinde sömürgecilğe, işgal ve ilhaka karşı siyasal bağımsızlıkçı hareketler, niteliklerine bakılmaksızın, yani hangi sınıfsal zemine dayandıklarına bakılmaksızın doğrudan anti-emperyalist olarak nitelenebilirler. Anti-emperyalist hareket, burjuvazinin yerel ve uluslararası iktidarına yönelik harekettir. Burjuvazi arasında bir post kavgası değil, bir sınıf mücadelesidir ve en başta da emperyalist bağımlılığın taşıyıcısı olan sınıfa, burjuvaziye yöneliktir.

TKP vasıtasıyla Türkiye devrimci hareketine taşınan bu kavramlar etrafında daha sonra dört başı mamur aşamalı devrim teorileri geliştirildi. 60’lı yıllarda farklı devrimci gruplar tarafından farklı kavramlarla

(milli, ulusal, demokratik, demokratik halk vb.) ifade edilen bu teorilerin temel dayanak noktasını burjuva devrimin toprak sorunu, ulusal sorun v.b sorunları çözmediği öne sürülerek “Türkiye’de demokratik devrimin tamamlanmadığı” tezi oluşturdu. Bu tez zaman içinde (özellikle kimi feodal kalıntıların sürece bağlı tasfiyesi gerçekleştikçe) biçim değiştirerek, Türkiye’nin yarı feodal bir ülke olduğu, iktidarın da burjuvazi ve feodaller arasında paylaşıldığı tezine evrildi. Bu tezin bugüne kalan en son ve güçlü versiyonunu ise Kürt sorununun çözülmediği dayanağı oluşturuyor. Bu tezlerin hangi biçimi ele alınırsa alınsın, hepsinin çıkış noktası iktidar sorunu değil, eski toplumdaki devralınan ve çözülemeyen bakiye sorunlardır. Egemen mantık ise bu sorunların ancak demokratik devrimle çözüleceğidir. Bunların örneğin son versiyonunun dayandığı ulusal sorunun ve kalmışsa diğer bakiye sorunların neden Sovyet Rusya’daki gibi proletarya diktatörlüğü altında çözülemeyeceği bir muamma olarak kalıyor.

Hal böyle olunca Lenin’in “kehaneti” gerçekleşiyor. *“Her devrimin temel sorunu, iktidar sorunu”* çözülemiyor, *“Bu sorun aydınlatılmadıkça”* da *“devrimde kendi rolünü bilinçli bir biçimde oynamak ve hele devrimi yönetmek söz konusu”* olamıyor.

Feodalizmle aynı temel üzerinde (üretim araçlarının özel mülkiyeti) yükselen burjuva sınıf egemenliğinin feodal yapılardan bir anda kurtulması -hele bu iktidar tarihsel olarak feodal sınıflarla uzlaşmaya mahkumsa- olanaklı değildir. Burjuva iktidarın bu tarihsel koşullarda feodal sınıfla ittifakı – feodal kurumları olduğu gibi devralması ve başlangıçta büyük ölçüde onlara dayanması – burjuvazinin sınıf iktidarını feodal sınıfla paylaştığının değil, işçi sınıfının tarihin sahnesinde yer aldığı bir durumda burjuvazinin sınıf egemenliğini kurmanın ve bu egemenliği korumanın başka yolu olmadığını kanıttır.

Bu ittifaka dayanarak çok sınıflı bir iktidar yapısından söz etmek (tarihte böyle durumlar istisnai ve ancak çok geçici bir durum olarak var olabilirler) tarihsel gelişmeyi ve bu gelişme içinde burjuva devrimlerin kaçınılmaz kaderini anlayamamaktır.

Farklı sınıfların (feodal sınıf, burjuvazi, işçi sınıfı ve köylülük) tarih sahnesinde ve iktidar mücadelesinde yer aldığı koşullarda iktidara yükselen hiçbir sınıfın iktidarı saf olamaz. İttifak kaçınılmaz olduğu sürece, iktidara yükselen sınıf ittifak kurduğu sınıfa, bu ittifaka gereksinim duyduğu ölçüde ödünler verir. Ama bu durum hiçbir zaman iktidarın bir sınıflar koalisyonu olduğu anlamına gelmez. Kapitalizm ne ölçüde ge-

lişmiş olursa olsun, işçi sınıfı ve burjuvaziden oluşan “saf” kapitalizm olamayacağı gibi, “saf” proleter devrim de yoktur. Sınıf mücadelesinde egemen sınıfa karşı ezilen sınıflar arasında önderliğe dayalı bir sınıfsal ittifak hem teorik hem de pratik olarak mümkün ve zorunludur. Ama bu sınıfsal ittifak bir sınıfın iktidarını ittifak yaptığı sınıflarla paylaştığı anlamına gelmez. Devlet egemen sınıfın baskı aygıtıdır, devlet iktidarı paylaşamaz.

Türk burjuvazisi hem iktidarı almada, hem de onu korumada feodal sınıfla bir ittifaka girmiştir. Bir “zorunlu” ittifak için burjuvazinin ödediği bir bedel vardır, ama onun yoluyla kazandığı, kendi sınıf egemenliğidir. Mevcut durumdaki bu değişme (iktidarın feodal sınıftan burjuvaziye geçmesi) sınıf savaşımının eskisinden farklı yeni koşullarda ve yeni bir nitelikte yürütülmesi zorunluluğunu ortaya koyar. Artık işçi sınıfının yürütmesi gereken savaşım (iktidar savaşımı) feodal gericiliğe karşı ve burjuva demokratik içerikli değil, iktidardaki burjuvaziye karşı ve bu anlamda da işçi sınıfının öznel durumundan bağımsız olarak, nesnel olarak sosyalist içerikli bir savaşım olmak zorundadır.

İktidardaki sınıf feodal bir sınıf olduğu müddetçe, kapitalizmin gelişme düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun (elbette feodal yönetim altında kapitalizm yüksek bir gelişme düzeyi tutturamaz) toplumsal gelişmenin önündeki nesnel devrimci adım burjuva demokratik devrimdir. Yine aynı şekilde, iktidardaki sınıf burjuva olduğu sürece, kapitalizmin gelişme düzeyi ne kadar düşük olursa olsun, geçmişin kalıntılarının bu yeni toplumsal düzen – kapitalizm – içindeki ağırlıkları ne olursa olsun, toplumsal gelişmenin önündeki nesnel adım proleter devrimdir. Kapitalizmin gelişme düzeyinin düşüklüğü ve geçmişin kalıntılarının bu düzen içindeki varlığı, emek – sermaye çelişkisinin yoğunlaşması ve keskinleşme derecesi üzerinde etkide bulunur, ki bu da sınıf savaşımının daha uzun bir döneme yayılmasına ve yavaş ilerlemesine yol açar. Yani sınıf savaşımının gelişme süreci üzerinde etkide bulunur; ancak hiçbir durumda savaşımın amacını değiştirmez.

Burjuva devriminin tam ve kesin olmaması, sonuna kadar gitmemesi, önündeki devrimci görevleri çözmemesi, bu görevlerin yeni toplumsal devrim tarafından üstlenilmesine yol açar. Bu da devrimin niteliğini değil, kapsamını etkiler, kapsamını genişletir. Burjuva devriminin çözmediği sorunlara bağlı toplumsal güçler şu ya da bu ölçüde bu yeni devrimin toplumsal güçleri arasında yer alır. Tarih bugüne kadar saf devrim örnekleri sunmamış, bu durum ise hiçbir şekilde devrimlerin

niteliğini değiştirmemiştir.

Ekim devrimi sonrasında bu tez sömürge ülkeler ve kapitalizmin belli bir gelişme düzeyine rağmen feodal iktidarların hüküm sürdüğü yarı sömürge Çin ve İran vb. ülkeler dışında bir geçerlilik alanına sahip değildi. Kapitalizmin dünyanın bütününe yayılması ve eski sömürge sisteminin çökmesiyle birlikte asgari ve azami program zorunluluğu da tümüyle değilse bile büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Kaldı ki, Ekim devrimi, “demokratik devrim – sosyalist devrim” biçimindeki eski formülasyonda önemli bir değişime yol açmıştır. En başta Ekim Devrimi, dünya proletaryası ile dünya burjuvazisini karşı karşıya getirerek sosyalizm için savaşımlı, bir bütünlük içinde dünya ölçüsüne yaymıştır. Bu yeni dünya koşulları içinde, adına ne denirse denilsin (ister demokratik, ister halk demokrasisi vb.) devrimler ya emperyalist – kapitalist sistem içinde boğulmak, ya da bu çerçeveyi aşarak, açık bir sosyalist nitelik almak durumundadır. Bunun anlamı ,tek tek ülkelerin gelişmişlik düzeyinden bağımsız olarak feodal bir sınıfın iktidarda olduğu en geri bir ülkede bile seçeneğin nesnel olarak ya kapitalizm ya da sosyalizm biçiminde somutlandığıdır.

Asgari ve azami program biçimindeki ayırımı ortadan kaldıran bu yeni durumun Komintern tarafından kavranamaması ve ülkelerin gelişmişlik seviyesini (gelişmemiş, az, orta ve ileri düzeyde gelişmiş) baz alan sınıflandırmaya dayalı devrim stratejileri, dünya komünist hareketinin gelişimi üzerinde geriletici bir etkide bulunmuştur. Bu gerileme, sadece değişen duruma uymayan demokratik devrim tezini korumaktan kaynaklanmıyor. Komintern bundan da ileri giderek icat ettiği anti faşist, anti-tekel devrim ve kapitalist olmayan kalkınma yolu gibi tezlerle devrim sürecinin önünü hem teorik, hem de pratik olarak tıkamıştır. Dayandıkları bağlaşıklık politikasıyla bu tezler işçi sınıfını sosyalizmden kopararak burjuva düzenle uzlaştırmanın aracına dönüşmüştür.

*Lenin, burjuvazinin devrimde öncülüğü ele geçirmesi durumunda, çarlıkla uzlaşacağına ve bunun devrimin yarıda kalmasına, kendi görevlerini çözmesinde başarısızlığa uğramasına neden olacağına önceden dikkat çekmişti.

**Lenin, 3. Enternasyonal’in II.Kongresi’nde (19 Temmuz 1920) “kapitalist olmayan ülkelerdeki” komünist partilerinin önündeki ana

görevi, “köylü ya da emekçi Sovyetleri”ni kurmak olarak belirlemiştir. (Lenin, III. Enternasyonal Konuşmaları, Koral Yay., s. 63 – 64)

Ayrıca Lenin, Komintern’in II.Kongresi’nde (Temmuz – Ağustos 1920) yaptığı konuşmada burjuva demokratik hareket yerine, “ulusal devrimci” teriminin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Lenin, agy, s.76-77)

Dipnotlar :

1- Merkez Komitesi’nin Komünistler Birliği’ne çağrısı. Marx – Engels, Seçme Yapıtlar, Sol Yay., cilt 1, s. 218

2- Rusya’da Parti İçi Savaşımın Tarihsel Anlamı, Lenin, Tasfiyecilik Üzerine, Sol Yay., s.156

3- Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s.243

4- Lenin, İki Taktik, TKP Yay. s.12

5- Lenin, Tarım Sorunları I, Sol Yay., s.274

6- Lenin, İki Taktik, s.34

7- Lenin, age, s.61

8- Lenin, Tarım Sorunları I, Sol Yay., s.275

9- Lenin, Nisan Tezleri, Sol Yay., s.43

10- Lenin, age, s.127 – 128

11- Ekim Devrimi Dosyası , Sol yay. s. 42)

12- Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi- Sol Yay.s. 10)

13- age. s.-19-20

14- age. s.25-26

15- Sosyalizm ve Milliyetçilik- M. Tuncay- E. J. Zürcher iletişim Yay. S. 185

16- Mete Tuncay Türkiye’de Sol Akımlar - İletişim Yay. s.539

17- İstanbul Grubu’ndan Türkiye Komünist Partisine- Erden Akbulut Mete Tuncay- Sosyal Tarih Yay. s. 62

18- Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası- E. Akbulut-M. Tuncay, Sosyal Tarih Yay. s.88

19- TKP Kuruluş Kongresi-Emel Seyhan Atasoy-Meral Bayülken, Sosyal Tarih Yay. s.72

20- Haziran-Eylül 1920 Türkiye İştirakiyun Teşkilatı- Bunu işlet-Cemile Moraloğlu Kesim, Sosyal Tarih Yay. s. 7

- 21- Mete Tuncay Türkiye’de Sol Akımlar - İletişim Yay. s.565
- 22- Şefik Hüsnü- Yazı ve Konuşmalar, Kaynak Yay. s.42
- 23- İstanbul Komünist Grubu’ndan Türkiye Komünist Partisi’ne cilt-I – E. Akbulut, M. Tuncay, Sosyal Tarih Yay. s.235
- 24- Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası- E. Akbulut-M. Tuncay, Sosyal Tarih Yay. s.91
- 25- Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası- E. Akbulut-M. Tuncay, Sosyal Tarih Yay. s.160
- 26- TKP Kuruluş Kongresi Emel Seyhan Atasoy-Meral Bayülgen, Sosyal Tarih Yay. s.102
- 27- THİF – Erden Akbulut - Mete Tuncay- Sosyal Tarih Yay. s. 390

Ekim'in 100. Yılında Devrimin Güncelliği

Sinan Toprak

Komünist Manifesto 170 yıl önce yayınlandı. Aradan geçen sürede dünya, birçok değişime ve fırtınalı alt üst oluşa sahne oldu. Zikzaklı bir yol izleyen sınıf savaşımı, kimi zaman proletaryanın, kimi zaman burjuvazinin lehine sonuçlar vererek sürdü, sürüyor. Proletarya, kapitalizme karşı birçok kez başkaldırdı; zaferi ve yenilgiyi yaşadı. Bütün bu değişim ve alt üst oluş içinde “sınıflı toplumların tarihinin sınıf savaşımı tarihi olduğu” her seferinde yeniden doğrulandı.

Marx ve Engels tarihin materyalist tahlilinden hareketle proletaryanın tarihsel rolünü (kendisiyle birlikte “toplumun tümünü sömürüden, ezilmekten ve sınıf savaşlarından” kurtarması) ortaya koyduklarında; işçi sınıfı tarihin kendisine biçtiği bu rolden habersiz, burjuvazi ile ilk çatışmalara giriyordu.

1830'lu yıllarda Avrupa proletaryanın münferit birkaç çıkışına tanık olduysa da bunlar daha çok sınıfın tarihsel rolünü nasıl oynayacağı sorusuna yanıt olmaktan uzak, kendiliğinden eylemlerdi. Manifestonun yayınlandığı tarihte -Şubat 1848- işçi sınıfı ilk ciddi eylemini ortaya koydu ve Fransız proletaryasının kişiliğinde, tarihsel rolünü teoriden pratiğe aktarmanın ilk fırsatını yakaladı.

1848 Devrimi'ni gerçekleştiren proletaryaydı ama iktidara uzanan burjuvazi oldu. Savaşı barikatta kazanan işçiler, devlette kaybettiler. Tarihin determinist mantığı içinde bu durum hiç de kural dışı değildi. Ama 1848 Devrimi tarihin determinist mantığını zorlayan bir gücü ta-

rihin sahnesine çıkarıyordu.

Yenilgi ve yenilgiyle beraber sokakta elde edilen kazanımların kaybedilmesi proletaryayı, ilk ciddi eyleminde iktidar sorunu ile yüz yüze getirdi; proletarya tarihsel rolünü kavrama ve devrimcileşme yönünde ilk adımlarını attı. Barikatta dövüşmenin yetmediğini, iktidarı almanın ve iktidar için bağımsız devrimci örgütlenme ve eylemin zorunluluğunu kendi deneyimi ile öğrenmeye başladı.

1848 devrimleri ile proletaryanın tarihsel rolü sorunu, bu rolün nasıl ve hangi araçlarla oynanacağı sorununa dönüştü ve Marksist teori-pratiğin temel konusu haline geldi.

Manifestoda açıklanan tarihsel rolüne proletaryanın pratik yanıtı olarak 1848 devrimleri, ortaya çıkışı ve sonuçlarıyla sınıf savaşımında bir dönüm noktası oldu. Devrim en başta, proletarya ile burjuvazi arasında var olan ilişkiyi yeniden biçimlendirdi. Sınıf savaşımı burjuvazi ile feodal sınıf arasında bir savaşım olmaktan çıkarak, proletarya ile burjuvazi arasında iktidar savaşımının belirleyici olduğu yeni bir döneme girdi. Emek-sermaye çatışması bütün öteki çatışmaların odağına yerleşerek tarihe yön veren ana çatışma oldu. Bu, aynı zamanda burjuvazinin önderliğinde burjuva demokratik devrimler döneminin de kapanmasıdır.

1848 yenilgisi ile 1871 Paris Komünü arasındaki “sakin” dönem, sınıfların, sınıf savaşımının bu yeni düzeyine uygun ve devlet- devrim/ karşı devrim sorunu etrafında teorik, pratik hazırlıklarının sürdüğü bir dönem oldu.

Göğü fethetmiş Paris Komünü, proletaryanın iktidara yükseldiği ilk devrim olmanın yanında, onun devlet ve devrim konusundaki teorik-pratik hazırlığının yetersizliğini de ortaya koydu. Kendi devletini kurmaya girişen proletarya eserini nasıl tamamlayacağını bilemedi ve yenildi. Komünün proletaryanın tarihsel savaşımı açısından taşıdığı en önemli ders de buradadır.

Avrupa’yı sarsan Paris Komünü proletaryanın nesnel yetersizliğinden daha çok öznel yetersizliğini ortaya koydu. Merkezi iktidarı alma yönünde öyle isteksiz davrandı ki, yanı başında, başka komünlerin oluşması bile onu harekete geçiremedi. Demokrasi tutkusu onun, sınıf düşmanına karşı egemen sınıf olarak diktatörlüğünü kuracak tarzda örgütlenmesini engelledi. Kendisine karşı hazırlanan saldırıya seyirci kaldı. Proleter devletin bazı temel özelliklerini vermekle birlikte, proletaryayı devlet biçiminde örgütleyemeyerek yenilgisine katkıda bulun-

du. Komün yenilirken, devlet sorununu, çözümlenmesi gereken pratik bir görev olarak dünya işçi hareketinin gündemine soktu.

Komün neden yenildi? Bu sorunun kabul gören en yaygın yanıtı “kapitalizmin ve işçi sınıfının nesnel durumunun, bir işçi iktidarı için yeterince olgun olmadığı”dır. Bu yanıtın bir kolaycılığı yansıttığı ve soruya gerçek bir yanıt olmadığı bugün, artık kabul edilmelidir. İktidarı almaya nesnel olarak hazır olmayan bir sınıfın iktidarı alması bir rastlantı olarak değerlendirilebilir mi? Rastlantı, zorunluluğun kendini açığa vuruşunun biçimi olduğuna göre, Komün’ün rastlantı olması onun yenilgisini açıklamaya yeter mi?

Bu sorular uzatılabilir. Bizim asıl vurgulamak istediğimiz Komün’ün yenilgisinin, aranan yerde değil, proletaryanın teorik ve pratik hazırlığının yetersizliğinde, iktidara uzanan proletaryanın onu korumak ve sürdürmek için nasıl davranacağını henüz bilememesinde; buna uygun araçları henüz geliştirememesinde olduğudur. Ekim Devrimi, özünde bu soruya bir yanıttır. Proletaryanın Paris Komünü’nden çok daha olumsuz koşullarda, iktidarı koruma ve sürdürme, doğrultusunda yeni bir arayışıdır. Dünyayı iki kutba ayıran proletaryanın burjuvaziye karşı dünya ölçeğinde ilk zaferi olan Ekim Devrimi sadece Paris Komünü’nün başladığı eseri kendi koşulları içinde tamamlamak ve aşmakla kalmadı, sosyalizm ülküsüne somut bir içerik de kazandırdı.

Ekim Devrimi Rus despotizmine, uluslararası burjuva ittifaka, burjuva, küçük burjuva sosyalizmine ve Sosyal Demokrat ihanete karşı mücadele sürecinden geçerek zafere ulaştı. Rusya’yı proleter devrimin merkez üssü, Sovyet proletaryasını dünya proletaryasının öncü müfrezesi ve Bolşevik Parti’yi dünya komünist hareketinin devrimci otoriter gücü konumuna yükselten, bu çok yönlü ve çok boyutlu ideolojik, politik ve örgütsel yöneliş ve mücadeledir.

Zaferiyle dünya devrimini başlatarak kapitalizmden komünizme geçiş çağını fiili olarak açan Ekim Devrimi, sadece proletaryaya zafer kazanmanın yolunu göstermekle kalmadı, emperyalist devletler tarafından ezilen ve sömürülen milyonlarca işçi ve köylüye sömürgecilikten ve kapitalist kölelikten kurtuluş yolunu da gösterdi.

Ekim Devrimi sınıf savaşımının bütün temel sorunlarını (devlet, devrim, parti, enternasyonalizm vb) netleştirerek komünist hareketin gelişim rotasını çizdi. Bu rotada burjuva ideolojisi ve eylemini sınıf hareketine taşıyan, kapitalizmin aldatıcı görüntülerine, burjuva demok-

rasisine, burjuva devlete ilişkin eski yanlısamalara, barışçı geçiş hayallerine, kapitalizmin gelişme derecesine göre belirlenen aşamalı devrim teorilerine yer yoktu. Bugün bu yanılı ve yanlısamaların katmerleşerek geri gelmesi her ne kadar Ekim Devrimi'nin gelişim süreciyle, yenilgiyle bağlantılı olsa da doğrudan Ekim Devrimi'ne fatura edilemez.

Üstünlük, zaaf ve hatalarıyla bir bütün olan Ekim Devrimi, dünya burjuvazisi ile giriştiği savaşı kaybederken, geriye; başladığı eseri mükemmelleştirecek bir dizi ders, deneyim bıraktı. Ekim Devrimi Paris Komünü deneyimi üzerine yükseldi. Paris Komünü ve Ekim Devrimi'nin deneyimi üzerinde yükselecek olan yeni zaferler, işçi sınıfının bu iki eserini daha da mükemmelleştirecektir. Ekim Devrimi dün olduğu gibi bugün de çağ açıcı özelliği, esinlendirici gücü ve ortaya koyduğu eseriyle, insanlık için devindirici bir güç bir umut kaynağı, burjuvazi içinse büyük bir korku, ölüm habercisi olarak hep var oldu ve var olacak. O eseriyle olduğu kadar zengin deneyimiyle de proletaryaya rehberlik etmeye devam ediyor, devam edecek.

Sosyalizm Bitti mi?

Bugün dünya burjuvazisi ve yol arkadaşlarının, zafer sarhoşluğu içinde sosyalizmin bitişini ilan etmekte aceleleri vardır. Çünkü tarih karşısında güçsüz olan burjuvazi kazandığı zafere güvenebilecek durumda değildir. Burjuvazinin çok iyi kavradığı, ama 'devrimcilerin' aynı netlikte kavrayamadığı bu zaferin tarih karşısında kazanılmış bir Pirus zaferi niteliğine sahip olmasıdır. Bittiğini ilan ettikleri sosyalizme her gün küfrederek işçi sınıfını teslim almaya çalışmalarını zaferin değil, korkunun belirtisidir.

Proletarya burjuvazinin bu tür zaferine ilk kez tanık olmuyor. Paris Komünü yenilgisinden sonra da proletaryaya karşı yürütülen kanlı terörün ardından sosyalizmin bittiği, itildiği ütopya dünyasından yüzüne bir daha dönmeyeceği söylenmedi mi? Ama tüm bunlar Ekim Devrimi'ni engellemeye yetmedi. Tarihin yasası, üzeri terörle, sahte zafer çılgınlıklarıyla örtülse de dipte, derinde işlemeye devam ediyor. Kapitalizm, bir yerde söndürdüğü devrim ateşinin başka bir yerde körüklenmesine yol açmadan edemiyor.

Tarihsel yürüyüş komünizme doğrudur. Bu yürüyüşe ayak bağı olmak mümkündür ancak, tarihi durdurmak mümkün değildir. Burjuvazi bunu proletaryadan daha iyi gördüğü için, bittiğini ilan ettiği sosyaliz-

me karşı saldırısını ara vermeden sürdürüyor. Paris Komünü için söylenenlerin Ekim Devrimi için söyleniyor olmasında şaşılacak yan yoktur. Burjuvazi proletaryayı, tarihsel rolünün bitmiş olduğuna, iktidarı alarak, proletarya diktatörlüğünü kurmaya çalışmanın vazgeçilmesi gereken bir sev-da olduğunu inandırmak zorundadır. Proletarya ise yenilgiden aldığı derslerle saldırısını sürdürmek, yeniden hücum etmek, her yenilgiyi zafere dönüştürmek zorundadır.

Paris Komünü yenilgisinin asıl nedeni proleter hareketin yeterince devrimci olmamasıdır. Ekim Devrimi'nin yenilgisinin asıl nedeni ise proleter partinin devrimciliğini koruyamamasıdır. Bu iki büyük deneyim üzerine yükselecek olan proletaryanın zaferlerinin güvencesi ise devrimciliğinin sürekliliğindedir.

Sınıf savaşımında her yenilgi yenilen sınıfın saflarında bir dağınıklığa, gerilemeye, moral bozukluğuna ve umutsuzluğa, toplumda ise yenilen sınıfa karşı bir güvensizliğe, yenen sınıfın gücüne tapınmaya yol açar. Yenilen sınıf yenilginin boyutuna ve şiddetine bağlı olarak etkisizleşerek bir dönem boyunca tarih sahnesinde geri plana düşer. Sınıf savaşımı geri plana düşmüş görünür. Zaferi kazanan sınıfın eylemi tarihe yön veren tek eylem olarak öne çıkar. Ancak tüm bu görüntünün altında, derinde sınıf savaşımı sürmektedir. Tarihin durgun ve karanlık dönemlerine, sınıfların yeni hareketliliği ile birlikte fırtınalı alt üst oluş dönemleri eşlik eder.

Tarihsel yürüyüşte sıçrama -bir toplumsal sistemden diğerine geçiş- bir çırpıda olmuyor. Yeni toplumsal sistemin dünya ölçeğindeki zaferi, dünya ölçeğinde yürütülen sınıf savaşımı içinde yenilgi ve zaferlerin birbirini izlediği, birbirine eklemlendiği bütün bir tarihsel dönemi kapsıyor. Dünyanın tanıdığı en radikal burjuva devrimi olan 1789 Fransız Devrimi, tarih içinde yenilgiden zafere koşan devrimlerin, aynı yolu izleyen proleter devrimlerden önceki örneğidir. Bu anlamda 1848, 1871 yenilgileri ve 1980'li yılların sonunda resmileşen yenilgi komünizmin dünya ölçeğindeki zaferinin önceden ödenmiş bedelleridir.

Dünya proleter hareketi, Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle, tarihin en büyük yenilgisini yaşıyor. Sovyet proletaryası partiye ve devlete yabancılaşmasının yol açtığı yanılısama, uyuşukluk ve çaresizlik içinde yarattığı eserin uzun bir dönemden beri avucunun içinden kayışını seyrederken kendisiyle birlikte dünya işçi sınıfını da ağır bir yenilginin girdabına çekti. Tarih bir kez daha durgunluğun ve karanlığın egemen olduğu bir döneme girdi. Sovyet işçisi bir zamanlar Fransa ve Alman

proletaryasının kendisine devrettiği tarihsel rolü, dünya proletaryasının, başka müfrezelerine bırakarak ağır aksak, 70 yıldır başrolü oynadığı tarih sahnesinden çekildi. Proletaryanın hangi müfrezesinin bu rolü hangi biçimde üstleneceği belirsiz olsa da her yenilgiyi yeni bir zaferin kaldıracağı yapmayı çoktan öğrenmiş olan işçi sınıfının bu yenilgiyi de yeni ve ileri bir zaferin kaldıracağı yapacağına kuşku yoktur. Bunu yenilgi ile birlikte tarih bilincini kaybedenlere bir güven aşısı olur umuduyla söylemiyoruz. Olmayacağını biliyoruz. Sınıf savaşımı dönene aldirmadan ayakta kalanlarla yürür. Vurgulamak istediğimiz ‘zafer’ çılgınlıklarının tarihin yasasının yerini alamayacağı ve alamadığıdır.

Tarihte her yenilgiye ve yenilen sınıfa karşı, toplumun her katından yükselen bir salvo atışı eşlik eder. Bugün de böyle oluyor. Dünya işçi sınıfı, dünya burjuvazisinin önderliğinde çok yönlü bir saldırı ile karşı karşıyadır. Saldırının ana yönü üretim içindeki yeri ile işçi sınıfına değil, politik süreçteki devrimci yeri ve rolü ile işçi sınıfıdır. Paris Komünü’nden bu yana gelecek endişesi ile yaşayan bir sınıftan başkası beklenemez.

Saldırı güçsüzdür. Ama etkilidir. Güçsüzdür, çünkü işçi sınıfının tarihsel rolü, onun manifestoda ortaya konulmuş olmasından bağımsız olarak kapitalizmin özünde vardır. İşçi sınıfının kapitalist mülkiyet ilişkileri karşısındaki konumunu yansıtır ve nesnelir. Yok varsayılarak, yok olmuyor.

Etkilidir, çünkü tarihsel rolün nesnelliği (kapitalizmin mezar kazıcısı olmak) işçi sınıfına kendiliğinden, devrimci bir nitelik kazandırmıyor. Tersine işçi sınıfı ancak bu rolü kavradığı ve onu uygulamaya soktuğu oranda oynayabilir, işte burjuva saldırısının da etkili olduğu alan burasıdır. Amaçları tarihsel bir güç olmaktan çıkarılamayacak olan işçi sınıfının devrimci bir güç olmasının önünü tıkamaktır. Bu saldırının etkili olabildiğinin en somut örneği ise bugünkü Avrupa işçi hareketidir. Avrupa işçi hareketi bugün devrimci özne olmaktan çok uzaktır.

Tarihte hiçbir olay, onu ortaya çıkaracak maddi koşullar oluşmadan gerçekleşemez. Ancak koşulların nesnel olarak varlığı olayın otomatik oluşumunu sağlamıyor. Tarih öznesiz bir nesnelliğe sahip değildir. Mezarın nasıl kazılacağı bilmeyen bir mezar kazıcısı işini ne oranda başarırsa, tarihsel rolünü kavramamış bir proletarya da o oranda devrimci olur.

Proletaryanın tarihsel rolü kapitalist üretim ilişkileri içinde vardır.

Proletarya üretim ilişkileri içinde var olmakla birlikte tarihsel rolünü, ancak politik alanda, iktidar savaşımında oynayabilir. Bunun için proletaryanın, ona nesnel konumunun kendiliğinden sağlamadığı araçlara, devrimci teori ve partiye ihtiyacı vardır. Kapitalist üretim ilişkilerinin, içinden çıktığı toplumun bağrında gelişebilir olması, burjuvaziye daha iktidar almadan ekonomik ve politik bir güç olma olanağı sağlar. Sermaye ve ticaret bağı ona, modern anlamda olmasa da iktidar savaşımını koordine edecek bir örgütlülük ögesi kazandırır. Kapitalizm içinde bu tür olanaklardan yoksun olan proletarya, tarihsel rolünü ancak, politik örgütlenmesi aracılığı ile gerçekleştirebilir. Bu nedenle parti, proletaryanın elinde, tarihsel rolünü kavramada ve gerçekleştirmedeki tek silahtır. Lenin'in deyişiyle iktidar savaşımında proletaryanın, örgütten başka bir silahı yoktur. Tarihte hiçbir sınıf bu silaha proletarya kadar gereksinim duymamıştır. Sınıf savaşımında modern anlamda politik örgütlenmenin (parti) proletarya ile ortaya çıkmasının altında bu tarihsel gereksinme vardır.

Tarih göstermiştir ki, proletaryanın zaferi kadar yenilgisi de başka faktörlerin yanında en başta onun bilinç ve örgütlülük derecesine bağlıdır. Proletaryayı bilinçlendirerek ve örgütleyerek onun iktidar savaşımını yöneten parti, nasıl zaferin kaldıracı olursa, bunu gerçekleştiremeyen ve sürekli kılamayan parti de yenilginin aracı olmaktan kurtulamıyor. Sosyalizmin 70 yıl sonra, bugünkü çöküşünde partilerin üstlendiği rol bunun kanıtıdır.

Bugün dünya işçi hareketinin yaşadığı yenilgi kendini en başta ideolojik ve örgütsel alanda ortaya koyuyor. Marksizm'in en temel ilkerlerinin (sınıf savaşımı, proletarya enternasyonalizmi, proletarya diktatörlüğü, devrim) reddi ile birlikte örgütten kaçış, yenilginin büründüğü temel biçimlerdir.

Yenilgiden çıkış ise ilk olarak bu alanda ideolojik ve örgütsel toparlanma ile olanaklıdır.

Dünya burjuvazisinin aralıksız saldırıları altında, ideolojik güvensizlik ve örgütsel dağınıklık içerisindeki işçi hareketinin uluslararası birliğe ve örgütlülüğe gereksinmesi her zamankinden daha fazladır. Ancak işçi sınıfının güçlü ve örgütlü ulusal müfrezelerine dayanmayan uluslararası örgütlülüğün dünya işçi hareketini bugünkü kaostan kurtarmada işlevsel bir rol oynayamayacağı da açıktır. Görev açık, perspektif nettir. Tarih içinde en etkili yenilgisini yaşayan işçi hareketinin önünde çok büyük sorunlar vardır. Dünya, işçi hareketinin bugün içinde bulun-

duğu durumdan bağımsız olarak yeni bir devrimci dalganın işaretlerini veriyor. Şimdi sorun işçi hareketinin hem ulusal hem de uluslararası alanda buna yanıt verip vermeyeceğidir.

Ekim Devrimi'nin 100. Yılında 'Sosyalizmin Krizi'

Ekim Devrimi ve Sovyetler Birliği işçi sınıfının en büyük iktidar ve sosyalizm deneyimi olarak tarihte yerini aldı. Zaferi kadar yenilgisi ile de işçi sınıfını ve komünist hareketi muazzam ölçüde etkiledi. Yenilgisi ile beraber sosyalizmin kapitalizm karşısında tek alternatif oluşu kitleler nezdinde gerçekliğini yitirdi, komünist hareket bu süreçten moral olarak yenik çıktı. Ancak yenilgiyi yaratan koşullar anlaşılmadan kapitalizmin nihai zaferi safsatası da anlaşılabilir. Evet, Sovyetler Birliği, tarihin en büyük sosyalizm deneyimi olarak yenilgiye uğradı. Ancak tarihin ve toplumsal yasaların da öğrettiği gibi, hiçbir yenilginin mutlak olmadığını tarihten öğrenmemiz gerektiğini biliyoruz.

Çarlık Rusya'sı gibi geri bir ülkede zafer kazanan devrimin, ileri ülke ya da ülkelerdeki devrimlerle tamamlanamamış olması, insanlığın önceki tarihinden köklü bir kopuş olan Ekim Devrimi'nin ileriye doğru yürüyüşünü büyük ölçüde etkiledi. Devrimin eski düzenle hem içte hem de dışta yan yana var olma zorunluluğu, tarihin daha önceki hiçbir dönemde tanık olmadığı ölçüde eski ile yeni arasındaki savaşı dünyaya ölçüsünde yaygınlaştırarak keskinleştirdi.

Sovyetler Birliği bir dizi nesnel ve öznel nedene bağlı olarak yıkıldı. Biz burada bu nedenlerin sadece ikisi üzerinde duracağız. Birincisi, kapitalizm ve sosyalizmin aynı süreçteki varlığıdır. Bu, Ekim Devrimi'nin dünya devrimine büyüymesin sonucunda, tarihsel bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Böylece sosyalim kapitalizm ile birlikte aynı tarihsel süreçte yan yana var olmak gibi bir durumla karşı karşıya kalmıştır. Nasıl ki bir devlette iki ayrı sınıfın iktidarı uzun bir süre aynı anda var olamazsa, aynı şekilde sosyalizm -birçok ülkede zafer kazanmış olsa da- kendi karşıtıyla, kapitalizmle uzun süre yan yana var olmaya devam edemez. Birinden biri eninde sonunda yerini diğerine bırakmak zorunda kalır.

Kapitalizmle sosyalizmin bu yan yana var oluşu, dünya dengelerinde önemli bir değişim yaratmış olsa da dengeleri köklü bir biçimde değiştirememiş ve kapitalizm dünya çapında egemen bir sistem olmaya devam etmiştir. Bunun anlamı kapitalizmin bizzat onu yıkmış olan

sosyalizm için bir dış faktörden öteye bir iç faktör olmasıdır. Sosyalizm bütün varlığını bu egemen ilişki altında kapitalizmi etkileyerek, en çok da ondan etkilenecek sürdürmüştür. Kapitalizmden sosyalizme geçiş, proletarya diktatörlüğü altında sanayinin devletleştirilmesi ve tarımın kolektifleştirilmesiyle start alır. Ancak hem devlet mülkiyeti hem de kolektif mülkiyet; mülkiyetin ortadan kalkması değil proleter devlet altında mülkiyetin biçim değiştirmesidir. Bu biçim değişikliği altında mülkiyet ilişkisi özellikle kooperatif mülkiyette varlığını sürdürür. Buna bir de devrik burjuvaziden ve eski toplumdan kalma binlerce yıllık bir geçmişi olan mülkiyet kültürü ve alışkanlıkları –bu alışkanlıklar ancak uzun bir zaman diliminde ve ideolojik, politik, ekonomik mücadeleyle zayıflatılabilir ve en sonunda ortadan kaldırılabilir- eklendiğinde, bütün bular kapitalizmin sosyalizmin içindeki uzantıları olarak işlev görür. Egemen kapitalist sistem sosyalizmi içten içe kemiren bu “kurtları” besler ve canlı tutar.

Bu yan yana varoluşun diğer bir boyutu da komünist hareket üzerindeki etkileridir. Etrafı kapitalist devletler tarafından çevrili olan proletarya diktatörlüğü, bu devletlerle, özellikle ekonomik olmak üzere birtakım zorunlu ilişkilere (politik, diplomatik vb.) girmesi proletaryanın devlet biçiminde örgütlenmesinin sınıf mücadelesine soktuğu yeni bir ilişkidir. Muzaffer proletarya, sınıf mücadelesi içinde hem kapitalist devletlerle bir ilişki içinde, hem de onların karşıt kutbu olarak yer alır. Bu konumlanış, her ne kadar bir tezat oluşturmaya da birbirinin yerine ikame edilemez. Proletarya diktatörlüğünün, kapitalist devletlerle ilişkisi, bu devletlerin aralarındaki en küçük çelişkidenden yararlanarak sosyalizmi güçlendirmeyi amaçlar; mevcut güç dengelerine göre biçimlenir ve farklı araçlarla yürütülür. Bu yüzden sınıf mücadelesi içindeki bir sınıf partisi, mücadelesini proletarya iktidarının kapitalist ülkelerle kurduğu ilişki üzerine oturtamaz.

Ancak bu zemine oturtulan ilişki, devrimin ve sosyalizmin savunusunun yerini sosyalist devletlerin kapitalist devletler karşısındaki pozisyonunu savunmaya dönüşmeye mahkumdur. Bunun sonucu olarak da emek sermaye çelişkisinin yerine sosyalist rejimlerle kapitalist rejimlerin kavgasının alması kaçınılmaz oldu.

İkincisi değer yasası ve onun işleyişiyle ilgilidir. “Gotha Programının Eleştirisi” adlı yapıtında Marx, yeni toplumun eski toplumundan bir dizi kalıntıyı devraldığını, bu gibi kusurların “uzun ve sancılı bir doğumdan sonra kapitalist toplumdan çıkıp geldiği biçimiyle komünist

toplumun birinci aşamasında kaçınılmaz” olduğunu vurguladı.

Kapitalizmden devralınan bu kalıntıların, bencillik, mülkiyet hırsı, toplumsal önyargılar, alışkanlıklar vb. dâhil en önemlisi kapitalizmin meta üretiminin dayandığı değer yasasıdır. Komünist toplumun bu ilk evresinde işgücü de dahil ürünler meta özelliklerini korurlar. Bunun nedeni, kapitalizmden devralınan kötülüklerin yanında üretici güçlerin düşük gelişme düzeyidir. Ve değer yasası ancak üretici güçlerin gelişiminin yüksek bir aşamasında işbölümü, mülkiyet ve kafa- kol emeği arasındaki çelişkinin ortadan kalkmasıyla işlerliğini kaybeder ve “herkesten yeteneğine, herkese ihtiyacına göre” ilkesi hayata geçirilir.

Konuyla ilgili Marx’ın söyledikleri şunlardır: *“Burada kendi temelleri üzerinde gelişmiş değil, tersine kapitalist toplumdan çıkmış komünist bir toplumun söz konusudur. Dolayısıyla ekonomik, ahlaki, entelektüel olarak, her bakımdan, bağrından çıktığı eski toplumun damgasını taşır. Buna uygun olarak bireysel üretici topluma ne verdiyse onu -çıkarmalar yapıldıktan sonra- geri alır. Onun topluma verdiği bireysel emeğinin miktarıdır. ... Toplumda olan şu kadar emek verdiğini saptayan bir sertifika verir (bunda ortak fon için harcanmış olan emek düşülür) ve bu sertifika ile, toplumun tüketim maddeleri stokundan kendi emek miktarına eşit mahiyette bir miktar alır. Topluma bir biçimde sunmuş olduğu emek miktarını başka bir biçimde ondan geri alır.*

Besbelli ki burada meta değişimini –bu, eşit değerlerin değişimi olduğu ölçüde- düzenleyen ilke işlemektedir, içerik ve biçim değişmiştir, çünkü yeni koşullarda, kimseye emeğinden başka bir şey sunamadığı gibi, bireylerin mülkiyetine bireysel tüketim maddelerinden başka hiçbir şey de geçemez. Ama bu maddelerin bireysel üreticiler arasında bölüşümünü yöneten ilke, eşdeğer metaların değişimini yöneten ilkeyle aynıdır. Bir biçimdeki belirli bir miktar emek, başka bir biçimdeki aynı miktar emekle değişir.

Dolayısıyla burada, eşdeğerlerin değişimi meta değişiminde yalnızca ortalama olarak var olup, bireysel durumda var olmadığından, ilke ile pratik artık çalışmamakla birlikte, eşit hak hala –ilke olarak- burjuva bir haktır.”

Marx, ortak fon için; üretici güçlerin geliştirilmesi, kazalar, doğal afetler, yönetim giderleri, eğitim, sağlık giderleri ve çalışamayanlara gereken miktar için kesintiler yapıldıktan sonra geri kalanın üreticiler arasında herkesten katkısına göre dağıtılacağını vurgular. Değer

yasasının işleyişi toplumsal fonun kapsamı dışındaki alanda varlığını sürdürür. Bu fon yukarıda belirtilen kesintiler dışında, üreticinin geçim araçlarını kapsayarak biçimde ne kadar genişlerse değer yasasının işleyiş alanı o kadar daralır ve değer yasasının kapitalist ilişkileri besleme ve yeşertme alanı daralır. Değer yasasının işleyiş alanının daraltılması ve ortadan kaldırılması daha önce de belirtildiği gibi emeğin üretkenliğinin artışı, dolayısıyla üretici güçlerin gelişmesiyle bağlantılıdır. Ve proletarya diktatörlüğü bunu her adımda dikkate alan bir politika izlemek zorundadır. Başlangıçta iç savaşta tahrip olmuş bir ekonomiyle işe başlamak zorunda kalan Sovyet iktidarı gerek emeğin üretkenliğinin düşüklüğü gerekse, işçi sınıfıyla köylülüğün bozulan ittifakını yeniden sağlamak için, değer yasasının işlerlik alanını, “Yeni Ekonomik Politika”yla (NEP) genişletmek zorunda kaldı. 1930’lu yıllarda NEP yürürlükten kaldırılarak değer yasanın işlerlik alanı önemli ölçüde daraltılsa da özellikle 2. Emperyalist Savaş’ın bitiminin ardından sosyalizmin demokratikleştirilmesi adı altında, 1950 ve 60’lı yıllarda yapılan ekonomik reformlarla yasanın işlerlik alanı genişletildi. Tarımda ailelere yeni topraklar tahsis edildi, küçük işletmelerde çalıştırılmasına izin verilen işçi sayısı artırıldı. Bunun kaçınılmaz sonucu meta pazarının genişlemesi ve legal pazarın yanında kara bir meta pazarının giderek büyümesi oldu. Sonuç, kapitalist alt yapının gelişip güçlenmesi oldu.

Bu temelde sermaye hareketinin bütün kavramları, değer, kâr, ücret, fiyat, mülkiyet, miras, pazar vb. içerikleri ve içerdikleri yabancılaşmayla birlikte sosyalist kuruculuğa taşındı. Sosyalist merkezi planlama gevşetildi, küçük mülkiyetin ve meta pazarının önü açılarak, kapitalist gelişmenin temel biçimi sosyalist ekonomiye sokuldu.

Ekonomik alandaki bu geri gerileme, emperyalist kuşatma ile birlikte yol aldı. 2. Paylaşım Savaşı’nda büyük bir dirençle zafer kazanmış olsa da, yıpranmış olan Sovyetler Birliği, emperyalist kuşatmayı ideolojik ve siyasal bir geri çekilişle karşıladı. Kendi varlığını kabul etmek koşuluyla karşı tarafın varlığını kabul etme anlamına gelen “barış içinde bir arada yaşama” politikasına geri çekildi. “Tek ülkede sosyalizmin zaferi”nin değişen koşullara uyarlanan bir versiyonu olan bu politikanın sınıf mücadelesi üzerindeki etkilerinden biri, mevcut statükonun onanması, diğeri ise bu mücadelenin emek – sermaye çatışması ekseninden, devrimden kopartılarak “iki sistem arasındaki ekonomik yarışa” indirgenmesi oldu.

Bütün bu tablodan çıkarılacak esas sonuç; sosyalizmin mutlak zafe-rinin ancak sosyalist toplumsal ilişkilerin tüm dünyada hakim ilişki ha-line dönüşmesiyle gerçekleşebileceğidir: yani dünya devrimiyle. Dünya devriminden kastedilen tüm ülkelerde aynı anda bir devrim yaşanması değil, devrimin başladığı noktadan taşması, farklı ülkelerin kapitalist iktidarlarını hedeflemesidir. Aksi taktirde hem emperyalist abluka hem kapitalist ilişkilerin tasfiye edilememesi sorunu sosyalizm kuruculuğu-nu temelde, olumsuz etkileyecektir.

Yaşananlar, sosyalizmin öznel-nesnel şartlar doğrultusunda yenil-mesi her ne kadar sosyalizmi tarihin raflarına kaldırmadıysa da komü-nist hareket için örgütsel, politik ve ideolojik bir kriz yaratarak tarih sahnesinden çekildiği görmezden gelinemeyecek bir gerçektir.

Bugün dünya komünist hareketi Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla netleşen dağınık, örgütsüz ve yenik durumu taşımaktadır. Yenilgi üç temel noktaya dayanmaktadır. Ancak esasını ideolojik yenilgi oluşturmaktadır. Marksizm'in dünya işçi hareketi için esas kılavuz olmaktan çıkıp çok yönlü burjuva saldırı altına alınması saldırının odağını teşkil etmektedir. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte anti-Marksist tez-ler; 21.yüzyıl sosyalizmi, emek-sermeye çatışması yerine çokluk-imparatorluk çatışması, komünizme devrimsiz gidiş gibi safsatalarda vücut buldu.

İdeolojik saldırının dayandığı tezlerin esasını devrimin, partinin ve proletarya diktatörlüğünün reddi oluşturuyordu. Bugün dünya komü-nist hareketi, ideolojik alanda bu saldırıyı püskürtmek, Marksist Leni-nist eylem kılavuzunun en önemli unsurlarını, devrimi, partiyi ve işçi sınıfının devletini savunmak zorundadır.

Yenilginin ikinci noktası siyasal olarak kendini gösterdi. Her ne ka-dar Sovyetler Birliği çözülüş sürecinde, özellikle 1980lerin ikinci yarısında, sosyalizmden git gide uzaklaşmış olsa da işçi sınıfının uluslara-rası alandaki kazanımları, çürümeye yüz tutmuş olsa da, işçi sınıfının bir devlet iktidarına sahip oluşu, sosyalizmin tüm dünyada, sosyalist devletler eliyle propagandasının yapılması; siyasal olarak komünist harekete önemli bir güç teşkil ediyordu. Komünist hareket bu gücü Sovyetler Birliği'nin resmi iflasıyla birlikte büyük ölçüde yitirdi. Po-litik yenilgi ancak politik silahın, partinin yeniden ayağa kaldırılması ve onun devrimci siyaseti ile aşılabacaktır. Yenilginin örgütsel boyutu da burada karşımıza çıkıyor.

Komünist hareket uzun süredir, özellikle uluslararası çapta, komünist devrimci bir önderliğin yokluğuyla boğuşuyor. Bu yokluk, devrimci parti eksikliği, salt devrimin ve devrimci siyasetin ihtiyaçlarını karşılayacak bir araç olmanın ötesinde; komünizme gidişin mutlak aracıdır. Ekim Devrimi ve Sovyet deneyiminde de gördüğümüz gibi parti, devrimin olduğu kadar, sosyalizmin de en önemli aracıdır. Bu aracın; hem SBKP içindeki yozlaşma hem dünyadaki komünist partilerin birbirleriyle rekabeti (ÇKP-SBKP gibi) sonucuyla epeydir zedelendiği ve sosyalist devletlerin yıkılışıyla fiili olarak ortadan kalktığı üstü örtüle-meyecek bir gerçek.

Bugün ideolojik ve politik alandaki yenilgi dünyadaki komünistlerin tek tek ideolojik mücadelesiyle değil, ancak devrimci bir partinin müdahalesiyle aşılabılır. Bu yüzden yenilgi koşullarını ortadan kaldıracak, durumu işçi sınıfı ve sosyalizm lehine çevirecek olan esas güç; ideolojik, politik ve pratik müdahaleleriyle devrimci öncü partidir. Yenilgi ancak komünistlerin ulusal ve uluslararası çapta kendini Marksist Leninist eylem kılavuzu ile donatmış devrimci partiyi yaratması ile aşılabılır.

Sosyalizmin bugünkü krizi esasen bu yenilgi koşullarının sonucudur. Yenilgiyi tarihsel bağlamdan, nesnel/öznel şartlardan bağımsız gibi düşünmek, yenilginin aşılmaz olduğunu varsaymak devrimin ve sosyalizmin reddini doğuracaktır.

Sovyet sosyalizminin yenilgiye uğramış olması, bilimsel sosyalizmin de yenilgiye uğramış sayılmayacağını artık gözler önüne sermiştir. Ancak Sovyetler Birliği'nde yaşanan sosyo-ekonomik ve politik ilişkiler alanındaki bunalımlar tekrar tekrar değerlendirilmesi, üzerinde konuşulması gereken bir alan olarak önemini korumaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci "kişi kültü", sosyalist kültürün yaratılamamış olması gibi kavramlar üzerinden açıklanabilir olmaktan uzaktır. Bu dağılma süreci çok daha kapsamlı, çok daha politikleşmiş sorular sormayı gerektirir.

Devrimin Güncelliği

Bütün bu yenilgi koşullarından çıkarılacak sonuç sosyalizmin iflası, kapitalizmin zaferi değildir. Bilakis, devrim ve sosyalizmin tüm dünyadaki şartları hiç olmadığı kadar olgunlaşmıştır. Üretici güçlerdeki gelişimin komünizmin maddi önkoşulu olarak muazzam gelişimine tanıklık etmekteyiz. Bu anlamıyla kapitalist ilişkilerin nüfuz etmediği tek bir

alan kalmayan günümüz dünyasında, üretim ilişkilerinin sosyalizm için uygun olup olmadığını tartışma konusu yapmayacağız. Üretici güçlerin gelişim seyri bize sunduğu tek gerçek; komünizm için uygun şartların, maddi zeminde, tüm dünya için varlık teşkil ettiği gerçektir.

Diğer açıdan kapitalizmin sosyalizm karşısında mutlak zaferinin ilan edilmesinin üzerinden 20 yıl bile geçmeden yeni bir uluslararası ekonomik krizle karşılaşması, bu krizin siyasal krize dönüşmesi ve bugüne geldiğinde kendini yeni bir paylaşım savaşı olarak dayatması; sosyalizmin yenilgisinin değil, tam tersine, kapitalizmin ömrünü doldurduğunun göstergesidir.

Kapitalizm, sosyalizm karşısındaki zaferini ilan ettiğinden beri ne krizleri tükendi ne de krizleri savaş ve saldırganlıkla aşma çabası. Bugün dünyadaki gelişmeler bize iki olgunun net bir biçimde ortaya çıktığını göstermektedir; kriz ve savaş. İşçi sınıfı ve emekçi yığınlar için esasen yoksulluk ve ölüm demek olan bu iki olgu, emperyalist kapitalizmin üzerini örtemeyeceği ölçüde tüm dünyaya yayılmaktadır.

Dünya, üzerinden 100 yıl geçmiş olmasına rağmen Ekim Devrimi'nin ortaya çıktığı koşulların bir benzerini yaşamaktadır. Siyasal krizle bütünleşen ekonomik kriz, krizin yarattığı koşullarda yeni pazar ve paylaşım arayışları, emperyalistler arasında ayyuka çıkan çatışma; bütün bunlar emperyalistler arasında yeni bir paylaşım savaşının öngününde olduğumuzu gösteriyor. Emperyalist kapitalizm halen 2008 Krizi'ni aşabilmiş değil, bütün yaptığı ise krizin etkilerini yok etmek değil, ötelemek. Ancak bu kriz, bugünkü tablonun da bize sunduğu üzre ancak yeni bir savaş ile çözülebilir. Çünkü kriz salt iktisadi boyutta değildir, buna emperyalizmin hegemonya krizi de eşlik etmektedir.

Savaş olgusu beraberinde şovenizmi getirir. Şoven duyguların yükselmesi savaş koşullarında kitle mobilizasyonunu, kapitalist devletlerin bir bütün olarak savaşa güçlü vaziyette girmesini sağlar. Ancak bu geçici bir olgudur. Savaşın yarattığı yıkım ve tahribat kitlelerde yükselen şoven duyguları yerle bir edecektir. Bunu bize en iyi 1917'de Rusya proletaryası göstermiştir. Bu yüzden, bugün dünyada yükselen sağcı, gerici dalganın Türkiye'ye has olmadığını ve geçici olduğunu iyi görmek gerekiyor. Aynı şekilde burjuva siyasetin tüm dünyada tekleşerek yeniden dizayn edilmesi bu sürecin getirdiği bir durumdur. Burjuva demokrasinin kurumlarını askıya alarak devletlerini yeniden şekillendiren burjuvazinin bu çabası içinden geçtiği krizle doğrudan ilişkilidir. OHAL rejimleri, ırkçı, sağcı hükümetlerin yükselişi, yasaların devrimci

kalkışmalar karşısında yeniden şekillenmesi; bunlar esasen kapitalizmin bugünkü bunalımının devlet örgütlenmesi düzeyinde aşılma çabasının bir parçasıdır.

Yeni bir genel savaş yeni bir devrimci kriz demektir. Sermayenin kendi iç çelişkilerinin, rekabetin ve kapitalist krizin yarattığı bunalım aynı zamanda toplumsal bir bunalım, toplumsal bir arayıştır. Yönetenlerin yönetememesi, yönetilenlerin durumlarından memnun olmayışı; işte kapitalist krizin yaratacağı mutlak sonuç bu. Bugün dünyadaki işçi ve emekçi yığınlar hem krizin yükünü üstlenmekte hem de kapitalist devletlerce savaşa sürüklenmektedir.

Bütün bunların yanında siyasal arenada işçi sınıfını göremeyenleri, devrimin öznesinin bu süreçte ortada olmadığını iddia edenleri son döneme kısaca bakmaya davet ediyoruz. Türkiye, Brezilya gibi kritik ülkelerde meydana gelen ayaklanmalar; emperyalizm tarafından boğulmuş olsa da 2010'lu yılların başında Arap coğrafyasında meydana gelen kalkışma; düzen içine sıkışıp kalsa da emperyalist devletlere karşı kitlesel tepkiler, eylemler; her gün dünyanın dört bir yanında ardı arkası kesilmeyen -ama merkezileştirilemeyen, devrimcileşemeyen- işçi eylemleri ve grevler; bize tarihin devrimci öznesini gösteriyor.

Bugün, devrimin güncelliği ışığında esas sorun işçi ve emekçi kitlelerin siyaset sahnesinden çekilmiş olması değil; onların siyaset sahnesinde devrimci bir özne olarak var edecek önderliğin yaratılmasındadır. Devrimin nesnel olarak güncelliğini gösterdiği günümüzde komünistlerin temel görevi, var olan kendiliğinden eylemlilikleri tek bir hedefe yoğunlaştıracak devrimci öncü müfrezeyi örgütlemektir.

Yeni bir devrimci bunalımın öngününde olan kapitalizm kendiliğinden yıkılmayacaksa, bugünkü iş; komünist öncü gücün devrimci perspektifle yeniden örgütlenmesidir.

Kadro, Parti, Devrim

*İktidar savaşında proletaryanın,
örgütten başka bir silahı yoktur.*

Lenin

Ali Gündüz

Kadro, parti ve devrim arasındaki ilişki, devrimin siyasal ordusunun belkemiğini oluşturur ve bir zincirin birbirine bağlı halkalarıdır. Bu halkalar kağıt üzerindeki gibi şematik bir ilişkiyi değil, birbirini koşullayan, etkileyen, besleyip büyüten dinamik bir ilişkiyi bağrında taşımak zorundadır.

Devrimci kadro içinde bulunduğu örgütün bir temsilidir, onun özelliklerini taşır. Liberal bir örgütlenme liberal bir kadro yaratırken devrimci bir örgüt devrimci bir kadro yaratır. Yani liberal, gevşek, reformcu bir kadro toplamı devrimci bir örgüt yaratamaz. Devrimci örgüt ancak devrimci kadroların birliği ile yaratılabilir.

Devrimci kadroların örgütü, Lenin'in deyişiyle "devrimciler örgütü," devrim olgusu ile mutlak, kopmaz bir ilişkiye sahiptir. Sınıflar mücadelesi tarihinin öğrettiği gibi kendiliğinden eylem, sınıf hareketini -bütün coşkunluğu ve enerjisine rağmen- devrime ve iktidara taşımaya yetmiyor. Ancak müstakbel iktidar sahibi sınıfın devrimci-öncü örgütü devrimi ve siyasal iktidarın ele geçirilmesini sağlayabilir. Kapitalizmde, kuşkusuz, bahsettiğimiz devrimci öncü işçi sınıfının komünist partisisidir.

Öyle ise, kadro; bir yanıyla devrimci kadroların birliği anlamına gelen, aynı zamanda yeni devrimci kadrolar yaratmanın en önemli aracı olan, komünist parti; ve proleter devrim arasında -şematik değil- diyalektik, tarihsel ve zorunlu bir ilişki vardır. Bu ilişki var oluşu itibariyle

nesnel bir olgu olsa da bu ilişkinin hayatta karşılık bulması komünistlerin işidir.

Partinin Zorunluluğu

Her sınıf, kendi iktidarını yaratmak için öncü bir güce ihtiyaç duyar. Bu gücün kapitalizmdeki adı partidir. Devrimci parti, sınıf savaşında işçi sınıfının siyasal ordusudur. Eğer sınıf savaşından söz ediyorsak, bu savaşın ordusuz yürümeyeceğini göz ardı edemeyiz.

Kapitalizmden komünizme geçiş ile parti arasında bir zorunluluk ilişkisi vardır. Devrimin gerçekleşmesi proletarya diktatörlüğünün kurulması, sınıfsız topluma geçiş, bütün bu süreç partisiz olarak var olmaz. Bu durum Marksist teori içindeki partinin yeri ve rolünü belirler; bu rol basitçe bir araç olmaktan öte, sınıf mücadelesi pratiğiyle de kanıtlanan bir sine qua non*dur.

Proletarya, parti biçiminde bir örgütlenmeye ulaşmadan siyaset yürütemeyeceği gibi, kendi kurtuluşunun yolunu da açamaz. Devrimci parti sınıfın siyasal varoluşunun biçimidir, “parçalanmış işçi sınıfı, bir hiçtir.” Tarih boyunca burjuvazinin bütün saldırılarının sivri ucunu devrimci partiye yöneltmesinin, işçi sınıfını bu zorunluluktan vazgeçirmeye çalışmasının temel nedeni budur. Marksizm’in ağır saldırı altında olduğu günümüz dünyasında “bürokrasi, hiyerarşi, sekterlik” gibi gerekçelerle devrimci parti olgusuna saldırılması; yatay, gevşek, reformcu ve liberal örgütlenmelerin bizzat burjuvazi tarafından desteklenmesi tam olarak devrimci partinin öneminin göstergesidir.

İşçi sınıfının devrim ve komünizm gayesine erişmesi için mutlak araç olan parti, aynı zamanda, işçilerin siyasal birliğini, yani işçilerin bir sınıf olarak hareket etme kabiliyetinin de sağlayıcısıdır.

Marx ve Engels parti konusundaki tutumu Paris Komünü deneyiminin hemen ardından şöyle açıklıyordu:

“...Proletarya mülk sahibi sınıfların kolektif gücüne karşı mücadelesinde, ancak mülk sahibi sınıflar tarafından kurulmuş eski partiler karşısında ayrı bir siyasal parti haline gelirse, bir sınıf olarak davranabilir.

Proletaryanın siyasal bir parti haline gelmesi, toplumsal devrimin ve onun nihai hedefinin, sınıfların kaldırılmasının, zaferinin güvence altına alınması için vazgeçilmezdir.

İşçi sınıfının, iktisadi mücadele ile zaten sağlanmış olan güçbirliği,

bu sınıfın elinde, kendisini sömürenlerin siyasal iktidarına karşı mücadelesinde de bir manivela olmalıdır.” (Marx-Engels: Seçme Yapıtlar, Cilt:2, s: 347-348, Sol Yayınları, 1977).

Parti, sınıf mücadelesinde işçi sınıfının kapitalist iktidara karşı manivelası olmalıdır. Bu parti bütün sınıflardan bağımsız, devrim hedefine odaklanmış, bilimsel komünizm öğretisi ile yetkinleşmiş bir parti olmak zorundadır.

Yine Engels, Enternasyonal’in Londra Konferansı’nda (21 Eylül 1871) yaptığı konuşmada partinin bağımsızlığı ve parti-devrim ilişkisine ilişkin görüşlerini söyle dile getiriyordu: *“Ama devrim siyasetin en üst işidir; devrimi kim istiyorsa onun aracını da, yani devrimi hazırlayan işçileri devrim için eğiten siyasal eylemi de istemek zorundadır... Ancak yapılması gereken işçi siyasetidir, işçi partisinin herhangi bir burjuva partisinin kuyruğu olarak değil, ama kendi amacı, kendine özgü siyaseti olan bağımsız bir parti olarak kurulması gerekir.” (Marx, Engels, Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yayınlar s. 62).*

Buradan kalkarak, muzaffer Bolşevik Partisi’ne ve onun devrimci niteliğine, bu partinin ve devrimin önderi Lenin’e göz atmakta fayda görüyoruz. Lenin 1900lerin başında Rusya’daki sınıflar mücadelesine ve komünistlerin önündeki görevlere dönük olarak kaleme aldığı Hareketimizin Acil Görevleri broşüründe şöyle yazıyor: *“Başlıca ve temel görevimiz işçi sınıfının siyasal gelişmesini ve siyasi örgütlenmesini sağlamaktır. Bu görevi arka plana iten, tüm özel görevleri ve tek tek mücadele yöntemlerini ona bağlı kılmayı reddedenler, yanlış bir yol izlemektedirler ve harekete ciddi zarar vermektedirler.*

... Bu koşuldan, Rusya Sosyal-Demokrasisi’nin yerine getirmesi gereken görev proletarya kitlelerini sosyalizm düşünceleriyle ve siyasi bilinçle aşılacak ve kendiliğinden işçi sınıfı hareketi ile kopmazcasına bağlı devrimci bir partiyi örgütleme- yükselir.”

Bilinç; körlüğü ve körce yürüyüşü ortadan kaldırmak içindir. Bugün körce yürüyüş sürmektedir. 1900lerin başındaki dünyadan çok uzak ve farklı bir dönemde değiliz. Kapitalizmin krizi tüm dünyayı sarıyor, devrimci akımlar saldırıya uğruyor, işçi sınıfının siyasal birliği ve parti fikri aşındırılmaya çalışılıyor. İşçi sınıfının siyasal gelişimi ve örgütlenmesi bugün de komünist hareketin en önemli işi olarak karşımızda duruyor. Komünist hareket ise çok parçalı, dağınık ve örgütsüz halini koruyor.

Meseleyi basitleştirelim. Kapitalizm koşullarında, burjuvazi elinde-

ki devlet aygıtı ile muazzam bir örgütlülüğe erişmiş vaziyettedir. Bu örgütlülük onun işçi sınıfı üzerindeki baskı aygıtıdır. Bu aygıt aynı zamanda karşı devrimci bir misyonla örgütlenmiştir. Esasen bu aygıt; merkezi, yaygın, bütün yönetme yöntemlerini kullanan bir örgüttür. Bu örgüt karşısında örgütsüz, merkezlessiz, öncüsüz bir sınıfın iktidara aday olma şansı yoktur. Düşman kolektifse, siz de kolektif olmak zorundasınız. Düşman örgütlüyse, onun kadar nitelikli bir örgütlenmeye sahip olmak zorundasınız.

Kendi amacı komünizm; kendine özgü siyaseti işçi sınıfının devrimci mücadelesi; bağımsızlığı bütün burjuva ve küçük burjuva akımlardan ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlık... İşçi sınıfının devrimci partisinin esas özellikleri bunlardır. Bu partinin zorunluluğu bir yanılla komünizmin özgünlüğüne, bir yanılla ise kendiliğinden hareketin mutlak kaderine bağlıdır.

Kadro-Parti İlişkisi

Sınıf mücadelesi ideolojik, politik ve örgütsel alanları kapsayan bütünlüklü bir mücadeledir. Bu bütünsellik içinde devrimci parti; örgüt yapısı, onun dayandığı teorik temel ve izlediği siyasetin niteliği ile belirlenir. Partinin eyleminin etkinliği bu üç alanın uyumluluğuna bağlıdır. Teorik temeller, siyasal mücadele ve örgüt yapısı arasında herhangi bir uyumsuzluk partinin niteliğinin bozulmasına yol açar. Çünkü birbiriyle uyumlu olması gereken bu üç alanın herhangi birinde yaşanacak bir sorun o alanın sorunu olarak kalmaz, diğer alanları etkisi altında alarak partinin ideolojik- politik ve örgütsel birliğinin bozulmasına yol açar. Örneğin örgütsel alanda ortaya çıkan bir sorun çözülmezse kısa sürede ideolojik-politik bir soruna dönüşerek bölünme yol açar.

Bu yazının kapsamı içerisinde örgüt yapısı üzerinde duracağız. Marksist örgüt anlayışına büyük katkılar sunan Lenin, “Ne Yapmalı”da devrimci partinin yapısı üzerine şöyle yazıyor: “Kastettiğim, profesyonel devrimcilerdir, kökenleri öğrenci olmuş ya da işçi olmuş önemli değil. “ Şunu iddia ediyorum: *1- Sürekliliği sağlayan istikrarlı bir önderler örgütü olmadan hiç bir devrimci hareket varlığını sürdüremez; 2- Hareketin temelini oluşturan ve harekete katılan, mücadeleye kendiliğinden çekilen kitleler ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüte duyulan gereksinim o kadar acil bir hal alır ve bu örgüt o ölçüde sağlam olmak zorundadır (çünkü her türlü demagogun kitlelerin geri kesimle-*

rini peşinden sürüklemesi o kadar kolay olacaktır); 3- Böyle bir örgüt esas olarak, devrimci faaliyeti meslek edinmiş insanlardan oluşmalıdır; 4- Otokratik bir ülkede böyle bir örgüte üyeliği, ancak meslekten devrimciler; siyasi polise karşı mücadele sanatında profesyonelce eğitilmiş insanlar üye olabilecek şekilde ne kadar çok sınırlarsak, örgütün ele geçirilmesi o kadar zor olacaktır; 5- Gerek işçi sınıfından, gerek diğer toplumsal sınıflardan harekete katılma, içinde aktif olarak çalışma imkânına sahip olacak kişiler çevresi de o kadar geniş olacaktır.” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yayınları cilt II, s. 144).

Lenin’in buradaki merkezi, sıkı, dar örgütlenmiş bir parti vurgusu devrimci partinin en önemli özelliğini da bize sunuyor; profesyonel devrimciler. Geniş, yığınsal örgütle devrimci parti arasında bir ayrım çizgisi çeken Lenin, devrimi hedefleyen bir partinin ancak ona uygun örgüt yapısı ile zafere ulaşabileceğinin altını çiziyor.

Profesyonel devrimcilik Lenin’in Ne Yapmalı da geliştirdiği örgüt teorisinin ana çekirdeğini oluşturdu. *“Devrime sadece boş akşamlarını değil, bütün hayatına adayan insanlar yetiştirmelidir; çalışmamızın çeşitli alanları arasında sıkı bir iş bölümü uygulayabilmeyi olanaklı kılacak kadar büyük bir örgüt yaratılma”*sı gerektiğini vurguladı. (Lenin Seçme Eserler çilt II, İnter Yay. s. 25)

Öyle ise (meslekten devrimci) profesyonel devrimci, devrimci partinin belkemiğini oluşturuyor. Devrimci parti, yukarıdan aşağıya örgütlenen ve aşağıdan yukarı yenilenen aşırı ölçüde sınırlı ve gizli örgütlerden gayet geniş, özgür, lose organisationen’lere (gevşek örgütlere-y) kadar her türden, dereceden ve cepheden örgütleri içinde barındıran örgütler toplamıdır. Gevşek örgütleri bağrında taşısa da esas olan partinin çekirdek yapısıdır. Bu da profesyonel devrimcilerden oluşur.

Parti örgütler toplamıdır, ancak bu örgütler devrimci kadrolara dayanır. Lenin, partinin *“örgütlerin toplamı (yalnızca aritmetik toplamı değil özgün toplamı)”* olduğunu belirterek, *“Dar anlamda bu sözcük hiç değilse en asgari ölçüde bir uyuşuma sahip bir insan topluluğunun kurduğu çekirdeği ifade ediyor. Geniş anlamda ise, sözcük, bu tür çekirdeklerin bir bütün içinde birleşmiş toplamını kastediyor.”* (Lenin, Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Sol Yayınları. s.74). Devrimci kadrolar içinde oldukları örgütün niteliğini taşır, kadroların nitelik bileşimi ise partinin genel niteliğini ortaya koyar.

Siyaset denilen olgu devlete karşı konumlanışla ilgilidir. İşçi sınıfı-

nın devrimci siyaseti ise kapitalist devleti yıkıp, proletarya diktatörlüğünü inşa etme ve komünizme varmak üzerine kuruludur. Bu siyasete uygun araç; sınıf savaşının o günkü koşullarına uygun olarak kendisini yeniden örgütleyebilen bir savaş örgütü olmak zorundadır. Bu savaş örgütünün çekirdeği olan profesyonel devrimciler, kritik önem taşır.

Profesyonel devrimci kavramı yanlış anlaşılmalıdır. Özellikle Türkiye’de profesyonel devrimci kavramı yanlış anlaşılmakta, devrimci kadro fikri bu doğrultuda hasar görmektedir. Partinin finanse ettiği, bütün zamanını partinin, parti bürolarının, örgütlerin ve yayınların işleri ile geçiren kadro profesyonel devrimci demek değildir. Profesyonel devrimciliğin parasal sorunla alakası yoktur. Yani profesyonel devrimcinin meslekten devrimci oluşu, devrimci partiyi işveren konumuna getirmez. Profesyonel devrimci bütün enerjisini, vaktini, yeteneğini, aklını; hayatını devrimci mücadeleye adanmış, yaşamını buna göre kurgulayan, örgütüne sıkıca bağlı devrimci kadroyu ifade eder. Lenin’in ifadesiyle profesyonel devrimci, devrimci eylemi meslek edinmiş kimsedir.

Devrimci parti ile kadro arasındaki ilişkinin en can alıcı noktası burasıdır: profesyonel devrimcilik.

Devrimci Kadronun Niteliği

“Devrimci kadro nedir?” sorusuna karşı verilebilecek onlarca cevap vardır. Günün koşullarına göre bu cevap ayrıntılandırılabilir, çeşitlendirilebilir. Ancak esas olarak, düzeni alt üst etme iddiasındaki devrimci partinin devrimci kadrosu bu düzene karşı duruşunu kendi içinde oluşturmak zorundadır. En genel anlamıyla devrimci kadro kapitalizmin yarattığı insan tipine ve insan ilişkilerine karşı her alanda mücadele eden, yeni dünyanın ‘yeni insanı’ olma yolunda ilerleyen, bütün hayatını devrim ve komünizm amacıyla şekillendiren bir kadro tipidir.

Komünist hareket bugün tarihinin hiçbir döneminde olmadığı ölçüde ciddi ideolojik, politik ve örgütsel sorunlarla karşı karşıyadır. Devrimin karşı karşıya olduğu bu ciddi sorunlar; yenilginin izlerini üzerinden atamayan, karşılaştığı her zorluk karşısında “nesnel koşullara ve olanaksızlıklara” sığınan, burjuva saldırıyı ideolojik taviz vererek savuşturabileceğini düşünen, devrimi bugünün değil yarının sorunu olarak gören, mücadele için “uygun” koşulları bekleyen, yenildiği yere bir kez daha girme cesaretini gösteremeyen, bir ayağı komünizmde bir

ayağı kapitalizmde konformist bir kadro ile çözülemez. Bu tarz bir kadronun mevcut kafa karışıklığını daha da büyüttüğü, umutları kırdığı ve devrimci niteliği törpülediği son otuz yılın deneyimiyle sabittir.

Sınıf hareketinin karşı karşıya bulunduğu ve aşmak zorunda olduğu bu ağır tablo devrimci kadro niteliğini de belirliyor. Kendini teorik olarak geliştiren, var olan sorunlar ve onların çözüm yolları üzerine kafa yoran, araştıran, inceleyen, sınıfa gitmenin yeni yol ve araçlarını arayan, yaşamını devrimci mücadelenin önceliklerine göre yeniden düzenleyen, yoğunlaşmış mücadelenin gerektirdiği disiplin, özveri, feragat, davaya adanmışlık, kararlılık ve sabır, devrimin bugünkü kadro tipinin öne çıkan özellikleridir. Sınıf mücadelesi hiçbir durumda sıfırdan başlamıyor. Bu anlamda teorik ve pratik deneyime sahip bir kadro birikimi mevcuttur. Sorun çeşitli nedenlerle birbirinden kopmuş, savrulmuş olan bu kadronun bir araya getirilmesi, devrimci sınıf savaşının önceliklerine göre yeniden biçimlendirilerek konumlandırılmasıdır. Şüphesiz bu yeniden biçimlenme ve konumlanma ancak devrimci mücadele içerisinde gerçekleşebilir. Kadro yukarıda belirtilen nitelikleri bu mücadele içinde kazanabilir ve geliştirebilir.

Bu niteliklere sahip devrimci kadro kendiliğinden oluşamaz. Kadro ile parti arasındaki diyalektik ilişki burada kendisini yine gösteriyor. Devrimci kadroların toplamı partiyi sınıf savaşında komünizm lehine yapılandırırken, parti de programı, siyaseti ve en önemlisi eyleminin içeriği ile yeni kadrolara ulaşır, yeni kadrolar yaratır.

Devrimci kadro kapitalizmin yarattığı insanların içinden geliyor. Bu düzenden bağımsız şekillenmiyor. Ancak devrimci bir kopuş onu düzenden arındırabiliyor. Kopuş sağlanana dek onların bu düzenden taşıdıkları çelişkiler yok olmuyor, çelişki ancak mücadele içinde sınanma ile aşılabiliyor. *“Biz, sosyalizmi kurma işine, soyut ya da bu amaçla özel olarak hazırladığımız insan malzemesi ile değil, kapitalizmin bize miras bıraktığıyla girişebiliriz (ve girişmeliyiz). Kuşku yok ki bu pek kolay bir iş değildir; ama soruna bunun dışında bir yaklaşım o kadar ciddiyetten uzaktır ki, bunun sözünü bile etmek gereksizdir.”* (Lenin, Sol Komünizm- Bir Çocukluk Hastalığı, Sol Yayınları. s. 43).

Devrimci kadronun oluşum sürecinde düzenle kurduğu ilişkinin kırılması önemli bir faktör. Bir kadronun düzenden ideolojik, pratik kopuş sağlamadan devrim davasına kendisini adanması beklenemez.

Devrimci kadro üzerine bahsedilen bu niteliklerin yanında özel ola-

rak günümüz devrimcisinin üzerine yüklenen tarihsel sorumluluklar var. Yine yukarıda bahsedilen yenilgi koşulları herhangi bir karşı devrim dalgasından daha derin ve daha büyük bir saldırı ile oluştu. SSCB'nin yıkılması, giderek artan burjuva ideolojik saldırı ve en önemlisi işçi sınıfı nezdinde sosyalizm hedefinden ciddi kopuş bugünkü yenilginin niteliğini ortaya koyuyor. Bunun yanında devrimci kadronun vücut bulduğu alan olarak ulusal ve uluslararası çapta komünist-öncü partinin yokluğu kendini bütün yakıcılığı ile hissettiriyor.

Yenilginin çözüm noktası sürece iradi-devrimci bir müdahale anlamına gelen komünist-öncü müfrezenin yaratılmasıdır. Bugün kadroların çok çalışması, çok fedakar olması, çok inançlı olması başlı başına devrim için yeterli değildir.

Günümüz komünist kadrolarının önünde tarihsel olarak çok önemli ve kritik bir görev durmaktadır. Komünist kadro bugün partisizdir. Bugün, kadronun esas görevi devrimci öncü müfrezeyi, komünist partiyi örgütlemektir. Bu durum kadronun genel görevlerini, faaliyetini, niteliğini ortadan kaldırmıyor. Bilakis, genel görev, faaliyet ve nitelik eskiye oranla kat be kat artmak zorundadır. Devrimci kadro bugün, inşa göreviyle mükelleftir. Bu görev Lenin'in deyişiyle "...Bu görevi arka plana iten, tüm özel görevleri ve tek tek mücadele yöntemlerini ona bağlı kılmayı reddedenler, yanlış bir yol izlemektedirler ve harekete ciddi zarar vermektedirler..."

Bugün devrimci kadro hiç olmadığı kadar çok çalışmak, fedakarlık, azim ve sebat göstermek zorundadır. Sınıf mücadelesinin karşı karşıya kaldığı ve komünistlerin aşmak zorunda olduğu tablo, ancak bu görevin ciddiyetinin ve aciliyetinin farkında olan Bolşevik kadrolarca aşılacaktır.

*olmazsa olmaz

Büyük Ekim Devrimi ve Marksizm'i Aşma İddiaları

B. Xebatkar

1917 Büyük Ekim Devrimi'nin mirası olan SSCB gerileyip dağılmaya, dünya çapında gelişen ulusal devrimci hareketler birer birer düzen içileşmeye, dünya komünist hareketi ideolojik-politik-örgütsel bunalımlar yaşamaya başladığı dönemde 'Marksizm'i Aşma' iddiasında olan akımların maddi zemini ve Marksizm'e saldırma olanakları oluşmuş bulunuyordu. Yazının sonuna doğru cevap vermeye çalışacağımız bir soruyu sorarak devam edelim: Marksizm aşılamaz mı? Parantez açarak cevaplayalım; aşılabilir ancak Marksist bir zeminde! Şimdilik bu parantezi kapatmış olalım.

Hiçbir düşünce, maddi koşulları oluşmadan, yani onun ortaya çıkmasına zemin sağlayan, onu önceleyen durumlar-koşullar oluşmadan ortaya çıkamaz. (ki bu tartışma materyalizm ile idealizm arasında felsefe tarihi boyunca devam etmiş olan "düşünce mi önce gelir madde mi" tartışmasıyla yakından ilgilidir). Bugün nereye elimizi atsak, nereyi eşelesek her yerde post akımların varlığına, kitleler üzerinde uğursuz etkisine rastlarız. Bu durum tesadüfi bir sonucun, insan aklının iradi bir çabasının ürünü değildir. Dünya komünist hareketi birçok açıdan derin bir bunalım sürecindedir, toplumsal etkisini eskiye oranla yitirmiş bir pozisyondadır, emperyalizmin gericilik dönemi; hem anti-komünistlere hem de revizyonist veya postçu akımlara, Marksizm'e çok yönlü bir saldırı yapabilme olanağı yaratmaktadır. Haliyle sınıf hareketinin geriye çekilmesi, emperyalizmin çok yönlü gelişen ideolojik saldırısı altında ve komünistlerin yol açıcı bir hamleyi henüz başaramamış olduğu koşullarda başta burjuva ideolojileri olmak üzere bu tarz post

ekollerin her yerden filizlenmesi doğal bir durumdur. Marksizm, tarih sahnesine çıktığı günden Büyük Ekim Devrimi’nin gerçekleştiği güne kadar bir yandan proletarya içinde teorik-politik ve örgütsel otoritesini kurmaya çalışırken diğer yandan da proletaryayı örgütleme meselesiyle çok yakından ilgili bir başka mesele olarak proletaryanın zihnini bulan-dıran, hedefini şaşırtaan akımlarla ideolojik mücadeleyi önemli bir konu olarak ele almıştır. Marksizm’in ideolojik mücadeledeki başarısının ana kaynağı; ideolojik mücadeleyi akademik bir tartışma mantığıyla yürüt-meyip; ideolojik mücadele ile pratik mücadeleyi bütünleştirebilmesidir. Büyük Ekim Devrimi; Marx, Engels ve Lenin döneminde yaşamış olan sınıf dışı akımlara ve bugünkü post akımlara karşı verilmiş olan tarihsel bir cevaptır.

Düzeni aşamayanlar Marksizm’i Aşıyor!

Post akımların ortaklaştığı temel argüman; “Marksizm’in artık aşıldığı, geride kaldığı, yanlışlandığı” argümanıdır. Öncelikle belirtmek gerek; Marksizm’i aşmaktan ne anladığımıza göre ‘aşma’ kavramı pozitif-negatif içerikler taşıyabilir. Post akımlar; aşma konusunda negatif bir etki yaratarak Marksizm’in temel tezlerinin geçersiz olduğunu, toplumsal mücadele içerisinde artık geride kaldığını savunmaktadır. Öte yandan biz Marksistler için Marksizm’i aşma konusu; Marksizm’in kendi zemininde yapılabilecek bir iştir. Marksizm’in aşılması ancak Marksist bir zeminde gerçekleşiyorsa buna aşma denir. Ama Marksizm’in aydınlattığı sınıflar ilişkisini, özel mülkiyetli toplumu, sınıf mücadelesini, proletarya diktatörlüğünü, partinin tarihsel zorunluluğunu, proleter devrimi vb. temel noktaları yadsıyorsa (üzerinden atlıyorsa) buna aşma denmez; gerçeği yadsıma denir. Örneğin; Lenin, Marx’ı aşmıştır, buradan, Leninizm dediğimiz Marksizm’in daha ileri bir Marksizm’e sıçraması doğmuştur. Ancak Lenin, Marx’ı yadsıyarak değil onu özümseyerek ve içererek onun kurmuş olduğu köşe taşlarının üzerine çıkararak; Marx’ı aşmıştır. Haliyle bu açıdan Marksizm’in aşılama gibi bir problemi yoktur. Öte yandan Marksizm’i aşmak Marksist zeminde yapılabilecek bir uğraş olduğu gibi ‘zihinsel serüvenlerin sonucu’ gerçek yaşamın hareket yönünü kavrayarak yapılabilecek bir iştir. Diyalektik materyalizmi temel metot olarak belirlemiş, her şeyin değişim dönüşüm içerisinde olduğunu, gerçekle uyuşan bir mantıkla ortaya koymuş olan bir felsefe nasıl olurda dogmatik, donuk bir şeymiş gibi değerlendirilebilir?

Marksizm, kendini var ettiği günden bugüne yukarıda sayılan kavramları; zihinde üretilmiş soyut kategoriler olarak tasarlamamış, aksine somut toplumsal yaşantının, üretim ilişkilerinin içerisinde çıkartarak, gerçekle ilişkili olan kavramlar olduğunu tüm Marksist külliyat boyunca ispatlamıştır. Marksizm; bulutlar üzerinde gezen sosyalizm anlayışını tıpkı Hegel’in tepe taklak duran diyalektiğini materyalist zemine çekerek ayakları üzerine oturttuğu gibi; komünizmi tarihsel-toplumsal gelişim süreci içerisinde oturtmuş ve önümüzdeki tarihsel sürecin komünizme geçiş süreci olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin; Marx, ‘sınıflar mücadelesini’ kendisinin bulmadığını bunun zaten kendinden önce ‘burjuva iktisatçılar’ tarafından bulunduğunu kendisinin katkısının ise sınıf mücadelesinin mantıksal sonucunun proletarya diktatörlüğüne vardığını ve oradan da komünizme ulaşacağını ortaya koymak olduğunu söyler.

Bütün post akımları incelediğimizde; emperyalist-kapitalist düzeni yorumlamakla (ama asla onu değiştirememekle) sınırlı bir içeriğe sahip olduğunu görürüz. Ulaştıkları sonuçların, çözüm olarak geliştirdikleri önerilerin; düzenin kökten yıkılmasına varamadığını görürüz. Bu akımların düzen karşısında sınıf uzlaşmacılığını temsil ettiğinin altını çizip, kimin kimi aşabilmiş olduğunu anlama noktasında ilk buraya bakmak gerekir. Aştıklarını iddia ettikleri Marx; “dünyayı yorumlamak yetmez; onu değiştirmek de gerekir” diyordu. Post akımların ne gerçeğe uygun bir yorumu ne de gerçeğin kendisini değiştirebilme iradeleri var.

Etrafa saçılan post akımlarda; bütünlüklü olarak bir sistem değerlendirilmesini göremezsiniz, sürekli belirli bir alana yoğunlaşmış çalışma tarzları vardır. Örneğin, kimisi kadın meselesinden tutar, kimisi ekolojiden tutar, kimisi ulusal meseleden tutar, kimisi kültürellikten-yerellikten tutar ancak hiçbiri topyekün bunların üzerinde oturduğu maddi alt yapıyı kavrayamaz. Çevreci ve kimlikçi, yerelci, özgürlükçü, anti-otoriter, otonomist vb. sonu bitmeyen ‘-izm’li hareketlerin bu kadar fazlaşmasında bütünlükle ilişki kuramayan, bütün-parça ilişkisini kopararak tekdüze parçacı teorik yaklaşımların etkisi vardır. Birbiriyle kesişen, kapitalist sistemle bağı kurulabilecek konular özellikle birbiriyle ayrıştırılır, aralarındaki bağlantı kesintiye uğratılır, saf bir zihniyet-demokratik olup-olamama, otoriter-anti otoriter olma ya da uygarlık sorunu – ilkel olana geri dönüş olarak tahayyül edilir. Hal böyle olunca; kadının kurtuluş mücadelesi liberal bir tarza, çevre sorunları şirketlerin desteklediği ‘ekolojik’ projelere, köye yerleşme-Komün köy kurma-doğaya

geri dönme hayallerine malzeme olur. Günümüz siyasal tablosunda bu kadar artan etkisine rağmen post akımların içinden çıkmış doğrudan düzene yönelen, başat sorun olarak kapitalizmi yıkmayı hedefleyen bir tane örgüt bile sayabilmek mümkün değildir. Düşünün ki düzeni yıkmaya üzerine şekillenmiş Marksizm’i aşabildiğinizi iddia ediyorsunuz ancak vardığınız teorik sonuçlar düzeni yıkmaya değil onunla açık ya da örtülü uzlaşmaya, kapitalizmin varlığını kanıksamaya varıyor. Marksizm’i aştığını iddia eden akımlara öncelikli olarak önerilmesi gereken şey; düzeni aşma kısmını hallettikten sonra Marksizm’i aşmaya girişmeleridir. Bu sorunu aşmadan, Marksizm’i aşma hayalleri; kapitalizmi tarım kooperatifleriyle, köy komünleriyle yıkabileceğini sanan Proudhon ve benzerlerinin ‘sefalet’ kokan geride kalmış olan çocuksu ‘felsefe’leri içinde döne döne gezmekten başka bir sonuç vermez. Felsefenin kaygan zemininde istediğiniz kadar sörf yapabilirsiniz, böyle bir özgürlüğünüz var elbette bizim de dünyayı değiştirme özgürlüğümüz!

Ortodoks Marksizm’e Yöneltilen Suçlamalar

Ortodoks Marksizm’in dogmatik, otoriter, anti-demokratik, özgürlükçü olmayan bir ideoloji olduğu Frankfurt Okulu’ndan günümüz postçularına kadar tartışılan meseledir. Bu tarz tartışmalar bugüne özel değildir, bugüne özel olan bu tartışmaların daha fazla yoğunlaşmış olmasıdır. Giriş kısmında neden bu kadar yoğunlaşmış olduğunu emperyalizmin gericilik döneminde olmamızla ve Sovyetlerin dağılması-komünist hareketin bunalımıyla açıklamaya çalıştık. Marksizm; hiçbir kavramı öncülsüz, onu niteleyen kavram olmadan tartışmaz. Örneğin devlet, hangi sınıfın devleti, ne için devlet? Özgürlük, hangi sınıfın özgürlüğü, ne için özgürlük? Otorite hangi sınıfın hangi sınıf üzerinde kuracağı otorite? Bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Marksizm tartışmasını felsefi ekoller içerisinde anlayarak, akademik bir camianın görüşleri mantığıyla tartışmak; Marksizm’in ne olduğunu bilememekle eş değerdir. Marksizm’i felsefe dünyasından ayıran, onun örgütlü bir pratiğin eylem kılavuzu olmasıdır. Teori ve pratiğin kopmaz bütünlüğü Marksizm’i felsefe ekollerinden ayırdığı gibi ‘neyin pratiğini yapacağız?’ sorusuna gerçek insan ilişkilerinden yola çıkarak verdiği teorik cevap onu bilim düzeyine yerleştirmiştir. Marksizm kendini var ettiği ilk günden beri bir sınıfın (proletaryanın) sınıfsız topluma ulaşmasında kılavuz edineceği ideolojisidir. Sınıfsal bağlamından koparılmış bir Marksizm ancak post akımların elinde günümüzde görüldüğü üzere

karikatür olmaktan öteye gidemez. Sınıflar mücadelesinin hüküm sürdüğü, toplumun iki karşıt sınıfa bölündüğü bir toplumsal ilişkiler bütününde toplumsal olan şeylerin soyut bir nesnellikle tartışılmayacağı açıktır. Sınıflar mücadelesinin mantığını, sınıfların varlığını ve toplumsal ilişkilerin ana belirleyenleri olduğunu anlayabilenler ancak özgürlük, otorite, devlet, demokrasi meselelerinde Marksizm’in ezilen sınıfın çıkarına olan bir safi tuttuğunu anlayabilir.

1) “Marksizm sınıf indirgemecidir” Suçlaması

Tüm Marksistlerin sıklıkla karşılaştığı suçlamaların başında Marksizm’in, ‘sınıf indirgemeci’ olduğu suçlaması gelir. Oysaki toplumsal ilişkileri sınıfsal perspektifle yorumlamakla, Marksizm’in de eleştiride bulunduğu ‘sınıf indirgemeci’ mantık birbirinden oldukça farklıdır. Marksizm, tüm toplumsal ilişkileri incelerken meselenin kökenini, diğer ilişkileri belirleyen ilk ilişkiyi ortaya çıkarır. Peki, ilk ilişki nedir? Tüm toplumsal ilişkiler, üretim ilişkileri üzerinde gelişir. Üretim ilişkileri, toplumun diğer ilişki biçimlerini anlamada temel çıkış noktasıdır. Marksizm’de bu alt yapı-üst yapı olarak izah edilmiştir. Eğer köleci toplumda yaşıyorsanız; köle-köle sahibi ilişkilerinin kaynağını, o dönemki insan ticaretinin yasallığını, en vahşi insan ilişkilerini, köle sahiplerinin eğlence olarak izledikleri gladyatör döğüşlerini; köle emeğine dayalı üretim ilişkilerinin zemininde açıklamak zorundasınız. Feodal toplumda yaşıyorsanız, köylüler ile Lordların ilişkisini, Lordların toprakların sahibi olup köylülerin ise Lordların topraklarında çalışanlar olmasını serf emeği ile açıklamak zorundasınız.

Gelelim kapitalist topluma. İçinde yaşadığımız kapitalist toplumda sefaletin, eşitsizliğin, savaşların, toplumsal cinnetlerin kaynağına ulaşmak için başta sanayi olmak üzere üretimin gerçekleştiği alanlara uğramak zorundasınız. Toplum dediğiniz şeyi soyut bir tahayyül kategorisine çevirmek, tarihsel gelişimi düşünceler, bireyler ya da ayrıntılar etrafında açıklamak tam da burjuvazinin istediği bir tarih ve toplum anlayışıdır. Çünkü bu tarih ve toplum anlayışının hiçbir yerinde egemen sınıf yoktur, burjuvazinin varlığını siz gizleyebilirsiniz ancak biz proletaryanın öncüleri olanlar burjuvazinin varlığını gizlemekle değil onun varlığını ortaya çıkarıp yok etmekle görevliyiz. Komünistler, toplumun tarihsel dönüşümünün sınıflar mücadelesi etrafında şekillendiğini, diğer üst yapısal öğelerin bu ana mücadelenin dolaylı, biçimsel yoldan bir ifadesi olduğunu söylerler.

Özel mülkiyet denilen olgu ortaya çıktığı günden bugüne toplum-

lar sınıflı toplumlardır. Üretim ilişkileri; üretim araçlarını ellerinde bulduran (bununla beraber siyasi iktidarı ve düşünsel aygıtları da) özel mülkiyet sahibi sınıfların egemenliği üzerinde gelişmiştir. Çok mu sınıf indirgemeci oldu?

Pekala, buyurun ‘birey’ düzleminde tartışalım. Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde villada doğan bir çocukla gecekonduda doğan bir çocuğun yaşamsal etkinliğini belirleyen, onu sınırlayan ya da sınırsızlaştıran, onu birey yapan ya da toplum dışına atan ana öğe nedir? Bu ikisinin toplum içerisinde birey olma durumları nedir? Soyut özgürlük zırvalamalarını tartışmadan önce bu temel sorulara cevap verilmesi ondan sonra bize ‘bireyin özgürlüğü’ safatası satılmalıdır. Yaşamsal ihtiyaçları dahi açık bir şekilde burjuva sistemin sömürü çarkına kurban edilenlerin; özgürlük isteği ya da beklentisi doğrudan sınıfsal konumundan şekillenmeyecek ama bu oldukça soyut ve dondurulmuş ‘birey özgürlükçü’ ideologlar tarafından garanti altına alınacak, ne ala! Toplumun iki ana sınıfa bölünmesini, genişleyen proletarya sınıfını, gittikçe keskinleşen sınıf kutuplaşmalarını ve her seferinde açığa vuran kapitalizmin pisliğini sınıfsal bir mantıkla değil de hangi mantıkla incelememizi arzu edersiniz?

Marksizm, ısmarlama, herkesin keyfine göre eğilip bükülen bir ideoloji değildir. Marksizm’i, Marksizm yapan hiçbir ideolojinin gösterme gücünün olmadığı şeyleri ortaya çıkarabilmiş olmasıdır. Onların indirgemeci dediği özelliğe biz Marksizm’in bütünlüklü, parça ile bütünü diyalektik ilişkisinin kurulabildiği Marksizm’e has yaklaşım deriz. Bugün birçok sözde sistem karşıtı veya özgürlükçü-eleştirel olarak kendini ifade eden akımlar; Marx’ın Kapital’ini okumadan kapitalizm konusunda tek bir kelimeden edemezler. Buyurun Marx’ın önce Kapital’ini aşmayı deneyin bakalım, kapitalizmi iktisadi yönden değerlendirmede ne kadar aşabiliyorsunuz görelim? Emek-sermaye çelişmesini, artı-değeri, sermaye birikimini kullanmadan kapitalizmin tek bir iktisadi incelemesini yapabilmemiz mümkün mü? Diğer yandan Marksizm; salt üretim ilişkileriyle meseleyi tartışmamaktadır, üretim ilişkilerinin ana öğe diğer öğelerin ise hem bu ana öğeyi etkileyebilen hem de onun etkisinde kalan diyalektik bir ilişki içerisinde sunmuştur. Marksizm, öne sürülen her düşünce sistematığının, her ideolojik çizginin açık ya da örtülü bir sınıfın temsilcisi ya da onun işine yarayan bir sonuca vardığını kanıtlamıştır. Bundan dolayıdır ki; Marksistler meseleyi böyle ele alırken; bize sınıf indirgemeci suçlaması yapanlar ise üretim ilişkileri-

nin ana belirleyen olduğunu yadsıyarak soyut kategorik indirgemecilik yapmaktadırlar.

2) “Marksistler ekonomisttir” Suçlaması

İlk başlıkla yakından ilişkili bu suçlamanın içeriği baştan sona çarpıtmadır. Ekonomizme karşı en fazla mücadele etmiş, proletaryanın mücadelesinin dar ekonomik çıkarlarla sınırlanamayacağını, ekonomik mücadelenin siyasal mücadeleye dönüştürülmesi gerektiğini ısrarla vurgulamış olan Marksistlerdir. Lenin’in Ne Yapmalı’sını okuyan biri bu suçlamanın asılsızlığını çok açık görecektir. Bu suçlamayı ileri sürenler; Marksizm’in her şeyi ekonomi ile açıkladığını her şeyi ekonomiye bağladığını savunuyorlar. Eğer öyleyse neden proletaryanın siyasallaşmasını savunuyoruz, neden Komünist Parti’nin tarihsel zorunluluğunu, proletaryanın kendi için bir sınıf haline gelmesini, sınıfsal bilinç kazanmasını tartışıyoruz bunu da açıklamalıdır. Marksizm için ekonomi ayrı politika ayrı gibi bir mesele yoktur. Marksizm ekonomi-politika-ideoloji üçlemesini birbirinden ayırmaz, sınıf mücadelelerinin birbirine bağlı olan üç alanı olarak tanımlarlar. Haliyle ekonomist olabilmemiz için politika ve ideoloji ile bu kadar haşır neşir olmamız gerekirdi. Öte yandan Marks’in bu konuyla ilgili önemli bir sözü var: “Politika, ekonominin yoğunlaşmış halidir.” Sınıfların siyasal iktidara ihtiyaç duydukları bir sınıfsal mücadelede tek yönlü olarak ekonomi ile açıklama yapabilmemiz biz istesek dahi mümkün değildir. Tıpkı ‘sınıf indirgemeci’ suçlamasına benzer bir suçlama olarak ‘ekonomist’ suçlaması da; Marksizm’in görünenin altında yatan esas ilişkileri ortaya çıkarmasını anlayamamış olmaktadır.

3) “Marksizm kadercidir” Suçlaması

Marx, Manifesto’da tarihin zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne, oradan da komünizme ulaşacağını söylüyordu. Bunun altını üstünü tartışma gereği bile duymayanlar hemen Marksizm’e saldırma hakkını kendinde bulup ‘İşte Marksizm kadercidir!’ deme ihtiyacı duydular.

Özgürlükçülüğün, komünizme gidiş karşısında; “kaderci” suçlamasıyla çıkması; tarihten silinmek, küçük burjuva düşün dünyasının ürünleri olan reçetelerin birer çöp haline dönüşmesi zorunda olan kaderi değiştirmeye yetmeyecek gibi görünüyor. Tarihsel değişimin yönünü kavrayanlar onun öncüsü olur, kavramayanlar ise onun altında kalır. Kapitalizm talihsiz bir kaderin sonucu değil ki; komünizm ahiret inancımızın bir ürünü olsun. Sadece Komünist Manifesto’yu okuyup tar-

tışmış sıradan bir insan bile Marx’ın ve Engels’in demek istediklerini anlayabilir ama bu aşırı tutkun özgürlükçü akımların var olan nesnellüğün ispatını yapanları anlamamakta ısrarcılığı hayret ettiriyor. Marx ve Engels veya onların takipçisi olan Marksistler; insanlığın komünizme doğru ilerleyişini nesnel verilerle tartışmaktadır. Tarihsel sürecin gidişatını, tarihin sınıflar mücadelesi mantığıyla gelişimi üzerine kurmaktadır. Öte yandan komünizmi bir kader olarak görüp bizlerce el açılıp dua etmek yerine partiler kurup burjuvaziyle savaşmak ve işçi sınıfını savaştırmak durumunda olduğumuzu düşündüğümüzde suçlamalarımızın ne kadar altı boş, ne kadar insafsız olduğu açıktır.

Toplumsal ilişkileri yorumlama noktasında Marksizm’i sınıf indirgemecilikle suçlayanlar şimdi de envanterini bilimsellikle donatmış olan Marksizm’e karşı kaba-dinsel-idealist indirgemecilik yapıyorlar. Marksizm, tarihin sınıflar mücadelesi olduğunu, bu sınıflar mücadelesinin mantığı sonucunun komünizme yönelmek olduğunu açıklamıştır. İşçi sınıfı bu kadar örgütsüzken, burjuvazinin bu kadar eli güçlüyken, kapitalist düzenin yıkılmaz görünen kaleleri etrafımızı çepeçevre kuşatmışken nasıl olur da insanlık komünizme doğru yol alır? Elbette bu gidişatı anlamak için sınıflar mücadelesinin mantığını kavramak gerekir. Üretici güçlerin gelişimine eski düzenin üretim ilişkileri ayak bağı olmaya başladığında; var olan üretim ilişkileri zorunlu bir şekilde ama bugün ama yarın yerini ondan sonra gelecek olan üretim ilişkilerine bırakmıştır. Tarihsel süreci incelediğimizde, gelişimin mantığı tam da buradan ortaya çıkmıştır (İlkel Komünal-Köleci-Feodal-Kapitalist). Örneğin bugünkü burjuva düzen gökten düşmemiş, insan zihni tarafından icat edilmemiştir. Aksine onun bugün kendini var edebilmiş olmasının tarihsel arka planı ve bu tarihselliğin kendi iç yasaları vardır. Dipnot olarak Manifesto’dan yapılmış olan alıntı; kapitalizmin ortaya çıkışını ve burjuva toplum ilişkilerini ‘zihniyet, düşünsellik, ahlak’ sorunu vb. olarak ele alan akımların ne kadar dar bir ufka sahip olduklarını ispat etmek açısından oldukça önemlidir. Bir şeyin var olma öncülleri (maddi varlığı ve varlığının gelişim doğrultusu) oluşmadan o şeyi idealizme özgü bir şekilde; düşüncenin yansıması (yani kapitalizm ahlaksızlık o halde bu sistemi var eden şey ahlaksızlıktır demek örneğin) olarak ele aldığınızda ancak bu sonuçlara ulaşırsınız. Öte yandan bu kapitalizmi açıklayabilme ve onun hangi süreçleri içererek yıkılacağını açıklayabilmekten yoksun basit bir totolojidir. Kapitalizm ahlaksızsa onu ahlaksız yapan özellikler, bileşenler, koşullar nedir? Kapitalizmin doğası, iç ya-

saları nelerdir? Bu soruları elbette ki idealist bir zihinle anlayabilmek mümkün değildir; ki idealizme varan akımların derdi de zaten bu değildir. Post akımların hem çıkış noktası olarak hem vardıkları sonuçlar açısından istedikleri kadar materyalist kılıklara bürünsünler ya da post-otonomist her ne ön ek alırsa alsınlar idealist olmaları bu açıdan kaçınılmazdır.

İşçi sınıfı bu haldeyken nasıl komünizme gidiyoruz sorusuna şu şekilde cevap verip bitirelim bu başlığı: Komünizme gidişin varlığını; üretim ilişkilerindeki durumu analiz ederek anlayabiliriz. Hele ki burjuvazinin son demlerine geldiği, sistemin sınırlarına dayandığı emperyalist-kapitalizm çağında bu analiz daha açık veriler sunmaktadır. Kapitalizmin toplumun büyük bir çoğunluğunu proleterleştirmesi, orta sınıfı ve küçük burjuvaziye eritmesi, servet dağılımında artık ilk yüz işadamları listesinin burjuva dergilerinde yayınlanması, Occupy Wall Street eylemlerinde %99 yüzde %1’e karşı mottosunun öne çıkması, sistem krizinin gittikçe derinleşmesi, toplumsal yaşantının akıl almaz derece sosyo-psikolojik açıdan en derin bunalımlara batması vb. daha saymakla bitmeyecek veri bize üretim ilişkilerinde süren mülksüzleşmenin yani emeğini satmadan yaşayamayanlar ordusunun büyümesi, gelişmenin kapitalizmi yıkacak olan nesnelliğe çoktan ulaşmış olduğunu gösteriyor. Komünizme gidiş tartışmamız da zaten bu nesnelüğün üzerinden cereyan ediyor. Elbette ki bu veriler kendi başına bizi komünizme götürmez ancak başka bir çıkar yol kalmadığının da en açık ifadesidir. Toplumun çoğunluğu proleterleşirken, orta sınıf ayrıcalıkları birer birer ücretli emeğin sınırlarına çekilirken, üretimin kendisi gittikçe toplumsal bir hal alıp üretilenlere el koyanların sayısı ise ilk yüzlere girme hesabı yapılabilecek kadar küçülüyorken bu Marx’ın deyişiyle “Burjuvazi kendi mezar kazıcısını yaratıyor” demenin güncel karşılığı olmuyor mu? Komünizme geçişin nesnel koşulları burjuvazinin gericileştiği, varlık durumunu ancak başka bir sınıfı ezerek sürdürdüğü, üretici güçlerin gelişim önünde artık ayak bağı olmaya başladığı günden beri oluşmuştur. O günden bugüne bize kalan temel sorun, Bolşevik bir partinin müdahalesi ve yeni Ekim’lere yol almamızdan başka bir şey değildir. Özetle komünizme gidişin nesnel koşulları vardır, kendiliğinden gidiş ya da geçiş söz konusu değildir burada devreye giren nesnel koşulların proletaryaya sunduğu olanakları, silahları bizzat burjuvaziye doğrultmamız ve ateşlenmesidir.

Mösyö burjuvazi bize ateş edeli çok oldu, artık sıra bizde, Komü-

nizmde!

“Ya sosyalizm ya barbarlık” diye boşa dememişti Rosa Luxemburg...

“Emperyalizm çağı, proleter devrimler çağıdır.” diye boşa dememişti Lenin...

4) Devlet – Proletarya Diktatörlüğü Meselesi

“Dünyanın bütün devletleri katildir.” önermesi anarşizmin devlet meselesine yaklaşımında bütün perspektifini oturttuğu başat önermedir. Bu önermeden hareketle bütün postçu akımlar anarşizmin yuvalarından Marksizm’e tepeden bakmaktadır. Devletler katilse o halde proleter bir devletten bahseden Marksistler de onların devrimci gördüğü proletarya da katil olmalıdır. Öyle değil mi? Değil!

Marx’tan Lenin’e anarşizmle bitmeyen ‘devlet ve proletarya diktatörlüğü’ tartışmamız; bugün anarşizm patentli devlet karşıtlığı üzerinden post akımların yerelci-otonomist-özerk-konfedere tartışmalarıyla devam ediyor. Marksizm; devlet ve proletarya diktatörlüğü konusunda; oldukça açık bir görüş beyan etmiştir. “Gelişme süreci içinde sınıf ayrımları ortadan kaybolunca ve üretimin tümü örgütlü bireylerin ellerinde yoğunlaşınca, kamusal zor kullanımının politik niteliği kalmaz. Politik zor kullanımı, asıl anlamıyla bir sınıfın ötekilere baskı uygulamak üzere örgütlediği zor kullanımudur. Proletarya, burjuvaziyle mücadelesi gereği sınıf olarak birleşip, devrim yoluyla egemen sınıf olduğunda ve egemen sınıf olarak zorla eski üretim ilişkilerini ortadan kaldırdığında, böylece üretim ilişkileriyle birlikte sınıf karşıtlığının varlık koşullarını da, bütünüyle sınıfları da ve dolayısıyla sınıf olarak kendi egemenliğini de ortadan kaldırmış olur.” Manifesto’da yazan bu paragraf Marksizm’in devlete, proletaryanın devletine ve komünist topluma geçişte ifade ettiği işlevselliğine yaklaşımını en sade anlatan cümlelerdir. O halde bu paragrafta ilk olarak gördüğümüz şey;

*devletin bir sınıfın başka bir sınıf üzerinde hakimiyet aracı olduğudur,

*sınıflar mücadelesinde yeri olan bir aygıt olarak devletin proletarya için de gerekli olduğudur (burjuvaziden devralınan değil onun parçalanıp yerine kendini tarihten silmeye ayarlanmış olan sönmülmeye yüz tutmuş devlet ve devletsizliğe geçişin devleti),

*devleti var eden koşullar (sınıflar mücadelesinin devam ediyor oluşu, devrimin karşı-devrimle geriye düşürülmesi vb. küçümsenmeyecek

olgular) ortadan kalktığında; proleter devletin de gereksizleşip tarihin sınıflı olan toplumlarının hurdalığına atılacağıdır.

Şimdi bu üç ana hattı izlediğimizde Marksizm’in devlet fetişisti, iktidar delisi bir ideoloji mi olduğunu yoksa tarihsel sürecin gelişim mantığını yorumlama da kendine has materyalizmi ile yaklaşan bir ideoloji mi olduğunu görürüz? Elbette ki ikincisi. Devletlerin ortadan kaldırılmasını istemek sanki anarşizme has, anarşizm patentli bir fikir gibi genel de anlaşılıyor. Kendine Marksist’im diyen çevrelerde de bu yaygın bir kanı. Hayır, komünistler de devletin ortadan kaldırılmasını istiyor (istemenin dışında tarihsel sürecin gidişatını burada görüyor) ama nasıl kaldırılacağı noktasında anarşistlerden daha bilimsel ve gerçeğe uygun bir perspektifle. Haliyle “Marksizm kaderci midir?” başlığında anlatmaya çalıştığımız meseleyi (maddi zemin-nesnel koşulların mevcudiyeti) kısmını tartışarak bu konu da görüşlerimizi izah edebiliriz. Devleti ortadan kaldırmanın koşulları eğer sınıflar mücadelesinin bitmesine bağlıysa ve sınıflar mücadelesi ise bitmek şöyle dursun aksine son sürat hız kesmeden devam ediyorsa, burjuvazi günümüzde en merkezi ezme aygıtıyla örgütlenmiş karşımızda duruyorsa devletsizliği tartıştırmak ancak post akımlara özgü bir felsefi dipsiz kuyu olabilir. Mevcut burjuva diktatörlüğün; ancak üretimde tuttuğu konumuyla devrimciliği su götürmez olan proletaryanın diktatörlüğü ile son bulacağını ve devletsizliğe geçişin bu diktatörlüğün nasıl korunacağıyla, dünya devrimiyle bağlarının nasıl kurulacağıyla ilişkili olduğunu ilan ediyoruz. Bunda şaşılacak, suçlanacak bir şey olmadığı açık. Devleti zihinlerimizde yok edince, “devlete en çok ben karşıyım, hayır ben, olur mu canım ben senden daha karşıyım.” deyince onun varlığını yok etmiş olmuyoruz. Aksine onun var olma ömrünü daha da uzatıyoruz.

Devlet ve proletarya diktatörlüğü meselesinde Marksistleri sıkıştırmak için en çok SSCB örneğine dayandırılır. Bunun üzerinden örnekler verilerek “bakın şöyle yaptınız, bakın şunlar şunlar oldu...” denilir. Elbette bizim bu yaklaşımlar karşısında “Gerçek İslam bu değil” tarzında kaçak güreşlere yönelmemizi gerektiren bir durum yok. Eğer SSCB’de tıklarında gitmemiş bir şey varsa onun nesnel ve öznel yanlarını ilk olarak bizlerin tahlil etmesi gerekir. Eğer SSCB’de gelişen uygulamalar proletaryanın çıkarıyorsa bunlar sınıflar mücadelesinin bağlamında ifade edilmeli, yok eğer meseleler ayyuka çıkan bürokratizmin günahıysa haçımızı çıkartıp bu günahı bile bile bir papaz gibi kutsamak yerine; ilk eleştiri oklarını biz yöneltmeliyiz.

Kavramlar kendiliğinden şeyler değildir. Öncüllerini görmezden gelerek başlayan tartışmalar yine bildiğimiz üzere kaçınılmaz olarak idealizme vardırı. Marksizm’in diktatörlük olarak ifade ettiği proletarya devleti çoğunluğun, bugüne kadar ezilmiş olanların diktatörlüğüdür, kısaca mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirme eyleminin ve geri gelip mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirme eylemini tekrar yaratmasını engelleme ihtiyacına karşılık düşen siyasi organizasyondur. Onun ortaya çıkışının tarihsel bir zorunluluğu, zorunluluktan doğan bir işlevselliği-gerekliliği vardır. Ayrıca devletsizleşmeye geçişi ulusal sınırlar içerisinde proleter devrim yapmayla karıştırmamak gerekiyor. Devletsizliğe geçiş; ancak emperyalizmin tüm dünya üzerinde yenilgisiyle ve proletaryanın sınıflar mücadelesinde alacağı kesin zaferle, dünya proletaryasını kendi ülkelerinde, ülke proletaryalarının birbirini izleyen peşi sıra devrim süreçleriyle garanti altına alınabilir, bundan başka bir yol şu ana kadar tarih karşımıza çıkarmamıştır.

5) Otorite ve Özgürlük Meselesi

“Devrim, dünyanın en otoriter eylemidir.” diyor Lenin. Devrim meselesinin otoriter bir eylem olması onun aynı zamanda oldukça ciddi bir sürecin, bir an bile burjuvaziye onun beslemeleri olan karşı-devrimci güçlere taviz vermeden ezilmesi gerektiğini de bizi anlatır. Otorite kavramını devrimden, parti-örgüt düzlemine çekersek; Leninist parti ilkeleri post akımlarca anti-demokratik bulunmaktadır. Sebep? “Partiniz oldukça hiyerarşik ve otoriter ayrıca bireyin özgürlüğünü göremiyoruz” diyorlar. Tıpkı proletaryanın diktatörlüğünün zorunluluğu gibi devrimci sürecin özne yanını oluşturan komünistlerin örgütünün de belirli bir zorunluluktan doğan ilişkilere sahip olması kadar açık bir mesele yoktur. Felsefe okulu değil devrim için savaşıacakların okulunu kuruyoruz!

Bir şeyin gerekliliğini ya da zorunluluğunu; o şeye ihtiyaç duyanın bir başka şeyle nasıl bir ilişki içerisinde olduğu belirler. Somutlarsak; parti meselesini, partinin işleyiş ilkelerini de biz düşmanla aramızda olan ilişki içerisinde tanımlarız. Otoriteye ihtiyacımız var çünkü düşmanla olan ilişkimiz bunu gerekli-zorunlu kılıyor. Haliyle otorite, hiyerarşi bir küçük burjuva ego tatminine değil, sınıflar mücadelesinin ihtiyacına karşılık düşen bir şeydir. Karşımızda tepeden tırnağa ordusuyla, devletiyle, zindanlarıyla örgütlenmiş tarihin en donanımlı sömürücü sınıfının karşısında liberal zırvalarla, özgürlükçü felsefe dersleriyle hiç kimse bizden mücadelenin direncini düşürmemizi beklemesin. Devlet konusunda basite kaçan karşı çıkışlar gibi otorite ve özgürlükler

meselesinde de karşı çıkışlar aynı mantığın sonucudur. Elbette otorite ve özgürlükler meselesinde bizi ahlaki olmamakla, çağ dışı olmakla bile suçlama hakkına sahipsiniz ancak bu suçlamalarınız bizi bağlamıyor çünkü biz devrimin yasalarına, tarihin gelişim mantığına, proletaryanın burjuvaziyi nakavt edeceği o altın yumruğuna sıkı sıkıya bağlıyız.

Parti anlayışında otorite, bireyler üzerinden değil organlar üzerinden inşa edilir. Aynı şekilde hiyerarşi de. Bu noktada bizim tartışmamız zaten bireyin özgürlüğü ya da özgür olmaması değilken; bireyi özgürlüksüz bırakıyormuşuz suçlaması yapılması bize kurulan bubi tuzağıdır. Bu tarz liberal tezlerle sınıf mücadelesinde çelik gibi sağlam olması gereken parti anlayışımız zaafa uğratılmak istenmektedir. Tartışmayı onların istediği gibi yapmak zorunda değiliz. Bireyin tanımını, onun toplumsallığıyla ve sınıfsal aidiyetiyle tanımlayan Marksistler; bireyin özgürlüğünü de toplumsal özgürlüğün çerçevesinde tartışır. Bu tartışma da birey-toplum karşıt kutuplaşması olmadığı gibi parti üyesi (birey diye okuyalım) – parti karşıt kutuplaşması yoktur. Otorite ve özgürlük meselesinde; birey tanımlamamız bu noktadan geliştiği için ve siz yine ısrarla sınıf mücadelesinin mantığını, getirdiği zorunlulukları anlamadığınız için burjuvaziden satın aldığımız özgürlükler dolu bohçanızdan bedavaya özgürlük dağıtabilirsiniz!

Komünizm Hayaleti Avrupa’da Dolaşırken Rusya’ya Uğruyor: Büyük Ekim Devrimi

Dünyanın ikinci proletarya diktatörlüğü 72 günü geçmişti, artık Paris Komünü’nden daha fazla hayatta kalabilmiş olmayı başararak yeni bir devrim, işçi devletini Rusya’dan yükseltiyordu. Kimileri bunu “Marks Avrupa’dan devrim bekliyordu, bakın yanlışlandı.” diye okudu (ve halen okumakta ısrarcılar) kimileri; hayır tam da Marksizm’in öngörüsü doğrulanmış oldu, sebebi ise alt yapı-üst yapı ve öznel-nesnel koşulların birleşiminde diyordu. Marx kapitalizmin ileri düzeyde geliştiği bir ülkede, proletaryanın diğer ülkelere oranla nicelik olarak artmasının sınıfsal bir devrim yaratacağından bahsetmiyordu. Marx; kapitalizme bağlı olarak gelişen işçi hareketinin komünist parti ile bütünleşmesi ile bir devrim olacağından bahsediyordu. Avrupa’da olmayıp Rusya’da olan tam da buydu işte! Alt yapı-üst yapı ilişkilerinde üst yapı olarak kabul ettiğimiz emperyalist savaşın Rusya’da yarattığı sınıflar mücadelesinde ki denklemin değişmesi, ezilen ulus mücadelelerinin azımsa-

namayacak etkisi, burjuvazinin, feodal öğelerin kalıntısı olan Çarlık’ın eski siyasal organizasyonu ile arasında olan çelişki ve daha bir sürü sayılabilecek üst yapı etmeni (burada üst yapıyı özellikle vurguluyoruz çünkü Marksizm’e sınıf indirgemeci-ekonomist diyenler Bolşeviklerin devrimi örgütlerken geliştirdikleri savaşı iç savaşa çevir parolasına göz atması gerekiyor); gelişmekte olan kapitalizm ile birleşince, Moskova ve Petrograd gibi proletaryanın kalabalıklaştığı sanayi kentleri çoğalınca sınıflar mücadelesinin seyri de varacağı siyasal sonuç da değişti. Avrupa’da burjuvazi feodalizmle mücadelesinde proletaryayı yedekleyebilmişti, yedekleyemediğinde onu acımasızca bastırmıştı. Ama Rusya’da durum hiç de burjuvazinin kurtarabileceği cinsten değildi. Çünkü orada Bolşevikler vardı, şu ana kadarki sınıflar mücadelesindeki seyri, işçi sınıfı lehine değiştirecek öznel müdahaleyi gerçekleştirecek kudrette bir parti vardı.

Bolşevikler, Büyük Ekim Devrimi üzerine tarihsel veriler, devrimin içerdiği atılımlar üzerine yığınla metinler, kitaplar, belgeler mevcut; bunları tekrarlamayacağız, bu yazı diğerlerinden farklı olarak Lenin ve Büyük Ekim Devrimi’nin; Marksizm’i aştığını iddia edenlerle mücadelede nerede durduğu anlatabilme gayesinde olduğu için esas konumuz bu değil.

Post akımların yeryüzünde ezilenler lehine şuna kadar ispat edebildikleri bir şey yok ancak bizim bir ispatımız var. O da Büyük Ekim Devrimi... Ezilenlerin nasıl iktidarı adım adım örgütleyebildikleri, anti demokratik denilen Marksistlerin nasıl ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkını ilkesel düzeyde ilan ettiklerini, proletaryanın devletini (hani her devlet katildir ya) halkların katili olan emperyalist savaştan nasıl çıkarıp aldığını, kirli anlaşmaları nasıl teşhir ettiklerini, proletarya diktatörlüğünün (işçi demokrasisinin) nasıl tabandan geliştiğinde yeryüzünün görüp görebileceği burjuvaziyle kıyaslanamayacak ölçüde gerçekte bir demokrasi olduğunu Büyük Ekim Devrimi bize ispatladı. Teorik olan, yaşamın pratiğiyle buluştu.

Kurulan işçi devletimiz şu ya da bu nedenle veya birçok faktörün birleşmesiyle yıkıldı ama Marksizm yanlışılanmadı. Çünkü Marksizm’i var eden ya da doğrulayan, kurulacak olan işçi devletinin yıkılıp yıkılmayacağı değildi onu ortaya çıkaran sınıflar mücadelesinin varlığıydı. Sovyetler yıkıldı yıkılmasına ama sınıflar mücadelesi ortadan kalktı mı? Yeryüzünden emperyalist kapitalizm silindi mi? Burjuvazinin diktatörlüğü proletaryanın üzerinden buharlaşıp uçtu mu? O halde nedir bu

“Marksizm yanlışlandı!” tezlerinin etrafa saçılması? Yazının başında da demiştim “Hiçbir düşünce, maddi koşulları oluşmadan yani onun çıkmasına zemin sağlayan, onu önceleyen durumlar-şartlar-koşullar oluşmadan ortaya çıkamaz.” İşte bugün bu maddi zeminin üzerinde yükseliyor Marksizm yanlışlandı diyenler, pekala, biz hangi zemini altımıza çekeceğiz? Geçici olarak sınıflar muharebesinde aldığımız yenilgiyi mi yoksa sürmekte olan sınıf mücadelesinin bizi götürmek zorunda olduğu proletarya diktatörlüğü öngörüsünü mü? Eğer ikincisinden bahsediyorsak artık tarihe yakınmayı bırakıp, tarihte yeni Büyük Ekim Devrimleri yaratmayı, yeni Bolşevik partiler kurabilmeyi başarmalıyız.

Marksizm’in ideolojik mücadeledeki başarısının ana kaynağı; ideolojik mücadeleyi akademik bir tartışma mantığıyla yürütmeyip; ideolojik mücadele ile pratik mücadeleyi bütünleştirebilmesidir. Günümüzde bizlere düşen meselenin bu iki boyutunu yakalayabilmektir. “Elveda proletarya!” diyenlerin sesi soluğu; burjuvaziyi devirdiğimizde kesilecek, işçi sınıfı yok diyenler şahit olacakları işçi devrimiyle yeniden “merhaba proletarya” demek zorunda kalacaklar...

KIŞLIK SARAY

*Kışlık Saray'da Kerenski.
 Smolni'de Sovyetler ve Lenin,
 sokakta onlar.
 Onlar biliyorlar ki, O :
 “- Dün erkendi, yarın geç.
 Vakit tamam bugün,” dedi.
 Onlar : “- Anladık, bildik,” – dediler.
 Ve hiçbir zaman
 bildiklerini bu kadar müthiş ve mükemmel bilmediler...
 İşte : cepheden dönen süngüleri,
 kamyonları, mitralyözleriyle,
 hasretleri, ümitleri, mukaddes iştihaları,
 rüzgârda karın üstünde savrulan sözleriyle
 o n l a r yürüyorlar kışlık saraya...
 Putilovski Zavot'tan Bolşevik Kitof :
 “- Bugün büyük bir gündür, yoldaşlar, – diyor,
 – büyük bir gündür.
 Ve ihtar ederim ki çapul yapmak isteyenlere
 artık Kışlık Saray ve bütün Rusya işçinin ve köylünüdür.”
 Tesviyeci Topal Sergey :
 “- Hey gidi dünya, – diyor, – hey,
 ben 905'te on yaşımda geçtim bu yoldan :
 en önde iri, mazlum gözlü azize tasvirleri,
 yalnayak çocuklar, kocakarılar
 ve uzun saçlı papaz Gapon...
 Karşıda, kırmızı pencerede, bütün Rusların çarı
 sapsarı bakıyordu bize.
 Kadınlar ağlaşıp toprağa diz çöktüler.
 Ben kaldırmıştım ki elimi istavroz çıkarmak için
 birdenbire dörtlü Kazaklar geldi karşımıza.
 Kazaklar şahlanmış bir at ve simsiyah bir kalpaktılar.
 Biz çocuklar bağırsarak serçe kuşları gibi düştük.
 Bir at nalı ezdi benim dizkapağımı...”
 Ve Topal Sergey bacağını sürüyerek
 yürüyor o n l a r l a Kışlık Saray'a...
 Rüzgârdır
 kardır
 ve insanlardır hâkim olan manzaraya.
 Lehistan cephesinden gelen köylü İvan Petroviç'in gözleri
 karanlıkta kedi gözleri gibi görüyor :*

“- Ehhh, Matuşka, – diyor, –
 yeşil başlı ördek gibi toprağı attık çantaya...”
 Sütunların arkasından ateş açtı Kışlık Saray,
 ateş açtı yüzü güzel Yunkersler
 ve şişman orospular.
 Tesviyeci Topal Sergey :
 “- Hey gidi dünya, – dedi, – hey,
 Kerenski kalmış kimlere...”
 Ve topal bacağının üstünden
 düştü yere...
 Köylü İvan Petroviç,
 yağlı, semiz toprağı avucunun içinde görüp
 ve kırmızı sakalına tükürüp
 bir Ukrayna şarkısı gibi işletiyor mitralyözünü...
 Gecenin ortasında kırmızı tuğladan Kışlık Saray
 ve limanda üç bacalı Avrora...
 Bolşevik Kitof haykırdı yoldaşlara :
 “- Yoldaşlar, – dedi, –
 tarih
 yani işçi ve köylü sınıfları,
 yani kızıl asker,
 yani, bir meşale yakıyoruz, – dedi, –
 hücum kalkıyoruz, – dedi...
 Ve Neva nehrinde buzlar kızarıırken
 o n l a r bir çocuk gibi iştihali
 ve rüzgâr gibi cesur,
 Kışlık Saray’a girdiler.
 Demir, kömür ve şeker,
 ve kırmızı bakır,
 ve mensucat,
 ve sevda ve zulüm ve hayat,
 ve bilcümle sanayi kollarının,
 ve küçük ve büyük ve Beyaz Rusya ve Kafkasya,
 Sibiry ve Türkistan,
 ve kederli Volga yollarının
 ve şehirlerin bahtı
 bir şafak vakti değişmiş oldu.
 Bir şafak vakti karanlığın kenarından
 karlı çizmelerini o n l a r
 mermer merdivenlere bastıkları zaman...

1917 Köylü Devrimleri*

—————*Sarah Badcock // jacobinmag.com/

1900'lerin başında Rus köylüleri

Köylüler, 1917'de ezber bozan insanlardı. Politikacıların ülkedeki zorluklara verdikleri tepkileri belirlediler; besin maddelerini ürettiler, kontrol ettiler ve kabul ettirdiler; silahlı ve üniformalı köylüler askerlik yaparak siyasi iktidar kurdular ve yıktılar; ve Rusya'nın kent sakinlerinin çoğunluğu gibi, kent ayaklanmalarında kilit rol oynadılar.

Ancak köylü devrimleri hakkında konuşurken, genellikle toprağın kullanımı ve mülkiyet üzerindeki kırsal mücadeleleri kastediyoruz. Ve 1917'de Rusya nüfusunun yüzde 80'inden fazlası kentsel olmayan bölgelerde yaşıyor olsa da, akademisyenler genellikle köylülerin Rusya devrimindeki deneyimlerini ve katılımlarının önemini küçümsemiş, sınırlamış ve bunun yerine kentsel emek ve aydınlar üzerine odaklanmışlardır.

Kırsal ayaklanmaların çeşitliliği ve karmaşıklığı, köylü eyleminin doğası ile ilgili varsayımları ortadan kaldırır. Ayrıca devrimin olağanüstü yaratıcılığını ve dönüştürücü doğasını ortaya koyuyorlar.

Köylü ayaklanmalarını betimlemek kolay değildir. 1917'de sınırlı süreler içinde ve coğrafi olarak yayılırken, Rus İmparatorluğu'nun geniş toprakları kadar çeşitli şekiller aldılar.

Genellikle, arazinin kalitesi ve yerel kültür bu ayaklanmaların şeklini belirledi. Çoğu kişi, toprak sahiplerine yönelik şiddetli saldırıları ve mülklerin zorla ele geçirdiğini düşünse de, birçok kırsal mücadele barışçıl yollarla sonuçlandırıldı. Şiddetli çatışma en çok dikkat çeki-

yor ancak katılımcıları için büyük riskler yaratıyor. Rusya köylülerinin çoğu sakin ve tedbirli davrandı, ancak mülkiyeti yeniden dağıtılanlar böyle düşünmemektedir.

Bazı köylüler, kolayca bir kapıyı açıp ve köyün hayvanlarının bir arazi sahibinin çayırlarında otmasına izin vermek suretiyle, gizlice ayaklanma başlattı. Bazı topluluklar, yerel kaynakları sürekli olarak kullanmalarını sağlayan resmi görünümlü belgeler ürettiler. Daha cesur ayaklanmalarda, köylüler yakındaki bir ormandan kereste elde etmek için birlikte çalıştılar.

Ne yazık ki, kırsal kesim işçilerinin o devrimci yıla katkıda bulunduğu tüm yollarla ilgili tam bir kaydımız yok. Elimizdeki bilgiler, Rusya'nın devrim sonrası devletinde belirleyici bir rol oynayacak olan bir dizi taktik, aktör ve hedefi gösteriyor.

Köylü terimi genellikle kırsal alanlarda yaşayan ve çalışan insanlar anlamına gelir, ancak Rusya'da insanların pasaportlarında bile görünen yasal bir kategoriye -- "soslovie" -- tanımlamıştır. Rus köylüleri kentsel alanlarda yaşayabilir, hayatlarını işçi veya tacir olarak kazanabilir ve orduda görev yapabilirlerdi.

Yirminci yüzyılın başında kırsal Rusya'ya modernite, ataerkillik, dini tutuculuk ve topluluk dayanışmasıyla tanımlanan köylü hayatının geleneksel unsurlarıyla birlikte var olarak ve bu köylü yaşamını dönüştürerek geldi.

Ataerkil iktidar yapıları, yaşlı erkeklerin hem aileye, hem de topluma hakim olmalarını sağlıyordu. Rus Ortodoks inancı birçokları için sosyal, kültürel ve manevi yaşamda önemli bir rol oynadı. Toprakların komünal yönetimi, birçok alanda sürdü, böylece kaynakların ortak kullanımını kolaylaştırdı ve ataerkil toplumsal yapıları güçlendirdi. Tüm bu özellikler, kırsal Rusya'da bir ölçüde cemaatçi dar görüşlülüğe neden oldu ve siyasette ulusal çıkarlar yerine yerel çıkarlar ön plana alındı.

Modernlik bu geleneksel kalıplara çeşitli şekillerde meydan okudu. Serflerin 1861'de kurtulmasından sonra, kırsal kesimdeki ilköğretim hızlandı ve okuryazarlık genç nesillere aktarıldı. Bu arada, milyonlarca insan mevsimlik olarak kent merkezlerine göç etti ve laiklik ve tüketici kültürü gibi metropol fikirleri ve gelenekleri ile geri döndü.

Seçilmiş yerel yönetimler ve bölgesel mahkemeler, kırsal nüfusa devletle iletişim kurmada yeni yollar önerdi; bunlar memnuniyetle kar-

şılındı. 1905 devriminden sonra köylüler ulusal seçimlere katıldılar ve bölgelerindeki temsilcilerini dilekçe yağmuruna tuttular.

Nihayet, 1914 seferberliği, -- bazıları vatanseverlik duygusuyla ve bazıları büyük bir isteksizlikle -- silahlanan köylüler arasında önemli bir değişimin habercisi oldu ve büyük imparatorluğa yayıldı.

Kendi köylerinin dışındaki dünyayla olan bu bağlantılar, 1917'ye gelindiğinde, köylülerin artık tecrit edilmiş bir şekilde modernite öncesinde yaşamadığını ifade ediyordu. Devlet ve ulusla bir çok şekilde ilişkiler kurdular. Artan okuma-yazma oranları köylülüğün ulusal ve bölgesel politik gündemlerle ilgilenmesine izin verirken, şehir merkezlerindeki deneyimler gençlerin, büyüklerinin ataerkil egemenliğine meydan okumalarını sağladı.

“Su sizindir, ışık sizindir, arazi sizindir, koruluk sizindir.”

Kazan'daki Haziran 1917 toplantısında bir denizci-ajitator tarafından söylenen bu sözler, devrimci köylü hedeflerinin en temel unsurunu yakalıyor. Hava ve su gibi arazinin ve koruluğun, kendilerine ihtiyaç duyanlara ait olduğu açık ifadesi, devrim yılında ve sonrasında sık sık tekrarlandı.

Eskiden serfliğin egemen olduğu bölgelerde, eski serfler, eşitsiz kurtuluşlarından sonraki iskanlarının eşitsizliği konusunda derin öfke duyuyorlardı. Köylülerin yerel toprak sahipleriyle düşmanca ilişkilerinin olduğu alanlarda toprağa el koyma olaylarının şiddet kazanması muhtemeldi.

Kırsal devrimlerin şekli ve şiddeti hakkında bildiklerimiz, öncelikle özel arazi sahiplerinin şikayetlerinden derlenen kargaşalık raporlarından kaynaklanmaktadır. Bu raporlar, Rusya'nın en verimli toprağa sahip kısımlarının en çok karışıklığa tanık olduğunu bildiriyor. Ayrıca, serflerin yoğun oldukları alanların aynı zamanda daha fazla huzursuzluk, toprak sahiplerine daha şiddetli saldırılar ve daha çok zorla el koymaların yaşandığı alanlar olduğunu belirtiyorlar. Ancak bu istatistikler kırsal ayaklanmaların tam bir resmini vermiyorlar, çünkü yalnızca belirli bir eylem çeşidi kaydedilmiştir.

Şiddetli saldırı ve zorla yeniden dağıtım, genellikle köylü devrimini örneklendirse de, tipik değildi. Nitekim, 1917 yılına gelindiğinde, hala ekilebilir arazinin yalnızca küçük bir kısmı elitlere aitti. Viatka gibi bazı bölgelerde asil toprak sahipleri ve toprak isteği çoğunlukla yoktu.

Şubat devrimi, köylülerin istek ve eylemlerinin istikrarlı bir şekilde

gözler önüne serilmesine yol açtı, ancak kırsal devrimcilerin eşitlik için nasıl mücadele ettikleri, yerellerin arazi kullanımına ve mülkiyet kalıplarına bağlıydı. Bu eylemlerin çoğunda şiddet ya da zorla ele geçirme olayları bulunmamaktadır. Bunun yerine, kırsal topluluklar kendilerini muhtemel baskılardan korumaya çalışırken özel mülkiyet yasalarının geçerliğini sınıdılar ve ihlal ettiler.

Örneğin Arykkadza köyündeki köylüler, yerel arazi sahibinin tarlalarına kışlık tahıl ekeceklerini ve çalışanlarının oradan ayrılmak için bir günü olduğunu açıkladılar. İşçiler araziden ayrıldılar ve köylüler tahıl ektiler.

Dahası, bu köylü devrimlerini sınıf temelli bir fenomen olarak görmemeliyiz, çünkü köylüler tutarlı bir sınıf oluşturmuyorlardı. Buna göre köylüler, kendilerini, dünya görüşlerini ve eylemlerini şekillendirecek şekilde, kırsal emekçiler olarak tanımlıyorlardı. Bazı köylü devrimlerinde, toplulukların, sınıf temelli ayaklanmalara, ezilenlerin ezenlere karşı mücadelesine benzer şekilde toprak sahiplerine karşı topluca hareket ettiği görülüyordu. Ancak diğerlerinde, komşu topluluklar arasında veya bireyler arasındaki toprağın kullanımıyla ilgili tartışmalar yaşanıyordu.

Örneğin, köylüler çoğunlukla ortak arazilerden ziyade kendi başlarına çalışmayı seçen bireyselci çiftçileri hedef alıyorlar ve onları komünal tarıma geri dönmeye zorluyorlardı. Bireyselci çiftçi ve arazisini yendiren kendileriyle birleştirmek için ,bütün köy genellikle bu saldırıları birlikte gerçekleştiriyordu. Köylüler önemli ölçüde farklı zenginlik ve nüfuz seviyelerine sahipti, ancak bu sıralamalar ne sabit, ne de devamlıydı - bireyler yerel hiyerarşi basamaklarında aşağıya inebiliyor veya yukarıya çıkabiliyorlardı.

Bu arada, merkezi hükümet özel mülk sahiplerinin şikayetlerini destekledi ve kırsal toplulukların özel mülkiyete saygı duymalarını emretti. Ancak, bu emirleri uygulamak için hiçbir vasıtaya sahip değillerdi; bu nedenle 1917'de özel mülklerde sürekli artan ihlaller görüldü.

Köylü devrimlerine öncülük eden bireyler ve gruplar hakkında sadece kısmi bilgilerimiz var. Komiteler, sovyetler ve dernekler birçok köyde liderliği üstlendi ve toprağın kullanımı ve yönetimi hakkında emirler yayınladı. Bu örgütler köylülerin eylemleri için kurumsal bir temel oluşturuyordu.

Bazıları, köylün temsilcileri sovyetleri gibi, bölgesel ve ulusal şe-

bekelere dahildi ve Geçici Hükümet, toprak ve kurallar komiteleri kurdu. Fakat bu yerel kurumlar, doğrudan kendi bileşenlerinin taleplerine cevap vermeleri durumunda, sadece kontrolü ellerinde tutmuşlardır. Sotnursk köy komitesinin bölge yetkililerine hatırlattığı gibi: “ Sizi biz seçtik. Bizi dinlemelisiniz!”

Bir dizi kanıt, yalnızca köylü topluluğuyla bütünleşmiş kişilerin yetkilendirildiğini göstermektedir. Köy aydınları denilen kesim (öğretmenler, doktorlar, tarım uzmanları ve din adamları), sistematik olarak seçimle gelen mevkilerden uzaklaştırıldılar ve genellikle kırsal devrimlerin kayıtlarında yer almazlar. Seçim kayıtlarına göre köylüler, kendileri gibi köylü olan okur-yazar, ağırbaşlı, mantıklı ve güvenilir adayları tercih ettiler. Bununla birlikte, köylü devrimlerini oluşturan eylem çeşitliliği, liderlerini belirgin bir biçimde tanımlamayacağımız anlamına geliyor - bazı kırsal devrimler köy topluluğunun tamamını kapsıyordu, bazılarında kadınlar başı çekiyordu ve diğerlerine bir avuç nispeten zengin köylü önderlik etti.

Şubat Devrimi, hareketin silahlı koruyucuları haline gelen sıradan askerlerin statüsünü ve gücünü değiştirdi. Asker kaçakları, izindeki askerler ve gerilerdeki garnizonlarda görevli askerler köyü siyasetinde canlı roller oynadılar. Onları böyle kategorize edersek, köylere en yakın dışarıdan insanlar olarak köylü isyanlarına liderlik etmek durumunda kaldılar.

Askerler şiddete maruz kaldıklarından, şiddet içinde eğitildilerinden ve şiddet için donatılmış olduklarından, kırsal devrimci hareket askerler katıldığı zaman şiddete dönüşmeye eğilimli görünüyordu. Bazen tüm köy topluluğu bu saldırılara katıldı. Örneğin, Mayıs 1917’de köy kadınları ve çocukların refakatinde bir grup asker, Natalia Neratova’yı arazisinden çıkardı.

Devrimin başlangıcında partinin politikaları hâlâ köylülerin faaliyetlerinde marjinal bir rol oynamaktaydı. Viktor Çernov’un Sosyalist Devrimci Partisi, Kasım Kurucu Meclis seçimlerinde görüldüğü gibi, özellikle Rusya’nın merkezi topraklarında bir kırsal destek üssü geliştirmişti. Sosyalist Devrimci Parti, Bolşevikler’in yüzde 23’ü karşısında yüzde 37’yi kazandı, ancak bu rakamlar, bazı bölgelerde Sosyalist Devrimci Parti’nin hakimiyetini belirsiz hale getirmektedir. Bu parti, Kuzey bölgelerindeki oyların yüzde 76’sini ve Merkez Kara Toprak bölgelerindeki oyların yüzde 75’ini aldı.

Parti, seçim desteğini sağlamak için köylü partisi majından ve güçlü yerel sempatiden yararlandı ancak kırsal devrimi yönetmedi. Partinin eylemcileri, ancak bu toplulukların arzularını ve motivasyonlarını sahiplenmeleri halinde köylerde liderlik rollerini üstlendiler.

Kırsal devrimler, ulusal ve bölgesel otoritelerin güçsüzlüğünü açığa vurdu. Ne Geçici Hükümet ne de Petrograd Sovyeti köylü endişelerini ve taleplerinin üzerine eğilmedi. Kırsal nüfustan, Kurucu Meclisin top- rakları yeniden dağıtması için sabırla beklemelerini istediler.

Köylüler büyük ölçüde bu çağrılarını dinlemediler ve merkezi hükümet köylü eylemlerini engelleyemedi. Bölgesel yetkililer 1917 yılına, kırsal devrimlerin yanlış anlaşılmalardan ortaya çıktığı ve uzlaştırma ve eğitimin karışıklıkları durduracağı düşüncesiyle girdiler. Yaz aylarında merkezi planlara başvurmaksızın kendi devrimlerini gerçekleştirmeye çalışan kırsal toplulukların öz-bilinçli atılganlığı, bu inançlarını erozyona uğrattı.

Bölgesel yetkililer giderek kırsal alanlarda kontrolü sağlamak için silahlı güce dayanmaktaydılar. Daha da ileri derecede kavrayışlı liderlerin bir kısmı, özel mülkiyet alanlarının yerel komitelere devredilmesine önceden izin vererek köylülüğü kontrol etmeye çalıştılar. Merkezi veya bölgesel yönetimler hiçbir politika uygulayamadıkları için ayaklanmalar hız kesmeden devam etti.

Ekim 1917'de Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesinden sonra Lenin, hemen hemen tüm özel mülkleri köylülerin kullanımına devreden Arazi Kararnamesini yayınladı. İronik bir şekilde, bu emir, merkezi hükümetin iktidarsızlığını gösteriyordu; zira köylüler, çoğu özel araziye Ekim ayına kadar çoktan ele geçirmişlerdi. Lenin'in toprak kararnamesi, Rusya'nın iç savaşının önemli bir özelliği haline gelen kırsal ekonominin kontrolü için savaşa işaret ediyordu.

Rusya'nın kırsal devriminin tarihi hâlâ ortaya çıkmış değil ve bu konuda bildiğimiz şeyler, 1917'de Rusya'nın daha zengin bir görünüşünü ortaya koyuyor.

Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti Anayasası

Sovyetlerin Beşinci Tüm-Rusya Kongresi tarafından kabul edilmiştir. 10 Temmuz 1918 Sovyetlerin Üçüncü Tüm-Rusya Kongresi'nin Ocak 1918'de verdiği onayla Emekçi ve Sömürülen Halkların Haklar Bildirgesi, Beşinci Kongre tarafından onaylanan Sovyet Cumhuriyeti anayasası ile birlikte Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin tek anayasasını oluşturur.

Bu anayasa, son halinin Merkez Komite Politbüro'nun yayın organı Izvestia'da yayınlanmasıyla birlikte yürürlüğe girer. Sovyet hükümetinin tüm yerel organları tarafından basılmalı ve tüm Sovyet kurumlarında sürekli olarak bulundurulmalıdır.

Beşinci Kongre Kamu Eğitimi Halk Komiserliği'ne Rus Cumhuriyeti'nin istisna gözetmeden tüm okullarında ve diğer eğitim kurumlarında, bu anayasanın temel hükümleri, açıklamaları ve yorumlarıyla birlikte öğretmeleri tavsiye edilir.

Birinci Kısım:

Emekçi ve Sömürülen Halkların Haklar Bildirgesi

Birinci Bölüm

Madde 1. Rusya bu anayasanın kabulünden itibaren İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerinin oluşturduğu bir cumhuriyettir. Merkezi ve yerel, tüm güç bu Sovyetlerin elindedir.

Madde 2. Rus Sovyet Cumhuriyeti, özgür ulusların özgür birlikliği ilkesiyle, ulusal Sovyet cumhuriyetlerinin bir federasyonu olarak kurulur.

İkinci Bölüm

Madde 3. Temel amacı insanın insan tarafından sömürülmesini ve toplumun sınıflara ayrılmasını tamamen yok etmek, sömürücüleri acımaksızın ezmek, toplumu sosyalist bir temelde örgütlemek ve sosyalizmin bütün ülkelerde zaferini kazanmak olan Asker, İşçi ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerinin Üçüncü Tüm-Rusya Kongresi aynı zamanda şunları da karara bağlar:

a. Bütün toprakların toplumsallaştırılmasının ardından toprakta özel mülkiyet lağvedilmiştir; bütün topraklar halkın tümüne aittir; toprak hiçbir karşılık beklemeden ve eşit toprak kullanım ilkesi ışığında tüm emekçi halka dağıtılacaktır.

b. Bütün ormanlar, maden kaynakları ve ulusal öneme sahip su kaynakları, bütün büyük ve küçükbaş hayvanlar, çiftlik demirbaşları, taşınamaz mülkler ve tarımsal teşebbüsler halkın malıdır.

c. İşçilerin kontrolü ve Yüksek Ekonomik Konsey'e dair Sovyet yasaları, emekçilerin sömürenleri üzerindeki iktidarını güvence altına almak için ve bütün fabrikaların, madenlerin, tren yollarının ve bunun dışındaki üretim ve taşıma araçlarının İşçi ve Köylü Sovyetleri Birliği'ne devrinin bir ilk adımı olarak, burada tasdik olunur.

d. Sovyetlerin Üçüncü Kongresi çarlık hükümetleri, toprak sahipleri ve burjuvazi tarafından pazarlık edilmiş bütün kredileri fesheder ve bu hareketi uluslararası bankacılık ve finans kapitale vurulmuş ilk darbe olarak addeder. Aynı zamanda bu Kongre, Sovyet egemenliğinin, işçilerin sermaye düzenine karşı uluslararası ayaklanması nihai zafere ulaşana kadar, bu yol boyunca hızla yükseleceğine dair güvenini tekrar ifade eder.

e. Emekçilerin egemenliğinin güvenceye alınması ve sömürenlerin tekrar başa gelebilmesinin tüm ihtimallerinin ortadan kaldırılması için emekçilerin derhal silahlanması, işçilerin ve köylülerin sosyalist Kızıl Ordusunun kurulması ve varlıklı sınıfların derhal ve tamamiyle silah-

sızlandırılması burada karara bağlanır.

Üçüncü Bölüm

Madde 4. Sovyetlerin Üçüncü Kongresi, insanlığı, dünyayı tarihin en kirli savaşlarıyla kana boyamış olan finans kapitalin ve emperyalizmin boyunduruğundan kurtarmaya kesin kararlı olduğundan, Sovyetlerin gizli antlaşmaları ifşa etme, savaşan orduların işçileri ve köylüleri arasında en güçlü kardeşliği örgütleme ve işçiler için demokratik barışı, ne pahasına olursa olsun, devrimci metodlarla, ilhaksız ve tazminatsız, ulusların kendi kaderini özgürce tayini hakkı ilkesi ışığında yerine getirme politikaları arkasında kayıtsız ve şartsız durmaktadır.

Madde 5. Yine aynı hedefleri gözettiğinden, Sovyetlerin Üçüncü Kongresi kendisini, birkaç seçilmiş ulusun sömürenlerinin ceplerini Asya'da, genel olarak kolonilerde ve küçük ülkelerdeki yüz milyonlarca işçinin köleleşmesi pahasına dolduran burjuva medeniyetinin barbar politikasından tamamen ayırmada ısrarcıdır.

Madde 6. Sovyetlerin Üçüncü Kongresi, Halkın Komiserleri Konseyi'nin Finlandiya'nın tam bağımsızlığının ilan edilmesi, İran'dan orduların çekilmesinin sağlanması ve Ermenistan'ın kendi kaderini tayin etmesi konusunda aldığı kararları destekler.

Dördüncü Bölüm

Madde 7. Sovyetlerin Üçüncü Tüm-Rusya Kongresi, şu anda, halkların sömürenleriyle mücadelesi bütün hızıyla devam ederken, sömürenlerin devlet yönetiminin hiçbir kurumunda söz sahibi olmamaları gerektiğini açıklar. Egemenlik, tamamen ve hiçbir ayrıcalık gözetmeksizin emekçilerde ve emekçilerin tam yetkili temsilcilerinde -İşçi, Asker ve Köylülerinin Temsilcileri Sovyetlerinde olmalıdır.

Madde 8. Aynı zamanda, Sovyetlerin Üçüncü Kongresi, Rusya'daki bütün ulusların emekçi sınıfları arasında gerçek anlamda hür ve gönüllü, ve bu özelliklerinden dolayı sağlam ve dayanıklı bir birlik yaratmak istediğinden, kendisini yalnızca Rusya'nın Sovyet Cumhuriyetleri federasyonunun temel ilkelerine bağlamakta; ulusların federal hükümette ve diğer federal Sovyet kurumlarında yer alıp almayacaklarını, alacaklarsa hangi koşullarda yer alacaklarını, kendi Sovyetlerinin temsili

kongrelerinde bağımsız bir şekilde belirlemelerini, her ulusun kendi işçi ve köylülerine bırakmaktadır.

İkinci Kısım:

Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti Anayasasının Genel Hükümleri

Beşinci Bölüm

Madde 9. Şu anda içinde bulunduğumuz geçiş dönemi için hazırlanan Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin anayasasının ana amacı, güçlü Tüm-Rusya Sovyet hükümeti şekli altında, şehir ve köy proleteryanının ve en fakir köylülüğün diktatörlüğünü kurmaktır. Burjuvaziyi tamamen ezme görüşüyle bu diktatörlük, insanın insan tarafından sömürülmesini yok edecek ve altında ne sınıfların ne de devletin var olacağı sosyalizmi kuracaktır.

Madde 10. Rus Cumhuriyeti, Rusya'da yaşayan bütün işçilerin egemenliğinde özgür sosyalist bir toplumdur. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetleri Federasyonunda egemenlik şehirlerde ve köylerde kendi Sovyetlerinin çatısı altında birleşmiş bütün işçilerdedir.

Madde 11. Farklı hayat tarzı ve ulusal kompozisyona sahip olan belirli bölgelerin sovyetleri özerk bir bölgesel birlik etrafında birleşebilirler; ve bu birliğin başında, oluşabilecek tüm bölgesel birliklerin başında olacağı gibi, Sovyetlerin bölgesel kongreleri ve bu kongrelerin idari kolları yer alır.

Bu özerk bölgesel birlikler, federal bir temelde, Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin bileşen parçaları olurlar.

Madde 12. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nde mutlak egemenlik Sovyetlerin Tüm-Rusya Kongresi tarafından, kongreler arasında ise Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi tarafından uygulanır.

Madde 13. İşçilerin vicdani hürriyetlerini güvence altına almak için kilise devletten ve okul kiliseden ayrılmış ve bütün vatandaşların dini ve din karşıtı fikirlerini yayma hürriyeti de güvence altına alınmıştır.

Madde 14. Emekçilerin gerçek anlamda düşünce özgürlüğünü güvence altına almak isteyen Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti

basının sermayeye bütün bağımlılığını ortadan kaldırır ve elinde olan bütün teknik ve maddi olanakları, yayınlanacak yeni gazeteler, broşürler, kitaplar ve basınla ilgili diğer bütün materyalleri, proletaryanın ve fakir köylülerin emrine sunar ve bu materyallerin ülkenin içinde engellenmeden dağıtılacağına güvencesini verir.

Madde 15. Emekçi sınıfının gerçek anlamda gösteri yapma özgürlüğünü güvence altına almak isteyen Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, Sovyet Cumhuriyeti'nin her vatandaşının hür bir şekilde toplantı, gösteri ve miting vb. örgütlenme hakkını tanır ve bu eylemlerin toplanabileceği, kamusal gösterilere uygun bütün binaları mobilyası, ısı ve ışık donanımıyla tamamlanmış olarak proletaryanın ve fakir köylülerin emrine sunar.

Madde 16. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti emekçilerin gerçek anlamda örgütlenme özgürlüğünü güvence altına almak için, mülk sahibi sınıfların ekonomik ve siyasi hükümranlığını sona erdiren burjuva toplumunda işçileri ve köylüleri örgütlenme ve eylem özgürlüğünden alıkoyan tüm engelleri ortadan kaldırır; işçilere ve en fakir köylülere kendi örgütlerini ve derneklerini oluşturmaları için elinde olan bütün maddi ve lojistik yardımı yapar.

Madde 17. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti emekçilerin bilgilendirme hakkını güvence altına almak için işçilere ve en yoksul köylülere tam, kesintisiz ve bedava eğitim sağlamayı bir hedef olarak önüne koyar.

Madde 18. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti emeğin, cumhuriyetin bütün vatandaşlarının temel bir sorumluluğu olduğunu açıklar ve şu şiarı kayıt altına alır: “Çalışmaya ekmek yok.”

Madde 19. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti işçilerin ve köylülerin şanlı devriminin kazanımlarını korumak için, sosyalist anavatanın korunmasının tüm vatandaşların sorumluluğu olduğunu duyurur ve herkes için askerlik hizmeti getirir. Devrimin silahlı korunması gibi onurlu bir görev yalnızca işçilerin payına düşen bir görevdir; işçi olmayanlar orduda başka görevler ifa etmeye zorludurlar.

Madde 20. Emekçilerin bütün halklarının kardeş olması ilkesiyle hareket eden Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, Rus Cumhuriyetlerinin sınırları içinde yaşayan, buraya çalışma amacıyla gelmiş, işçi sınıfına ya da başkalarının emeği ile geçinmeyen köylülüğe ait olan bü-

tün yabancıların bir Rus vatandaşıyla aynı siyasi haklara sahip olmasını güvence altına alır ve bölgesel Sovyetlere bu yukarıda geçen vasıflara sahip yabancıları, hantal formalitelere yer vermeksizin, vatandaşlık işlemlerine tabi tutma yetkisi verir.

Madde 21. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, politik ve dini suçlar sebebiyle ülkelerinde zulüm gören yabancı ülke vatandaşlarına iltica hakkı tanır.

Madde 22. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti bütün vatandaşların haklarının eşitliğini, bu vatandaşların ırkını veya milliyetini gözetmeksizin güvence altına alır; vatandaşları arasında bu temelde üstünlüklerin ve ayrıcalıkların oluşturulmasının veya anlayışla karşılanmasının; veya ulusal azınlıklara karşı herhangi bir baskı uygulanmasının veya eşitlik hakkının kısıtlanmasının, Cumhuriyetin temel yasalarının bir ihlali anlamına geleceğini kayıt altına alır.

Madde 23. İşçi sınıfının bütünsel çıkarlarını gözeten Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, haklarını ve hürriyetlerini sosyalist devrimine hasar vermek amacıyla kullanan birey ve grupların bu hak ve hürriyetlerini ellerinden alır.

Oku , Okut

SÖZ VE EYLEM

Mayıs-Haziran-Temmuz - 2017

KOMÜNİST
HAREKET

6

- ★ Referandum: Sonuçlar, Olanaklar
- ★ Marksizm ve Sınıf Mücadelesi- III
- ★ K.H 6. Konferans Belgeleri
- ★ Propaganda ve Ajitasyon
- ★ Devrim ve Parti

